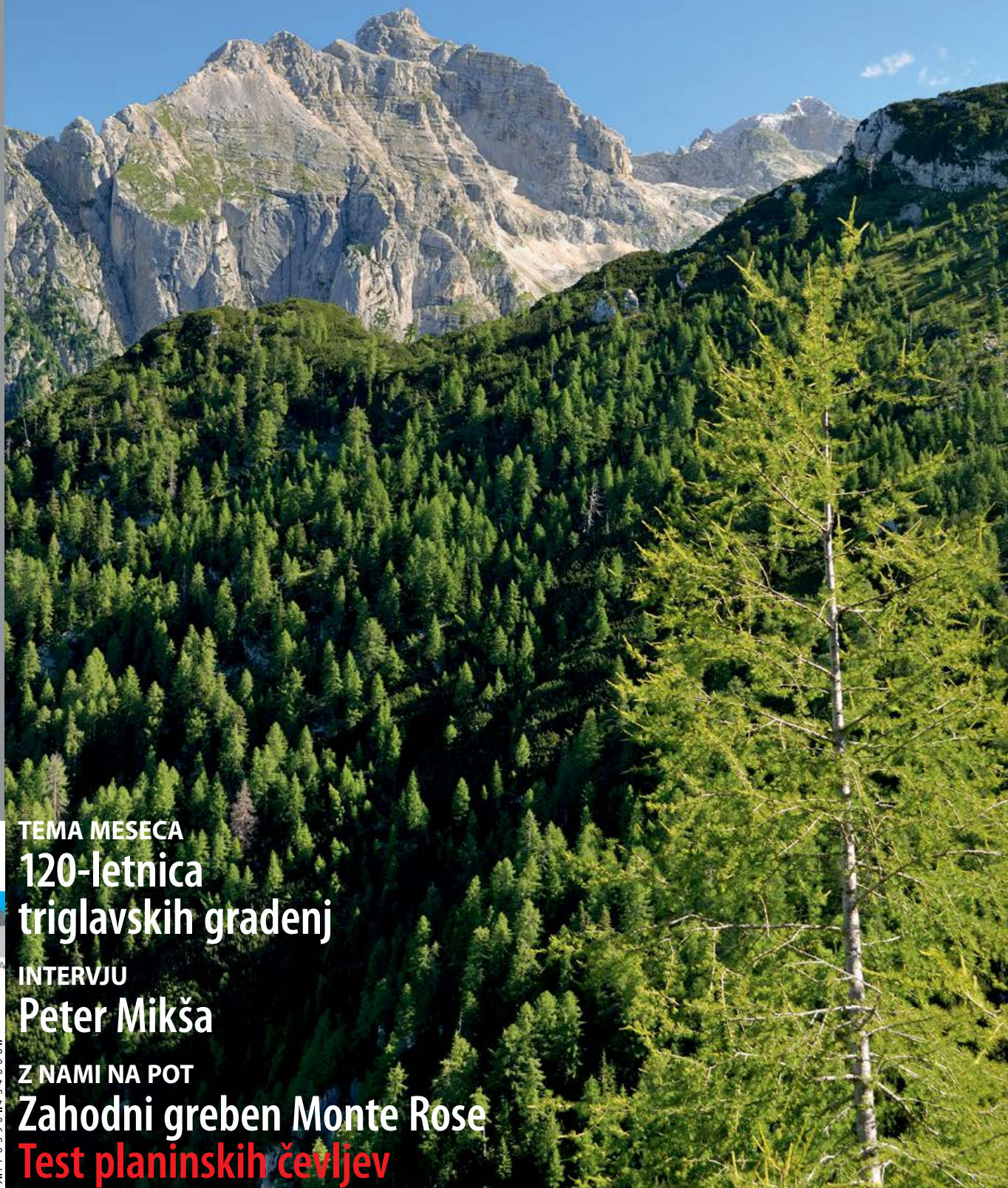

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E S T N I K

6
2016

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

3,90
EUR

TEMA MESECA

**120-letnica
triglavskih gradenj**

INTERVJU

Peter Mikša

Z NAMI NA POT

Zahodni greben Monte Rose
Test planinskih čevljev

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA 50-odstotni popust

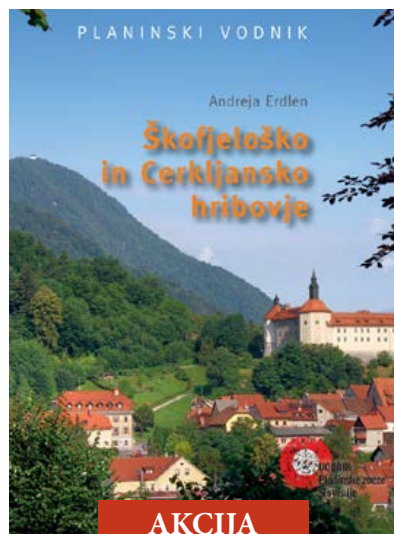
Vodnik Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, Andreja Erdlen

Prednost Škofjeloškega in Cerkljanskega hribovja, ki spadata v predgorje Alp, je prav v tem, da ju lahko obiskujemo v vseh letnih časih. Spomladi se bomo veselili prvih ozelenelih dreves, znanilcev pomladi, in čudovitega cvetja, poleti nam bodo gozdovi nudili prijetno senco, na travnikih nas bo pozdravljalo petje čričkov, občudovali bomo cvetje in pisane metulje. Jeseni nas bodo prevzele škrlatne barve gozdnega listja. Tudi pozimi, ko bo hribe prekril sneg, bomo lahko hodili po uhojenih poteh (pozimi je zelo obiskan Lubnik) ali pa kar po cestah, kjer bi bilo poleti prevroče. Čeprav so pozimi ceste v glavnem očiščene in prevozne, bomo srečali zelo malo avtomobilov (področje okoli Žirov, Ermanovca, Slajke).

Format: 125 x 160 mm; 224 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

CENA: V času od 15. 6. 2016 do 15. 7. 2016 lahko vodnik Škofjeloško in Cerkljansko hribovje kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 11,95 €* (redna cena: 23,90 €*).

* DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

**AKCIJA
11,95 €**

Nov zemljevid PZS Stol

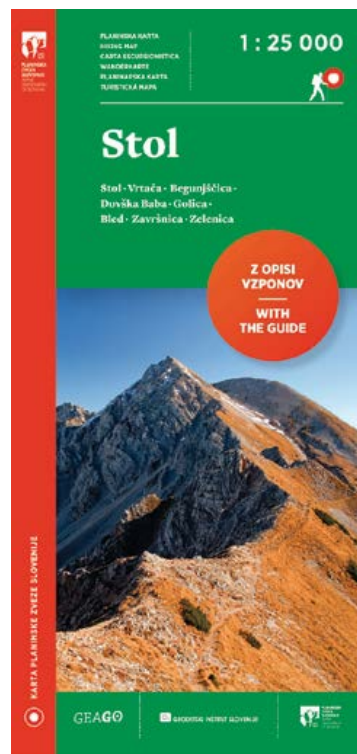
Planinska zveza Slovenije je izdala nov zemljevid *Stol* v merilu 1 : 25.000. Na njem so vrisane vse planinske poti in kočje PZS, skrbno pa so preverjene tudi vse druge informacije.

Zamejski Slovenci so posodobili tudi ledinska imena na severni strani državne meje. Na hrbtini strani so opisi vzponov na najzanimivejše vrhove in podatki o vseh kočah.

Zemljevid je nepogrešljiv pripomoček za vse, ki se odpravljajo v Karavanke od Dovške Babe na zahodu do Ljubelja na vzhodu.

NOVO

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur, po faksu: 01 43 45 691, brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), e-naročila: trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>. Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, telefon: 08 380 67 30, faks: 04 589 10 35, e-naročila: info@planinskimuzej.si

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Skodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Seško,
Sonja Čokl

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA:

4650 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljavanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Poobjave so dovoljene le z dovoljenjem uredništva.

Naročanje:

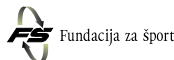
Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprti pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Sončni vrhovi nad Vrščicem
Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Tu je tako lepo

"Tukaj je pa res lepo. Prav zaželela sem si tako turo, tudi če v slabšem vremenu," mi je rekla Irena, ko sva se tik pred ploho potikala po mehkih travah sredi macesnovega gozda med Turni in Malim Grintovcem nad dolino Kokre. Pred mesecem sem se z vrha štiritisočaka Gran Paradisa razgledoval po paleti veličastnih vrhov Alp, od Monvisa, Mont Blanca, Gran Combina, Dent d'Hérens, Dent Blanca, Matterhorna, Monte Rose ..., ki so me prav vabljivo nagovarjali, naj jih obiščem. Te dni sem govoril s Katjo, vodnico in alpinistično pripravnico, ki ima na svojem facebook profilu ob svojih turah in plezarijah zapisanih celo vrsto razpoloženskih medmetov, kot npr. uživala kot nora, lepota, nirvana ... Prijateljica Saša se včasih na turi nenadoma ustavi, vzame v roke telefon in začne tipkati sporočilo. Zdaj že vem, komu in zakaj. Andreju. Ker on najbolje razume, kako je Saši takrat pri duši. Kaj je vsem tem opisom skupnega?

Prav gotovo doživljanje gora kot nekaj lepega. Kot notranje doživetje, ki te izpolnjuje, ti povzroči in prikrade nasmeh na obraz, iskrice v očeh, otroško navdušenje, radost v duši. In te vedno znova in znova navduši in vabi k sebi, spet v gore. Težko bi rekel, kdaj se je to zgodilo meni. Verjetno že v rani mladosti, ko sem kot mlad fantič sledil očetu na njegovih turah in se z vsakim izletom, z vsako novo turo vedno bolj in bolj poistovetil z gorami, z gorsko naravo, s tem divjim, a čudovitim svetom. Dobro se spominjam prijetnih in domačih občutkov, ki sem jih imel, ko sem iz svojega malega gozdnega "bivaka", ki sem si ga sam postavil na Šišenskem hribu, opazoval okolico. Ali ko sem se kot najstnik sam vzpenjal po snežiščih na Ravneh proti Kočni, ki je bila prekrita z meglicami, pot do nje pa prekrita s snegom in mi vzbujala vznemirjenje. Ali ko sem prvič stopil z markirane poti v brezpotje, ali ko sem preplezal svojo prvo smer. Kdo ve, kdaj sem tako močno začutil ta skrivnostni svet, ki me je dolgo vabil in me tako očaral, da mi je postal drugi dom in sem mu ostal zvest vse življenje in me vabi še zdaj, tudi na najzahtevnejše cilje.

Gore me niso še nikoli razočarale. Razočaran ali jezen sem bil kvečjemu sam nad sabo, da nisem našel primerne poti, pristopa, da nisem splezal smeri, detajla in zato moral obrniti ... ali pa so me pač razočarali ljudje. Vedno ni bilo lepo in enostavno, so bili tudi težki trenutki, naporne vodene ture, padajoči kamni, pretresljive nevihte, ki te spravijo v smrtno grozo, pa mrtvi prijatelji ali tisti, ki smo jih prinesli z gora. Takrat si vzameš premor, čas zase. A se vedno pobereš in se vrneš nazaj. Več mojih kolegov in prijateljev, s katerimi smo vrsto leto pohajkovali po gorah, je v nekem trenutku nehalo ali bistveno manjšalo obisk gora. V največ primerih je bila vzrok družina, partner, otroci, pa gradnje hiš, preveč obremenitev v službi, ali drugi vzroki, niti ni pomembno kakšni. Nekateri so na gore tudi pozabili, ali pa so jim bile morda le mladostni izziv, ko so si želeli bolj dosežkov, družbe, kdo ve česa.

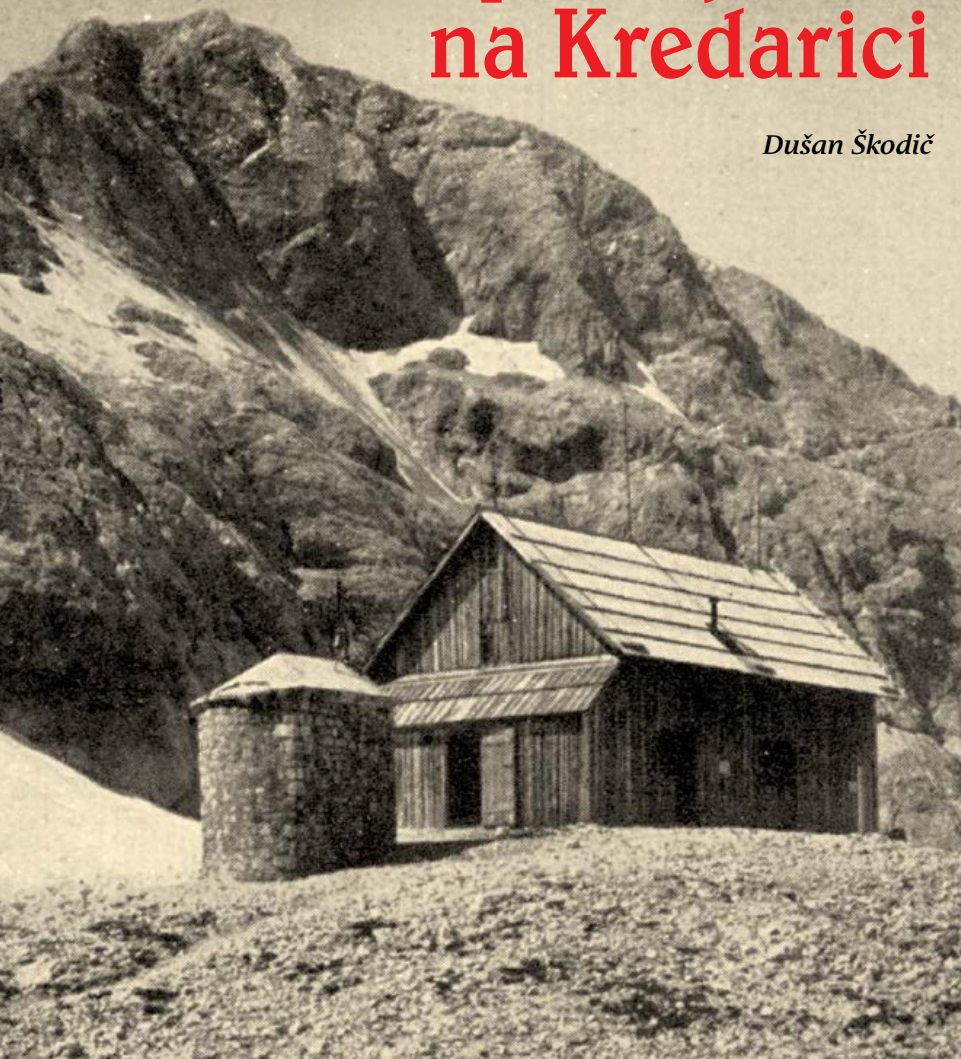
Nekateri pa so kljub obremenitvam ostali goram zvesti. Zato uživam, ko se pogovarjam z ljudmi, ob katerih začutim, da podobno doživljamo gorski svet, gorsko naravo ali jo celo skupaj obiskujemo. Pa je to lahko plezanje v Koglu ali sprehajanje po markirani poti iz Mojstrane do Aljaževega doma v Vratih. Je vseeno. Vedno je lepo, če znaš uživati. Se še spomnite, kaj je raziskovalcu Kamniško-Savinjskih Alp, dr. Johannesu Frischaufu, pred več kot sto leti povedal pastir na samotnem vrhu? "Tu je tako lepo, tako daleč se vidi." Kako daleč pa vi vidite?

Vladimir Habjan

4 120-letnica triglavskih gradenj

Planinska postojanka na Kredarici

Dušan Škodič

31 Z nami na pot

14 Intervju

Projektov je vedno več, kot je časa zanje

Jure K. Čokl

UVODNIK

Tu je tako lepo

Vladimir Habjan

120-LETNICA TRIGLAVSKIH GRADENJ

Planinska postojanka na Kredarici

Dušan Škodič

120-LETNICA TRIGLAVSKIH GRADENJ

Kapelica na Kredarici

Dušan Škodič

120-LETNICA TRIGLAVSKIH GRADENJ

Aljažev dom v Vratih

Dušan Škodič

INTERVJU

1 Pogovor s Petrom Mikšo

Jure K. Čokl

ODPRAVA V NEPAL

4 Nova smer v himalajskem šesttisočaku

Tina Leskošek

NA IZLET

9 Mrki očak nad Barjem

Andrej Mašera

KOLUMNA

12 Visoki niso veliki, veliki niso nikoli visoki

Marta Krejan Čokl

KANINSKO POGORJE

14 Veliki Babanski skedenj 28

Breda Pirc

Z NAMI NA POT

Zahodni greben Monte Rose 31

Irena Mušič Habjan

OBLETNICE

120-letnica Soške podružnice SPD 39

Žarko Rovšček

LJUDSKA DEDIŠČINA

O Hieronimu, Hunih in Hrustu 42

Zbrala Dušica Kunaver

V soseščini visokih gora

Irena Mušič Habjan

OPISI TUR

- LYSKAMM (ZAHODNI VRH)
- CASTOR
- POLLUX
- BREITHORN (ZAHODNI VRH)

60 Turno kolesarstvo

Manca Čujež

Planinci in kolesarji na pomembni prelomnici

48 Gorsko cvetje

Marjan Bradeško

Alpski botanični vrt Juliana

PORTRET

Moje delo je v veliki meri tudi moj hobi 44

Miha Pavšek

PLANINSKA DOŽIVETJA

Prvi vzpon na Triglav v samostojni Sloveniji 45

Alojz Hriberšek

GORSKO CVETJE

Obletnica Alpskega botaničnega vrta 46

Špela Novak

GORSKO CVETJE

Pogovor z Nado Praprotnik 48

Marjan Bradeško

INTERVJU

Pogovor z Lucie Hrozovó 50

Mire Steinbuch

PLANINSKA OBUTEV

Kako so nastali gojzarji 52

Dušan Škodič

TEST PLANINSKIH ČEVLJEV

Katere gojzarje izbrati? 54

Aljaž Anderle

TURNO KOLESARSTVO

Slovenska turnokolesarska pot 60

Manca Čujež

54 Test Športni terenci

Aljaž Anderle

ALPE ADRIA TRAIL

Od Bovca do Drežnice 62

Irena Mušič Habjan

NOVICE IZ VERTIKALE

64

NOVICE IZ TUJINE

66

LITERATURA

67

PREBRALI SMO

69

PLANINSKA ORGANIZACIJA

70

OBLETNICA

72

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

72

Vsebine vseh
Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si

Od skromne lesene kočice do gorskega hotela

Planinska postojanka na Kredarici

Dušan Škodič

Župnik Jakob Aljaž je bil leta 1895 v slovenski javnosti zelo priljubljena osebnost. Tistega leta je na vrhu Triglava postavil svoj znameniti železni stolp – zavetišče. S to drzno idejo in odločnostjo, ki je odlikovala praktično vse njegovo početje, si je zagotovil globoko spoštovanje celotnega, tedaj komaj dve leti starega in še neodločenega Slovenskega planinskega društva (SPD), po drugi strani pa neizmerno sovraštvo nemškutarско prežetih sekcij Alpenvereina na naših tleh.

Ker mu je oskrbnik Vilman v nemški Dežmanovi kočici, v kateri so v času postavljanja stolpa prenočevali, oponesel, da bi zanje ne bilo prostora, če bi bili takrat v kočici Nemci, se je gospod župnik hudo razjezil in se takoj tam zaobljubil, da bo pod Triglavom nalašč postavil slovensko kočico, če ne drugje, kar zraven nemške. Tako je zapisal v spomnih in v kroniki župnije Dovje, kjer je služboval med leti 1889–1927. In res, pri Aljažu je šlo vse zelo hitro in leto za tem smo jo že imeli. Svojo kočico, na svojem svetu ter tik pod Triglavom, ne pa zraven neprijaznih Nemcev (na mestu omenjene Dežmanove kočice stoji zdaj Staničev dom).

Leto 1896 – leto Aljaževih gradenj

Zapis v dovški župnijski kroniki leta 1896 se začne takole: "Naredil sem Triglavsko hišo in Triglavsko kapelo. Z dekanom Novakom sva bila na Triglavu ..." Turo iz doline na vrh in nazaj sta gospoda zmogla iz Mojstrane v enem samem dnevu, kar je bil za takratno razmišljanje velik podvig. Aljaž na istem mestu opiše, kako je zroč z Malega Triglava izbral lokacijo, ko je opazoval, kako čez Kredarico tečejo gamsi. "Sem spada velika stavba kakor klobuk na plešasto glavo," se mu je utrnila misel in pred spustom v dolino sta se gospoda na tem mestu ustavila, Aljaž pa je urno označil lego zamišljene

kočice s kamnitimi možici. Nato sta zmolila iz brevirja *Benedicite, montes et colles, Domino* (Gore in hribi, slavite Gospoda) in se vrnila v dolino. Tako hitro je to šlo pri Aljažu ...

Za skoraj pet hektarov veliko parcelo, ki leži na dovškem svetu, je plačal pet goldinarjev in jo v zemljiški knjigi dal zapisati na SPD, ki je po njegovem ognjivitem pismu, da je treba pod Triglavom nemudoma postaviti slovensko kočico (preden to storijo Nemci), prispevalo sredstva.

SPD je imelo pri nakupu zemljišč v Aljažu velikega aduta, saj je bil ta eden od 137 upravičencev dovške občine. Župnik je v splošno korist z veseljem izkoriščal svojo predkupno pravico. Parcele v visokem in gospodarsko nekoristnem svetu tedaj res niso bile drage, nujno pa je bilo, da so bile formalno urejene in vpisane v zemljiško knjigo, sicer bi morali stavbe brez milosti podreti, k čemur so Nemci ves čas težili. Le za primer pa vseeno navajam, o kolikšnem denarju je govor (plačal je pet goldinarjev za deset oralov oz. okoli 4,5 hektara površine). Za ta denar turist, ki se je odpravljal v gore, namreč ni dobil niti para spodobnih čevljev. V *Planinskem vestniku* iz tistega leta najdemo reklamo za z žebli podkovane

gorske čevlje, ki so stali 6,20 goldinarja, tisti iz boljšega, nepremočljivega usnja pa osem. Vseeno pa se danes kar težko zavedamo, v kako (finančno) junaške podvige se je pod Aljaževim vodstvom podajalo mlado SPD, ki je imelo v letu gradnje kočice na Kredarici le 525 članov; to je skupno Osrednje društvo SPD v Ljubljani in vse štiri tedanje podružnice (kamniška, savinjska, radovljiška in soška)!

Spravilo gradbenega lesa na Kredarico

Aljaž je bil zelo prepričljiv človek, pa ne le za farane pod svojo prižnico. Pisal je v Ljubljano, naj skličejo sejo odbora, na katero je osebno prišel. Tam mu je uspelo predramiti gospode, ki se verjetno niti niso zavedali, kaj jih čaka. A pobudnik je na svoja ramena prevzel večino skrbi, potreboval je le njihovo materialno in moralno podporo, za oboje pa je moral prepričati odbornike, ki niso bili vsi za take "podvige". Kot je zapisal v spominih, je bil kar nekoliko jezen na mehkega načelnika SPD Frana Orožna, ker je ta dal zapisati, da SPD ne bo gojilo vratolomne turistike, v katero je tedaj spadal tudi Triglav – ta bi lahko zaradi tega ostal popolnoma v domeni

- 1 Prva Aljaževa kočica s kapelico iz leta 1896
Fototeka Slovenskega planinskega muzeja
- 2 Leta 1909 je bil Triglavski dom prvič povečan. Fototeka Slovenskega planinskega muzeja
- 3 Zimski posnetek triglavske kočice pred drugo svetovno vojno
Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

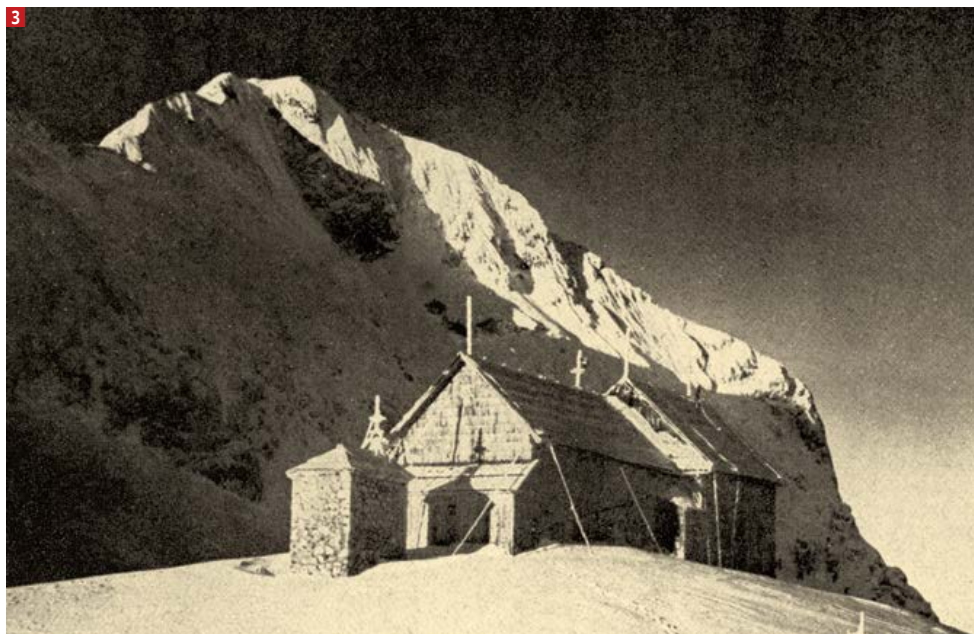
Tudi skalna votlina – Staničevo zavetišče je pri Nemcih povzročila razburjenje. Zanj se je dejansko izkazalo, da ne leži na parceli, ki jo je kupil Aljaž. Ovadili so ga kot črnograditelja: "Tožniki so žugali, pa minister je bil grof Falkenhain – moj pristaš, duhovski prijatelj. Pa minister je z menoj potegnil in določil, naj priznam napako in lastnikom (Kranjski verski zaklad) plačam minimalno najemnino. Vsako leto 1. oktobra sem jim tako v imenu SPD plačal 10 krajcarjev. *Risum teneatis, amici?* Ali bi se mogli, prijatelji, ob tem vzdržati smeha?"

Nemcev, naši pa bi se zadovoljili le z lahkimi planinami in hribi. Gradbeni les za kočico je Aljaž kupil v Krmi od Zasipčanov. Da bi si čim bolj olajšali prenos na visoko lokacijo, so posekali primerne macesne na koncu Krme na višini okoli 1600–1700 m. Seveda je bilo spravilo kljub temu izredno težaško, saj je do gradbišča manjkalo celih devetsto višinskih metrov. Macesne so vlekli navzgor spomladi, ko je bil še sneg. Hlude so navezovali na konopljene vrvi, ki so jih ročno navijali na vretena, da je hlod za hlodom počasi drsel navzgor. Sodelovalo je okoli trideset mož, ki jih je župnik plačal iz sredstev SPD. Gradnja na 2515 m je bila neprimerno dražja kot v dolini, se spominja Aljaž, in je stala štiri tisoč goldinarjev. Plačati je bilo treba vse nosače, ki so nosili iz Kota, do koder so tovore zvozili z vozovi; cement, železje, deske ... plačani pa so bili za vsak kilogram. Fantje so bili krepki, nosili so po petdeset kilogramov in več, Aljaž je zapisal, da sta dva med njimi nekajkrat nesla na Kredarico celo čez sedemdeset kilogramov tovora, kar se je marsikomu zdelo neverjetno, a tehnika je vendar pokazala toliko. Načrt za prvo kočico je naredil Aljaž sam.

Preprosta vretena in sani za vleko

Zanimiv je bil način, kako so prenašali gradbeni les na Kredarico. Natančno je bil opisan v *Vestniku* le nekaj mesecev po postavitvi. Žal je bil objavljen med Društvenimi vestmi, ki niso imele navedenega avtorja članka, tako da ne moremo ugotoviti, čigav je. Vsekakor pa je precej bolj podroben kot tisti, ki ga je v svojih spominih podal Aljaž. Moramo pa vedeti, da je svoje spomine na gradnjo pisal šele dobri dve desetletji kasneje¹, ko mu je marsikatera podrobnost že ušla iz spomina. Prav nič bolje ni bilo z njegovo župnijsko kroniko, ki je kar 23 let samevala na polici in je začel vanjo šele leta 1912 za nazaj vnašati dogodke. Ne gre pa za bistvene razlike, vsaj pri opisu vlačjenja hlodov, pri čemer kasneje omenja le dve vreteni namesto treh. Pomemben je opis tega težavnega postopka. Delavci so prebivali v Krmi, kjer so prenočevali v dveh kočah, pastirski in lovski. Delavnik je bil naporen. Vstajali so ob štirih, pozajtrkovali in z delom začeli ob petih zjutraj. Delali so do šestih zvečer, zjutraj in zvečer so imeli

¹ Jakob Aljaž: Planinski spomini. *Planinski vestnik* 8 (1922). 113–120.

kuhan obrok, opoldne pa suho malico. Pili so večinoma vodo iz posebej za to že prejšnjo jesen napravljenih korit, v katera se je nabrala snežnica. Vodenje in organizacijo je Aljaž popolnoma prepustil svojemu zanesljivemu pomočniku Janezu Klinarju - Požgancu.

Priprave za vlačenje hlodov so bile preproste, z vreteni, podobno kot so nekoč z navijanjem vrvi vlačili vodo iz vodnjakov ... Imeli so tri vretena in petsto metrov močnih konopljenih vrvi, ki so jih narezali na enake dele. Sledil je postopek, ki so ga ponavljali do Kredarice; vretena so razporedili v primernih razdaljah drugega nad drugim. Na vsakem je bilo več mož, ki so ročno obračali vreteno, da se je nanj navijala vrv, na koncu vrvi pa je bil z verigo in kavljem zapet hlod, ki so ga pritrdili na

rtiče (gorenjske kratke sani za spravilo lesa). Ob hlotu je hodil delavec, ki je pomagal k mirnejši vleki, da se rtiči niso zatikali ob skale. Ko so ga privlekli do srednjega vretena, so hlot prepeli na naslednjo vrv, spodnje vreteno pa hitro odvili in nanj pripeli nov hlot. Na ta način so bila v stalnem obratovanju vsa vretena, dokler tovara niso spravili za petsto metrov (kolikor so imeli na voljo vrvi) bližje Kredarici. Nato so vretena prestavili višje in postopek ponavljali vse do predvidenega gradbišča. Delo je bilo naporno, nagajali so jim nizke temperature v zgornjem delu poti ter veter, ki je občasno nosil droben in oster sneg, da so se delavcem vnmale oči. Zaradi sončne bleščave so bili zelo zagoreli, nekaterim je zaradi opeklin pokala koža na obrazu, dva delavca je

4 Triglavski dom po drugem povečanju leta 1954. Aljaževe kapele na tem posnetku ni več. Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

5 Triglavski dom po zadnjem povečanju leta 1983 Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

6 Gregor Klančnik med govorom ob odprtju novega Triglavskega doma septembra 1983. Naslednje leto so obnovili še stari del doma, tako da je bilo zaključno odprtje leta 1984. Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

tudi prizadela snežna slepota in sta si morala pomagati s črnimi očali. A opravilo je bilo neizbežno, saj vleke v poletnih mesecih brez snega sploh ne bi mogli opraviti. Kljub vsem težavam

6 Prvi oskrbnik koč na Kredarici je postal Janez Pekovec iz Stare Fužine, ki je obenem postal tudi njen prvi meteorolog (61 let pred odprtjem stalne meteorološke opazovalnice). SPD je za opazovanje in meritve pridobilo barometer, dva termometra, polimeter, dežomer, snegomer, vetrnico, sončno uro, kompas in termometer za minimum in maksimum. Vse instrumente je SPD dobilo od avstrijskega centralnega meteorološkega zavoda z Dunaja. Opazovalec je meritve sproti zapisoval, *Vestnik* pa je občasno objavljala vremenska poročila za posamezne poletne mesece, ko je bila kočna odprta. Vsekakor so bili podatki marsikomu zanimivi. Tako so lahko začudeni bralci denimo izvedeli za nepričakovano težavo, s katero se je oskrbnik soočal v kuhinji. Ker je voda zaradi višine zavrela že pri dobrih devetdesetih stopinjah, se je čas kuhanja precej podaljšal. Potrebne so bile težje pokrovke, da se je dvignilo vrelišče v loncih, pisec je priporočal tudi uporabo loncev na zvišan pritisk.

je bilo delo pod vodstvom izkušenega Požganca opravljeno v kratkem času in predvsem – brez nezgode.

Triglavska hiša že iste jeseni opremljena in odprta za obiskovalce

Za tesarje so ob gradbišču zbili leseno barako, v kateri so lahko prenočevali. Po zaslugi izkušenih bohinjskih mojstrov, starejšega in mlajšega Škindra (Lovrenc in Matevž Urančič iz Stare Fužine)² in še enega tesarja, je koča že kmalu po 15. juniju začela rasti in bila do poletja tudi dokončana. Aljaž je bil z bohinjškimi tesarji izredno zadovoljen, kar je tudi zapisal. Nasploh nikoli ni skoparil s pohvalami dobrih delavcev, ki so sodelovali pri njegovih gradnjah. Tudi mojster Belec je leto po postavitvi stolpa ponovno prišel na Kredarico in na novi koči naredil kakovosten strelovod, da bi strela ne uničila dragocene zgradbe. Bakreno žico, po kateri so se odvajale razelektrivte, so speljali dvesto metrov proti ledeniku. Stavbo so zaradi strahu pred močnimi vetrovi zasidrali s šestimi jeklenicami, kar se je izkazalo za pametno potezo, saj je viharni veter v resnici prvo leto privzdignil enega od vogalov strehe in koča bi po vsej verjetnosti šla svojo pot v kose, če ne bi bila tako dobro pritrjena.

Turistom na uporabo je bila izročena 10. avgusta 1896, ko jo je s svojim obiskom

počastilo več kot sto navdušenih ljudi, ki so v njej po poročanju *Planinskega vestnika* tudi brez posebnih težav prenočili. Navdušenje je bilo pač veliko in dovoljeno je bilo, recimo temu kanček pretiravanja. Člane SPD je prenočevanje v tej relativno majhni koči stalo petdeset krajcarjev, nečlane en goldinar, samo vstopnina v kočo pa je za vse znašala dvajset krajcarjev. Takšne cene je imela tedaj tudi konkurenčna Dežmanova koča.

Nova koča na Kredarici je pri planincih vzbudila povečano željo po obisku Triglava in promet je v primerjavi s prejšnjimi leti kmalu zelo narasel. Do vrha je bilo le slabo uro, čeprav je bil greben tedaj še hudo izpostavljen in veliko turistov ni tvegalo naprej od Malega Triglava. Aljaž se je spominjal, da ga je kakšnih deset let prej, ob prvem vzponu čez greben peljal vodnik Šmerc – za roko. Da bi pravi vrh doseglo čim več ljudi, je še pred naslednjo sezono zvestega Požganca poslal tja gor z dinamitom,

posekali devetdeset macesnov, ki so jih naslednje leto v treh mesecih, od marca do maja, navkljub slabim razmeram spravili do Kredarice. Čeprav je bilo finančno stanje društva kritično, so poleti 1908 v *Vestniku* članstvo uradno seznanili, da bodo kočo povečali. Podaljšali so jo za osem metrov, hkrati pa dvignili stari del in s tem pridobili mansardo z več manjšimi sobicami, v katerih je bilo gostom udobneje (in nekoliko mirneje) prenočevati. V klet so namestili tudi cisterno za kapnico, veliko tri kubične metre. Tesarska dela so bila zaključena v slabih treh mesecih, do konca septembra 1908, naslednjo sezono je bila koča, ki se je od tedaj naprej že imenovala planinski dom, do konca opremljena in uradno predana v uporabo. Obisk gora se je vztrajno povečeval. Aljaž je ugotavljal, da je na vrh Triglava v letih 1860–65 v celem letu stopilo tri do pet ljudi, v letu 1912, ko je pisal kroniko, pa že 1000–1300 in mnogo med njimi je bilo takih, ki so našli zavetje

Janez Klinar - Požganc iz Mojstrane je bil tri desetletja neumoren in najzanesljivejši Aljažev pomočnik in organizator delavcev pri njegovih triglavskih gradnjah, nadelavi poti in cest, seveda je bil ves čas tudi turistovski vodnik. V visokogorju ga pogosto zasledimo tudi kot človeka, ki je z dinamitnimi palicami delal kot doma z običajnim kmetijskim orodjem. Z njimi je izstrelil triglavski greben, v skale petnajst metrov pod vrhom izdolbel votlino – Staničevo zavetišče, pa zajetje za vodovod v Vratih, navsezadnje je ob blagoslovu stolpa Aljaž omenil, kako je za proslavitev in v vednost vsej okolici z vrha zagnal prižgan dinamitni patron, da je glasno počilo. Za to početje je bilo treba dvoje; poleg dinamita tudi dovoljenje za uporabo nevarnega eksploziva. Kako dobre odnose je na vseh koncih gojil neverjetni župnik, pove naslednji zapis v spominih: "Dinamit mi je dala dovška tovarna cementa brezplačno, dovoljenje, da rabim dinamit, pa sem dobil pri okrožnem glavarju kar telegrafično, ker se je mudilo ..." Aljaž mu je po smrti zložil verze in jih dal vklesati na grob:

"Bil delovodja, poštenjak,
katerega je čislal vsak;
kar stavb je sivega Triglava,
vse kličejo Požgancu: Slava!"

da je ostri greben izstrelil v pol metra široko pot, nad njo pa skozi ušesa visokih klinov dal potegniti jeklenico.

Koča že kmalu postane premajhna

Čeprav je bila koča v začetnem navdušenju in ponosu povečana skoraj v mali gorski hotel, pa je bila, če si ogledamo fotografijo, le pritlična lesena hišica na kamnitem temelju, ki so jo planinci po nekaj letih prerasli kot otrok prve čeveljčke.

Leta 1906 je odbor SPD sklenil, da je povečanje nujno, in v Krmi so jeseni že

in posteljo v njegovi koči. V času med obema vojnama je tudi ta povečani objekt že postal pretesen, a miniti so morala svetovna vojna in leta povojne obnove, preden se je lahko Triglavski dom pokazal v svoji tretji različici.

Drugo povečanje po drugi svetovni vojni

Povojno upravljanje doma je prevzelo največje društvo PD Ljubljana Matica, ki mu je zgradilo nov prizidek, s katerim se je kapaciteta lepo povečala. Prizidek je bil zgrajen v smeri proti ledeniku in je

² Tone Strojnik: Pred devetdesetimi leti na Triglavu. *Planinski vestnik* 8 (1986). 337–343.

Triglavski dom na Kredarici je najvišja slovenska planinska postojanka.

Foto: Rado Lapuh

za šest metrov podaljšal obstoječo jedilnico, jo tudi razširil, zgoraj pa so nastali novi prostori za spanje. Prenovljena je bila kuhinja in mnogo opreme, napeljali so tudi plinsko (!) razsvetljavo v vse prostore, montiran je bil štedilnik na plin, ki je precej pocenil kuhanje namesto na tej višini zelo dragih drv. Svečano odprtje je bilo 8. avgusta 1954.

Sredi sedemdesetih let je zaživela velika ideja, da bi okolico Triglava spremenili v zimski center, skozi doline potegnili ceste in na nekaterih planinah postavili hotele za turiste. V isti čas in iz istega razloga sega tudi eden glavnih poskusov obnove stare italijanske gorske vojašnice Vittoria Emanuela oziroma "Morbegne", katere aktualnost je v tistem obdobju večkrat neuspešno prihajala na plan. Nujno je bilo treba povečati dom na Kredarici, ki ga ni pestila samo huda gneča v poletnih mesecih (in po novem načrtovan velik zimski turistični promet), glavni problem je postala preskrba na tej višini. Že v tistem času so v poletni sezoni iz Krme na konjskih hrbtih znosili na Kredarico do trideset ton tovora, pozimi pa bi bilo to popolnoma nemogoče. Helikopterji so imeli še premajhno nosilnost in bi bila oskrba predraga, zato so se konec sedemdesetih let pojavili strokovni članki o utemeljenosti povečave doma in tudi o upravičenosti gradnje tovarne žičnice iz Krme na Kredarico. Žičnica bi bila dolga 4200 m, premagala bi 1470 m višinske razlike, nosilnost pa je bila preračunana na kar sedemsto kilogramov, saj naj bi jo porabili tudi za prevoz gradbenega

materiala za širitev doma, za kar je bilo že pridobljeno lokacijsko dovoljenje in so bili izdelani načrti. Dva stranska kraka te žičnice bi se odcepila še do Staničeve kočice in do Planike. Izdelane in plačane je bilo precej tehnične in druge dokumentacije, vendar do realizacije tako žičnice kot tudi predvidenega prizidka ni prišlo. Ideja o povečanju doma je sicer živela dalje, se je pa spreminjala tudi zaradi vedno glasnejšega protesta ljudi zoper prevelike posege v osrčje naših gora.

Namesto tretjega prizidka popolna prenova v moderni dom

Na skupščini PZS novembra 1981 je bilo rečeno, da ima prednost povečanje doma, medtem ko je bila ideja o žičnici potisnjena v ozadje kljub sveže izdanemu lokacijskemu dovoljenju zanj. Ker je padla žičnica, je bil nato spremenjen tudi koncept povečanja doma, izdelani načrti pa so bili po besedah Gregorja Klančnika, ki je vodil posodobitev doma, dobri le še za v muzej. Se je pa na Kredarici kljub temu že obnavljalo tudi tistega poletja, bila sta zgrajena novo zajetje in velik zbiralnik za 120 kubičnih metrov vode. To je bilo zelo praktično, do naslednje pomladi se je zbiralnik že napolnil in voda za gradnjo je bila takoj pri roki.

Gradnja Triglavskega doma na Kredarici, kakršnega poznamo danes, se je začela poleti 1982 in je bila občudovanja vreden projekt. V zbiranje sredstev so bila vključena vsa naša planinska društva, pet let je bila to tudi osrednja jugoslovanska planinska akcija. Vsa planinska srenja je tedaj s srcem stopila skupaj kakor v svojih najzavednejših časih. Priložnostne znamke, razglednice, spominki, nalepke, posterji, organiziranje tombol, zbiranje

in prodaja podarjenih umetniških del, prirejanje koncertov, zbiranje donacij občin in delovnih organizacij, tudi posameznikov, ne le doma, celo v tujini. Razni obrtniki so bili z delom navzoči v zameno za oglaševanje svoje dejavnosti, podjetja so prispevala gradbeni material in izdajala obveznice. Skratka, domišljija in iznajdljivost pri iskanju sredstev nista imeli meja. Velika ovira je bila tedanja inflacija, ki je vztrajno požirala zbrani denar, in bil je kar čudež, storjen z velikimi zaslugami prizadevnega Klančnika, da so dela stekla in v slabih treh mesecih je bil novi, trinadstropni del doma že zaprt in pokrit. 17. septembra 1983. leta je bil tudi opremljen in svečano predan v uporabo.

Leto kasneje je bil prenovljen še stari del doma in kot celota je bil Triglavski dom odprt 20. oktobra 1984. Po Klančnikovih besedah je bil to velik pomnik narodne enotnosti tistega časa, Triglav pa je ostal svet alpinistov, gornikov in planincev, ne pa turistov, ki bi se tja pripeljali brez napora lastnih nog.

Brez poletne gneče pod Triglavom pač ne bo šlo

Da tudi povečan Triglavski dom ob poletnih konicah ne bo zadostoval množicam, se je Klančnik zavedal, še preden je bila prenova končana. V obsežnem članku z naslovom *Klen je narod, ki ga gore utrjujejo*³ je zapisal, da s tem poleti ne bo konec gneče pod Triglavom. In tudi, da naslednje rešitve ne gre več iskati v povečevanju tega objekta, temveč se bo treba ozreti na zahodno stran Triglava, na Zaplanjo, kjer "še vedno nedotaknjena čaka izredna danost za širitev prenočitvenih zmogljivosti in trajno izbiro pohodov po Triglavskem pogorju". A kot je pokazal čas, se je tu Klančnik vendarle motil. Po prihodu demokracije in propadu starih vrednot nismo nikoli več uspeli doseči potrebne narodne enotnosti, omenjena "izredna danost" pa je do današnjih dni že izginila v zgodovino. Ampak to je zgodba, ki smo jo opisali v preteklem letu.⁴ ●

Viri:

Jakob Aljaž: Planinski spomini. *Planinski vestnik*, 1–12 (1922), 1–6 (1923).
Klinar, Strojina, Urbanija, Škulj: *Aljažev zbornik*. Celje: Mohorjeva družba. 1993.
Kronika župnije Dovje.

³ *Planinski vestnik* 2 (1983). 58–68.

⁴ Dušan Škodič: Pod Triglavom ni prostora za še eno kočico. *Planinski vestnik* 10 (2014). 10–13.

Skupaj že od vsega začetka

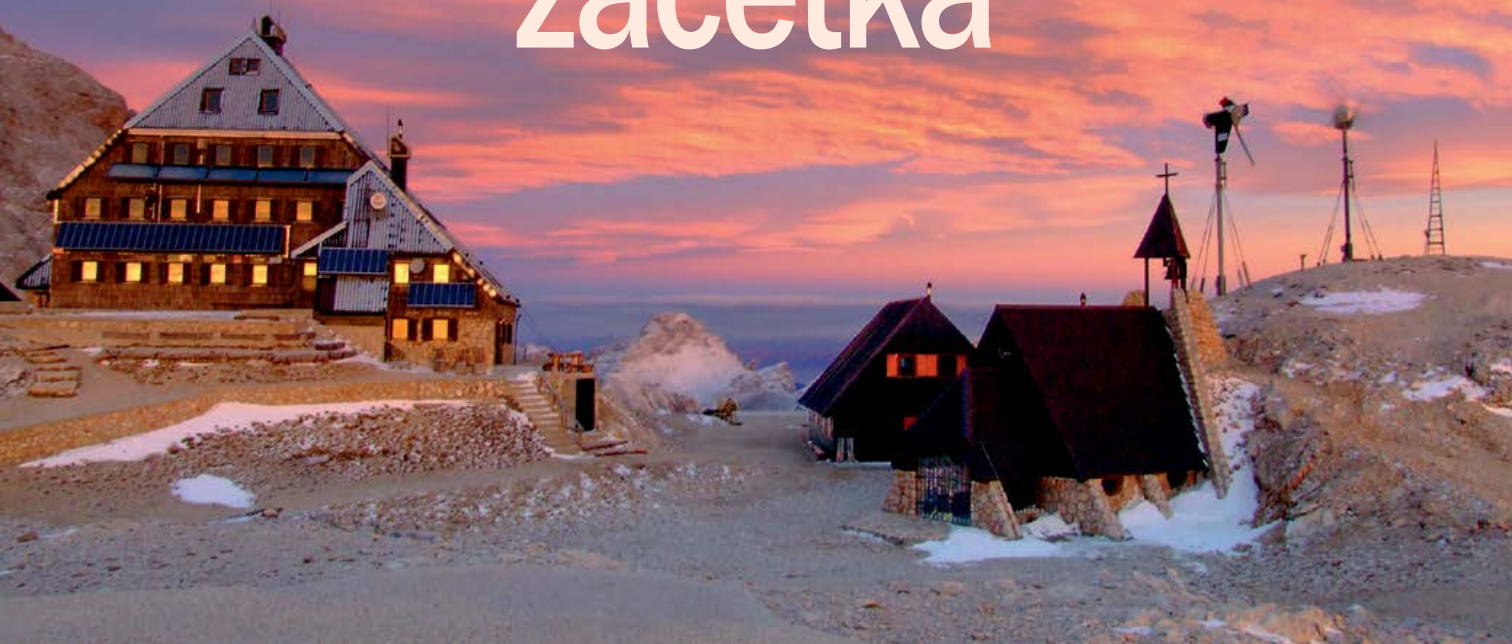

Foto: Janez Stražišar

Kapelica na Kredarici

Kot je bilo omenjeno v prejšnjem prispevku, se neki zapis v dovški župnijski kroniki leta 1896 začne s stavkom: "Naredil sem Triglavsko hišo in Triglavsko kapelo." Poglejmo torej, kaj se je dogajalo še z drugim Aljaževim objektom.

Kapelica ob koči je bila zgrajena iz rezanega kamna, ki so ga delavci pridobili v bližini pod Kredarico. Čeprav je bilo v njej prostora le za mašnika in kakšnih pet ljudi, je bila precej masivne gradnje. Za zidavo in betonsko streho so namreč porabili kar petdeset vreč po petdeset kilogramov cementa, ki so ga morali znositi iz Mojstrane. Pozidal jo je italijanski mojster Pezzano, ki je Aljažu pred tem obnovil domačo cerkev, z njegovim delom pa je bil zelo zadovoljen.

Streha je bila pozneje pokrita z macesnovimi skodlami, mojster Belec pa ji je naredil strelodod, ki ga je povezal s strelododom nekaj metrov oddaljene kočice. V mali zvonik je vpel v železen jarem 14-kilogramski zvon, ki ga je Aljaž naročil pri znani ljubljanski livarni Samassa (impozantno vilo kranjskih zvonarjev lahko danes občudujemo

tik nad južnim vhodom v predor pod Ljubljanskim gradom, op. ur.).

Komu je bila kapela dejansko namenjena

Stroški gradnje in opreme kapele so znašali kar tisoč goldinarjev, se pravi četrtno stroškov triglavske kočice. Od tega je eno tretjino dal Aljaž sam, dve tretjini

Dušan Škodič

pa je nabral s prostovoljnimi prispevki. Prispevek za kapelo je iz spoštovanja do prizadevnega župnika dalo tudi SPD, za katero je Aljaž v kroniki zapisal, da je "nepolitično in nevtralnno, čeprav obenem do duhovščine vedno zelo prijazno", in hkrati upal, da bo tako še dolgo ostalo. Aljaž je zapisal, da vere s planinstvom ne bo mešal. Ideja za kapelo se mu je porodila zgolj zaradi potrebe po kraju za občasno maševanje, saj so na Triglav prihajale tudi družbe duhovnov, ki so s kapelo dobile to možnost. Kot sakralnega objekta je zato ni dal prepisati na dovško cerkev, saj kot je zapisal v

Glede habsburških valut je v njegovi kroniki in spominih kar nekaj zmede. Nova avstro-ogrska krona se je šele uveljavljala, prejšnje goldinarje pa včasih celo v istem stavku zapisuje na dva različna načina, saj enkrat uporablja goldinar *g/d* in drugič florin *f/l* (ogrski forint in avstrijski goldinar sta imela v dualistični monarhiji enako vrednost, op. ur.). Navada je pač železna srajca. Če sami malo pobrskam po spominu, kako smo v devetdesetih menjali dinarje za bone in te nato v tolarje, nam bo takoj bolj jasno. Vemo pa, da je bila vrednost krone ob menjavi valut pol manjša od goldinarja, torej je celotna vsota po starem znesla petdeset tisoč goldinarjev, kar je res mogočna številka proti enemu samemu goldinarju, kolikor ga je stalo zemljišče za stolp, s katerim se je pravzaprav sprožil plaz vseh triglavske gradnje.

kroniki, je imela pomen le za duhovne in občasne turiste, ne pa za njegove dovške farane.

Ker jo je delavcem jeseni vreme zagodlo z zgodnjim snegom, so kapelo pripravili za blagoslov naslednje leto, 12. avgusta 1897. Naj še omenim, da je kapelica prvotno dobila ime po lurški Materi božji, kar se razlikuje od današnjega imena. To je župnik razložil v svojih spominih. Ko je bila dograjena, so prišle k njemu Bohinjke, ki so pasle na Velem polju, in ga prosile, da bi jo poimenoval po Mariji Snežni, a je bilo tedaj že prepozno za spremembo.

Po stolpu še reševanje koč in kapele pred Nemci

Nemci so bili zelo jezni in so tako kot v primeru stolpa sprožili nova zaslišanja in obsežno tožbo, da pol koč na Kredarici in cela kapelica stojita na tujem svetu. Deželna direkcija je poslala svoje geometre, najeli so tudi več figurantov, ki so šli predhodno na okoliške vrhove postaviti lesene križe kot točke za potrebe merjenja. Če bi Aljaž izgubil, bi bili nastali stroški hudo zabeljeni, posledice za SPD pa pogubne.

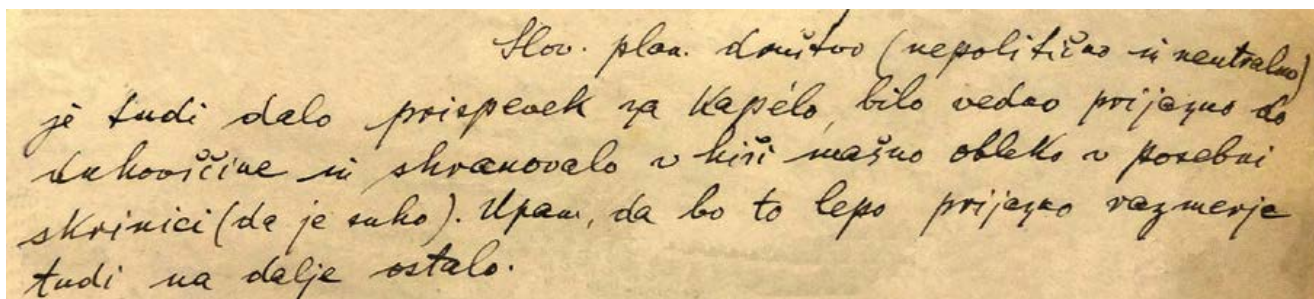
Gradnja kapele ob najvišji slovenski koči je bila med tedanjim večinsko vernim ljudstvom opažena in dobro sprejeta. Aljaž se v kroniki pohvali, da je prejel za potrebe kapele v dar dva zelo dragocena mašna plašča, skupaj vredna več kot polovico stroškov gradnje. Enega mu je poslala ravnateljica dekliškega liceja z Dunaja, drugega pa baronica Lazzarini. Ta je bil ročno delo usmiljenk samostana, ki mu je bila prednica hči iz te plemenite smledniške družine. Aljaž je bil obeh daril zelo vesel, vendar je po nasvetu prijatelja kanonika plašča raje pustil na Dovjem, saj bi ju lahko uničila morebitna vlaga v koči na Kredarici, kjer mu je SPD dalo na voljo skrinjo za mašno opremo. Vzdrževanje kapele je temeljilo na prispevkih turistov, ki so jih puščali v pušici, ostalo pa je primaknil Aljaž, ki v kroniki mimogrede ugotavlja, da je v sedemnajstih letih (med 1895 in 1912) za vse "svoje" planinske zgradbe, ceste, poti in njihovo vzdrževanje izdal okroglih sto tisoč kron denarja.

Takoj je pisal v Ljubljano in prosil za brezplačno pomoč. Za kontrolo meritev se je prostovoljno javil inženir Žizek, kot odvetnik pa Fran Tomišek, kasnejši načelnik SPD. Meritve so bile opravljene in ko je popoldne Aljaž prispel na Kredarico, so mu sporočili ugotovitev, da gre meja sedem metrov za kapelico, poraženci pa so bili že na poti v dolino. Leta 1898 se je SPD Aljažu zahvalilo s podelitvijo častnega znaka, vendar je skromni župnik zapisal, da mu je ljubše kot prejeta čast zavedanje, da je k dobri

stvari dejansko pripomogel. Priljubljen in spoštovan je bil tudi med farani. Škof Jeglič ga je nameraval leta 1912 upokojiti in imenovati za stolnega kanonika

Odlomek Aljaževega zapisa iz župnijske knjige na Dovjem, danes jo hrani arhiv RKC. V njem Aljaž piše, kako je SPD, ki je bilo politično nevtralnno, dalo prispevek za njegovo kapelo in hkrati upa, da bodo tako dobri odnosi ostali tudi v prihodnje.

Foto: Dušan Škodič

Slav. plaš. daritvo (nepolitično in nevtralnno)
je tudi delo prispevek za kapelo, bilo vedno prijeto do
skrinjice in shranovelo v hiši mašno obleko v posebni
skrinjici (da je suho). Upam, da bo to lepo prijeto razmerje
tudi na dalje ostalo.

Stara kapelica je imela vzdani tudi dve marmorni plošči, eno z napisom *Ave Maria, gratia plena* in drugo z napisom, ki v prevodu iz latinščine pomeni: Postavil Jakob Aljaž s pomočjo dobrotnikov. Zidal mojster Pezzano 10. 9. 1896. Plošči je izdelal radovljiški kipar Vurnik.

Iz ruševin je plošči po miniranju rešil znani triglavski nosač Alojz Lipovec - Psnak, ki ju je dolga leta hranil pri sebi doma v Radovni, kasneje pa ju je izročil Urbaniji in župnišču, kjer sta še vedno shranjeni.

Marmorni plošči je iz ruševin kapele izkopal znani triglavski nosač Lipovec.
Foto: Franc Juvan

V mali zvonik kapele je Aljaž dal vpeti 14-kilogramski zvon. Jarem in strelovod je uredil mojster Belec, ki je zgradil tudi znameniti triglavski stolp.
Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

v Ljubljani. Ko pa je prišel istega leta na Dovje birmat otroke, so k njemu množično pristopili župan, odborniki in domačini ter prosili, naj jim pusti Aljaža na Dovjem. Bil je tako presenečen, da je kar na mestu samem preklical odločitev in Aljažu dovolil ostati v službi na Dovjem do smrti leta 1927.

Kapela postane moteča za novo oblast

Dvajseto stoletje je kapela preživljala precej drugače kot koč. Povojna družbena ureditev se je spremenila in ni ji bilo več naklonjeno mesto na tako opazni lokaciji, kamor so poslej "romale" množice planincev, ki naj bi jih preveval duh novega človeka, pri katerem religija ni imela česa iskati. Konec leta 1953 (po drugih podatkih v začetku 1954) je bila Aljaževa kapela z miniranjem tako poškodovana, da so jo morali porušiti. Spraševal ni nihče na glas, ni pa naključje, da se je to zgodilo ravno v letu, ko je bilo končano povečanje doma. Nekdo si je zaželel, da

Poroke na Kredarici

Ni jih bilo veliko, občasno pa so se vendar našli tudi pari, ki so svojo zvezo želeli potrditi v najvišji kapeli pod Triglavom. Prva je bila 11. septembra 1900, ko je Aljaž poročil ljubljanskega trgovca in piparja Ivana Korenčana z Jelico Horvat. Priči sta bila nadpipar Josip Hauptman in odbornik Miha Verovšek. Zadnja poroka v stari kapeli pa leta 1940 že omenjenega dr. Miha Potočnika z Jesenic in Hilde Pintarič iz Ljubljane. Priči sta bila preostala dva člana zlate naveze – Joža Čop in dr. Stanko Tomiňšek. Od leta 1992 se je možno spet poročiti v novi kapeli. Natančnega števila ne poznamo, ker posebne evidence cerkev ne vodi, le v poročno knjigo se označi, kje je bila. Vse je povezano tudi s težavno organizacijo in navsezadnje mora par dobiti duhovnika, ki skupaj z vsemi povabljenimi pride na Kredarico. Prva leta je bilo porok nekaj več, zdaj pa so postale že izredno redke. Tako kot v dolini.

visoki gostje ob slavnostnem odprtju, pa tudi kasnejši planinci, ne bi bili "prijadeti" ob gledanju sakralnega objekta poleg našega najvišjega planinskega doma.

Kapelica je bila po besedah Mihe Potočnika žrtev sebičnih ciljev in vsega obsojanja vredno dejanje posameznika, ki ga tedanja oblast (in verjetno velika večina ostalih ljudi) ni podpirala. Zato tudi ni smiselno navajati imena povzročitelja oziroma naročnika akcije, čeprav je bil po pogovoru z domačini

Vse Aljaževo investiranje se je na koncu moralo tudi nekje poznati, čeprav stroškov v večini ni kril "iz svojega", vendar se mu je na račun drugih vzporednih projektov v župniji v letu 1889 to maščevalo. Tedaj je zbolel in moral nujno na več operacij, v bolnišnici v Ljubljani je bil štirideset dni in med tem so pritiskali upniki, saj je bilo poleg Triglava v igri več projektov, med drugim obnova župnišča. Po tem je priznal, da ga je tedaj izučilo, in je začel z denarjem pametneje gospodariti, tako da mu je uspelo tudi nekaj prihraniti za nepredvidene stroške.

predvsem na Gorenjskem dobro znan, še danes pa je pri nekaterih sogovornikih v zvezi s tem čutiti strah. Stvari so se z leti tako ali tako spet postavile na svoje mesto ... Dobesedno sicer ne, saj današnja kapela na Kredarici ne stoji na istem mestu kot stara, a to niti ni mogoče, ker se je Triglavski dom ob zadnji prenovi dejansko že razširil čez njeno staro lokacijo. Prenova, izvedena leta 1954, jo je namreč še pustila stati – v nasprotju z nekaterimi kasnejšimi razlagami.

Sedanja kapela na Kredarici

Po prihodu demokracije so se stari strahovi deloma razblinili in ponovno se je pojavila ideja o postavitvi kapelice. Navsezadnje je bila postavitve (po besedah tedanjega predsednika PZS Andreja Brvarja) naš dolg do preteklosti. Kar je tudi res, saj je bila zgrajena z denarjem Jakoba Aljaža, prispevkov Slovenskega planinskega društva in s prostovoljnimi prispevki planincev. Nasprotniki postavitve so bili še vedno glasni in bilo je precej polemik, kakšna naj bo nova kapela. Naj bo taka, kot je bil original, ali ne? Na koncu je, kot vemo, zmagala modernejša in večja oblika, kar je bila morda najprimernejša odločitev, vsaj za večino, ki ni puristično tako obremenjena, da bi z gora odstranila vse, vključno z Aljaževim stolpom. Njen stari mali original ob Triglavskem domu, ki je po obliki in dimenzijah svetlobna leta oddaljen od prve Aljaževe koč, dejansko ne bi bil smiseln niti lepega videza. Kapela Marije Snežne je bila z močno pobudo tedanjega dovškega župnika Franceta Urbanije in s pomočjo prostovoljnih prispevkov na novo zgrajena in 19. avgusta 1992, ko se je ob njej zbralo kar okoli pet tisoč ljudi, drugič blagoslovljena.

Odziv ljudi je bil jasen in z njim tudi odgovor na tisto za vsako malenkost v zvezi s Triglavom izrečeno vprašanje: "Kaj bi danes na to (in tisto nekoč) rekel Jakob Aljaž?" ●

Viri:
Kronika župnije Dovje
Dragica Manfreda: Kamen na kamen kapelica. *Planinski vestnik* 6 (1991). 253–254.
Jakob Aljaž: Planinski spomini. *Planinski vestnik* 9 (1922). 129–133.
Miha Potočnik: Kdo je podrl kapelico? *Planinski vestnik* 12 (1992). 549.

Aljažev dom v Vratih

Od male kočice do planinskega hotela

Iz Mojstrane do konca doline Vrat, od koder se pravi vzpon proti Triglavu šele začne, je vsaj dobri dve uri hoda. Aljaž se je zavedal, da bo treba pot do najvišjega vrha, če želi med Slovenci dejansko pospešiti množičnost obiska, vsaj nekoliko olajšati. Le z množičnostjo bi v resnici Nemcem dokazovali, da so te gore naše, ne njihove. Zato je dal v Vratih postaviti leseno kočico.

Bila je majhna, enoprostorna, v kvadratu je merila le 5,5 metra in neoskrbovana. Po lastnih besedah je bila postavljena bolj za pokušino. Imela je ognjišče in nekaj posode, tako da se je dalo tudi kaj skuhati. V njej je bilo šest ležišč. Danes bi ji lahko rekli tudi malo bolje opremljen bivač. Pa vendar, kočica je stala na izredno lepem mestu, s katerega so obiskovalci lahko opazovali najvišje vršace in triglavsko steno. Aljaž je za njeno postavitev plačal le štiristo goldinarjev (društvenega denarja), ključ pa si je bilo za kavcijo enega goldinarja mogoče izposoditi v gostilni Pri Šmercu. Za prenočevanje v njej je bilo treba odšteti šestdeset krajcarjev, članom SPD

pol manj. Turistom je bila na voljo od 9. julija 1896, torej le mesec dni prej kot kočica na Kredarici. Krstili so jo, čeprav zoper njegovo voljo, za Aljažovo kočico.

Poleg kočice zraste še Aljažev dom

Ob deseti obletnici SPD je bil res že skrajni čas, da se tudi v Vratih naredi večji objekt, saj ni bilo logično, da ima vmesna kočica manjšo kapaciteto kot tista na Kredarici, če naj bi opravljala svoje poslanstvo v primeru večjih skupin planincev. Pa tudi Nemcem je dišala lepa lega v Vratih, a so bili prepozni. Lepega dne se je v Vratih prikazal načelnik ljubljanske sekcije Alpenvereina dr. Bock in župnika

Dušan Škodič

spraševal, kaj pomenijo tisti obrezani hloti, ki so čakali za kočico. Ko je izvedel, jo je le žalostno ubral nazaj v Mojstrano in naslednjega dne v Kot, kjer pa ni našel lokacije, ki bi mu ugajala. Tako so Nemci ostali brez svoje dolinske kočice, ki bi jim olajšala dostop na Triglav mimo Dežmanove kočice.

Nikoli premožno SPD je ponovno seglo v žep. Od občine je Aljaž kupil večjo parcelo in na planoti pred sedanjim domom dal zgraditi večji Aljažev dom, ki so ga odprli 7. avgusta 1904. Z merami 13,8 krat 9,1 metra je dajal

- 1 Prvi Aljažev dom in poleg njega mala Aljaževa kočica na razglednici Fototeka Slovenskega planinskega muzeja
- 2 Pet let po odprtju je oba objekta zmlzel plaz. Na varnejši lokaciji je nato zrasel moderen dom, kakršen je še danes. Fototeka Slovenskega planinskega muzeja
- 3 Današnji Aljažev dom
Foto: Zoran Gaborovič

precej več prostora. Spodaj je bil zidan iz kamna in v zgornjem delu iz macesnovega lesa, a bil je zgolj pritlična zgradba z mansardo. Imel je prostorno jedilnico, v vseh sobah je bilo okoli 25 ležišč, stara koča pa je ostala in bila od tedaj namenjena predvsem prenočevanju vodnikov. Izpod Cmira so do doma (do betonskega korita pred njim) potegnili tudi vodovod. To je bil kar zahteven podvig, ki ga je izvedel Aljaž s Požgancem. Do zajetja je bilo dobrih sto metrov višinske razlike, dolg pa je bil petsto metrov, a bil je edini od treh bližnjih izvirov, ki nikoli ne presahne.

Koča in prvi Aljažev dom poruši plaz

Že po nekaj letih, marca 1909, je prihrumel izpod Rogljice oziroma Dolkove špice plaz in tako dom kot staro Aljaževo kočico popolnoma razbil. Bilo je to ravno v času, ko je bila koča na Kredarici že prvič povečana, a jo je bilo treba še na novo opremiti pred odprtjem, ko je prišla vest, da sta bili obe možnosti za počitek turistov v Vratih na mah uničeni.

S kako trmastimi ljudmi se je takrat ponašalo SPD, pove reakcija ob tej katastrofalni izgubi. Takoj je bilo odločeno, da se na varnejšem mestu zgradi nov dom. Fran Tominšek piše, da je med ogledovanjem terena naletel v gozdu na skalnat grič, ki je bil tako zaraščen, da ga je bilo težko opaziti. Tudi ta svet so z Aljaževo pomočjo odkupili od občine, ga očistili in na njem ugnездili lokacijo sedanjega doma z neposrednim pogledom na mogočno Severno steno. Grič je

vzdignjen nad okolico in upravičenega strahu pred plazovi poslej ni bilo več. V tistem času je bila v Ljubljani ravno ustanovljena Deželna zveza za pospeševanje tujskega prometa, v kateri je sodeloval tudi Tominškov pisarniški kolega, in ta ga je nagovoril, naj se SPD v Vratih zdaj raje loti zidanja pravega planinskega hotela, ki bo lahko še v prihodnosti zagotavljal kakovostne storitve naraščajočemu pritoku planincev in tudi običajnih turistov. Temu so prilagodili nove načrte za dom, ki se do danes na zunaj ni več spremenil. Odprli so ga 17. julija 1910.

Dom je upravljal osrednji odbor SPD, po 2. svetovni vojni ga je prevzelo PD Ljubljana Matica, ki ga je leta 1950

predalo v upravljanje PD Dovje – Mojstrana. Leta 1952 je bilo dograjeno poslopje s pomožnimi prostori in skupnimi ležišči ter odkupljena bližnja Šljajmerjeva vila za depandanso. V letih 1976–1978 je bil dom znotraj temeljito prenovljen. Pogled nanj in na Steno za njim pa je že dobro stoletje zaščitni znak celotne doline. ●

Viri:

Kronika župnije Dovje.

Dr. Fran Tominšek: Organizatorni razvoj SPD. *Planinski vestnik* 8, 9,10 (1933). 279–298.

Klinar, Strojina, Urbanija, Škulj: *Aljažev zbornik*. Celje: Mohorjeva družba. 1993.

M. m. Debelakova – Deržaj: Kronika Triglava. *Planinski vestnik* 3 (1949). 80–85.

Projektov je vedno več, kot je časa zanje

Pogovor s Petrom Mikšo

Jure K. Čokl

Dr. Peter Mikša, zaposlen na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, alpinistični inštruktor in inštruktor športnega plezanja, je človek, ki nikogar ne pusti hladnega. Poln energije, iskrič sogovornik, ki vedno preseneti. Zdi se, da mu idej nikoli ne zmanjka, pa naj gre za njegovo poklicno pot ali kaj drugega, kar pritegne njegovo pozornost. Njegova kariera je na vseh področjih, ki se jih loti, bleščeča. Ni bilo vedno tako, pravi, ampak njegova skromnost je zgolj dokaz izjemne širine, ki se skriva za optimističnim nasmehom. Edino, kar ga v življenju omejuje, je čas.

Dokončali ste Srednjo veterinarsko šolo, študirali pa zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Med tema dvema področjema zija (vsaj na videz) kar velik prepad. Kako je prišlo do tega?

Vedno sem se navduševal predvsem nad biologijo in zgodovino. Kot mladenič sem v hišo vlačil vse mogoče živali, veliko sem jih ulovil/nabral sam: ribice, potočne rake, pupke, ptice, seveda pa sem si kupil še hrčke, želve itd. Raziskoval sem z mikroskopom, prebiral in nabiral tovrstno literaturo. Skratka, navdušen sem bil nad živalcami, pa so star(ej)ši domnevali, da bi moral biti veterinar. No, tudi pri zgodovini sem bil kar precej nadstandarden. *Kontrolke* sem vedno pisal več kot st odstotno. Če je bilo skupno možnih npr. 100 točk, sem jih jaz imel 110. *(smeh)* Šel

sem na srednjo veterinarsko šolo, ki pa ni bila to, kar sem pričakoval – nismo se ravno posvečali malim živalcam, predvsem smo cepili prašiče ... Po maturi sem zato razmišljal, kaj bi. Ker se je nekaj kolegov vpisalo na zootehniko na Biotehniški fakulteti, sem se še jaz, čeprav nisem niti dobro vedel, kaj je to. Pa ni bilo to to ... Dolgo sem se iskal, nakar sem se pozno vpisal na zgodovino na Filozofski fakulteti.

Diplomirali ste pri tridesetih letih, kar je relativno pozno. Zakaj?

Nekaj razlogov je omenjenih že v prejšnjem odgovoru, glavno pa je, da sem bil neke vrste večni študent. Sanjal sem, da bom večno plezal, da bom neke vrste Zaplotnik ali Humar (saj plezal nisem toliko, bolj sanjari), imel sem službo,

faks pa je šel bolj počasi (ko enkrat padeš ven, je težko spet začeti – ne poznaš več sošolcev, nimaš dostopa do zapiskov itd.). Ko sem spoznal Bogdano, ženo, ki je bila tečajnica na Akademskem alpinističnem odseku (AAO), kjer sem vodil šolo, se mi je takoj zdela tista "ta prava". V tolikšni meri, da sem se odločil, da je treba *faks* dokončati in bolj konkretno denarce služiti – biti bolj odgovoren! Pa sem tri letnike in diplomsko nalogo naredil v letu in pol. Sem pač bolj kampanjsko projektni človek! Da, glede na to, kako sem iz čisto izgubljene situacije prilezel do doktorata, in to (pozor!) z veseljem in užitkom, bi morda lahko začel z motivacijskimi predavanji kot npr. Smiljan Mori. *(smeh)*

Ste pa z enaindvajsetimi leti postali alpinist, kar je hitro. Morda zaradi drugačne vrste motivacije?

Nasploh sem začel plezati v 4. letniku srednje šole. Dejstvo je, da če ne bi šel na srednjo šolo v Ljubljano (drugje veterinarske šole ni), ne bi nikoli plezal. Pri nas v Rogaški Slatini ni (bilo) te tradicije, sploh ni (skoraj) nič skal, so pa vinarji. Vpisal sem se v alpinistično šolo AAO skupaj s prijateljem in sošolcem Matejem Kovačičem, ki tudi dandanes vztraja v alpinizmu – no, on je bil vedno nekaj korakov pred mano, hud atlet – in je gorski vodnik. Z Matejem sva, če izvzamem to, da je bil veliko boljši plezalec od mene, strokovno-izobraževalno-pedagoško alpinistično pot prehodila skupaj. Skupaj sva delala izpit za alpinista, za alpinističnega inštruktorja in vodila šole na AAO. Plezanje sem takrat živel in sanjal.

Zdi se, da je združitev področja, ki je nekomu najbližje s poklicno potjo, najboljša možna kombinacija. Se strinjate s tem glede na svojo poklicno pot?

Bi se skoraj moral. Predvsem je pomembno to, da si vsak izbere poklicno (oz. izobraževalno) pot v tem, kar ga veseli, mu leži in kjer je najboljši. Potem

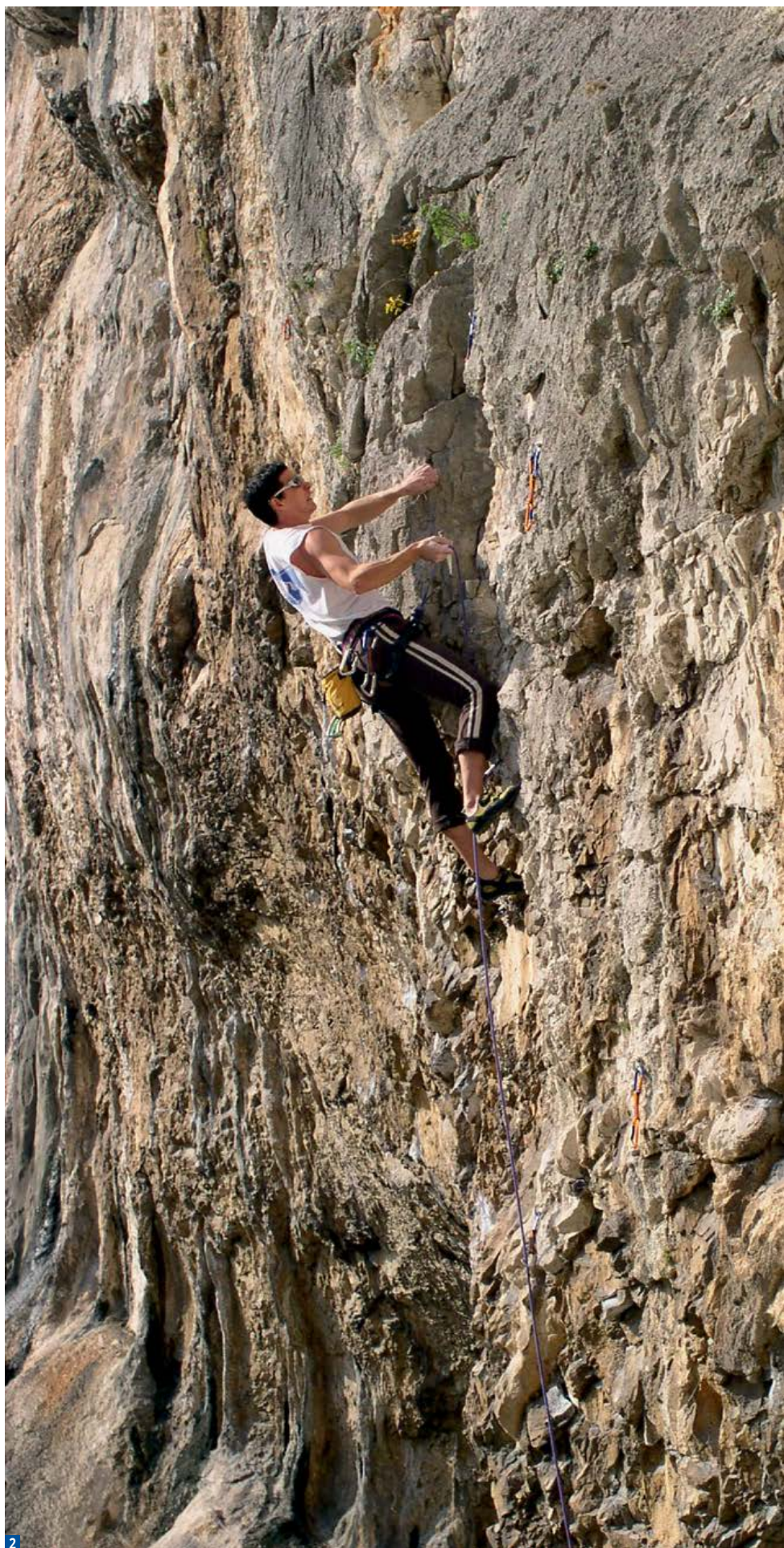
je manj nepotrebnega stresa, izgubljanja energije in časa z nepotrebnimi stvarmi. Če veselje do poklica združiš še z najljubšim konjičkom, je to terna. Alpinistična zgodovina, tudi zgodovina slovenskega planinstva, je bila v meni vedno prisotna. To me je zanimalo, odkar sem začel plezati. Kronistično sem zadeve spremljal še od konca 90. let prejšnjega stoletja. Ko se je pokazalo, da bom vpisal podiplomski študij, sem se v trenutku odločil, da bo o alpinizmu na Slovenskem.

Očitno dobro poznate medije in njihovo delo, saj aktivno sodelujete pri temah, ki so vam blizu. Se vam zdi, da ima alpinizem dovolj prostora v njih?

Eni bodo rekli, da ga ima premalo, drugi, da preveč. Alpinizem je specifičen, težko ga je približati ljudem, da ga razumejo. Verjetno je v medijih še vedno prva asociacija na plezanje nesreča. Mediji največkrat poročajo o plezanju in alpinizmu v kontekstu nesreč. Gre seveda za senzacionalizem, za branost, klike. Pa to ni nič novega, tako je bilo že 100 let nazaj ... Medijem, ki alpinizma in plezanja ne razumejo ali poznajo (no, še plezalci sami imajo marsikdaj težave z ocenami za balvane), je treba dati relevantne podatke. Jim razumljivo prikazati to dejavnost. Po navadi to najbolje naredijo ljudje, ki so tudi plezalci in so prisotni v množičnih medijih – na radiu, televiziji, v glavnem časopisju. Ogromno časa porabim za pridobivanje informacij. Predvsem iz časopisja in spleta. Rad poslušam radio, predvsem Radio Slovenija. Poročil po televiziji niti ne gledam, ker so preveč agresivna. Bombardirajo nas s slabimi, negativnimi zadevami, in če glava dobi preveč tega, se nabere preveč slabe energije. V grobem že preletim, kaj se dogaja, zakaj itd., poglobljeno pa preberem pomembne članke. Zame je zelo pomembno imeti podatke, informacije, v njih je širina, znanje. V znanju pa moč. Torej – v informacijah je moč.

Ima Slovenija dovolj specializirane literature, predvsem revij z alpinistično tematiko? S prispevki se redno pojavljate v Planinskem vestniku. Kako vidite njegovo vlogo v sedanjosti?

Slovenija je po moje v svetovnem merilu v vrhu glede planinske-alpinistično-gorniške literature.

1 Peter Mikša Foto Jure K. Čokl

1 Plezanje v Ospu Arhiv Petra Mikše

2

Na srečo vseh nas, ljubiteljev gora in tamkajšnjih dejavnosti, je tega res ogromno. Imamo kar precej prav v to smer specializiranih založb, tudi druge, največje založbe imajo posluh za to vrsto literature (kar je logično, ker je bralstva veliko – Slovenci to radi beremo oz. imamo v svojih hišnih zbirkah). Imamo *Planinski vestnik*, ki je srce vse te literature, ki je za raziskovalce dediščine planinstva in alpinizma zaklad in precej dobro pokriva tudi plezanje in alpinizem. *Vestnik* ima precej več namembnosti, kot se zdi na prvi pogled. Ni le revija. Je informator, a ima vzgojni, izobraževalni moment in velik pomen pri filtriranju pomembnosti informacij, kar je v času spletnih virov in objav izjemno težko in odgovorno delo. Ekipa, ki soustvarja *Planinski vestnik*, iz velikega števila zanimivih vsebin prebere zrnje od plev. Pomembno je zavedanje, da bo revija po vsej verjetnosti čez dvajset in več let še vedno z nami, mnoge informacije s spleta pa bodo izgubljene, tako da bo *Vestnik* glavni vir informacij, kaj pomembnega se je dogajalo na primer leta 2016.

Peter Mikša je s Primožem Lajevcem leta 2000 opravil eno prvih ponovitev smeri Frančka Kneza Bela grapa (IV, 80°/60°, 1000 m) v Planjavi. Zgoraj, ko se grapa položi, sta zgrešila original in preplezala precej težko varianto, a še danes ne vesta točno kje.

Foto: Primož Lajevc

Sodelujete tudi s Planinsko zvezo Slovenije (PZS). Ali glede na vaše informacije podobne organizacije v tujini vlagajo toliko truda v razvoj teh dejavnosti ali smo morda neke vrste izjema?

Zaradi simbolne povezave gore-Slovenci, vloge planinske organizacije pri narodnoobrambnem delovanju proti Nemcem konec 19. stoletja in na začetku 20. stoletja, zaradi Aljaža, stolpa, Triglava kot največjega slovenskega simbola, alpinizma kot pomembne športne identifikacije slovenstva v nekdanji Jugoslaviji, odmevnih himalajskih odprav, predvsem na Everest, ipd. je pomembnost PZS kot nacionalne športne zveze na državnem področju v primerjavi z drugimi organizacijami

v tujini večja. Je pa, kar se razvoja tiče, vedno glavna ovira ali spodbuda denar. Ker ima PZS zelo razširjeno dejavnost in omejena sredstva, nekatere veje morda ne zaživijo najbolj.

S PZS sodelujem v sklopu raziskovalne skupine. Se pa moje raziskovalno delo in publiciranje večkrat dotakneta Planinske založbe, kot predsednik kluba sem bil povezan s Komisijo za športno plezanje, povezovanje je bilo, ko sem opravljal izobraževanja za vodnika PZS (A), inštruktorja orientacije, alpinista, inštruktorja športnega plezanja in alpinističnega inštruktorja. Se pa občasno "srečamo" tudi, ko na njihovi uradni strani objavijo kakšno novico s portala Friko¹ – poročilo vzpona, tekme ipd.

Kako vam uspe najti dovolj časa za vsa svoja zanimanja? Vendarle imate družino, tri otroke ...

Že prej sem nakazal, da sem precej v cilje usmerjen človek. Človek akcije – za projekte. Svoj čas sem, ker pač v Rogaški Slatini ni bilo plezalnega kluba v smislu baze soplezalcev, osmisli s plezalnimi klubom, ker ni bilo blizu plezališč, sem začel opremljati smeri in urejati plezališča, ker ni bilo stene za trening, sem postavil steno ... Veliko sem treniral; doma in nato pri Korenjaku. Od Lorina Mosche² sem se ogromno naučil, on je še en tak zaljubljenec v plezanje in človek akcije. S svojimi varovanci sem dosegel zmage na državnih prvenstvih, tudi državnega prvaka sem imel ...

V tem času se je družina večala, oba z ženo sva se še izobraževala – pisal sem doktorat, Bogdana je končala specializacijo ZDT (zakonske in družinske terapije). Ker je čas seveda omejen, sem si postavil prioritete – najprej družina, potem služba in kariera, šele nato *hobiji* – da, plezanje že leta ni več način življenja. Je pa neki način razmišljanja. V smislu: ko prideš pod steno (predvsem v športnem plezanju, kjer si pogosteje višaš meje), se ti linija, ki jo poskušaš preplezati, zdi popolnoma nemogoča. Poskusiš in padeš na prvih gibih. Ne bo šlo, ni šans ... Pa si malo pogledaš možne rešitve, spet poskusiš in padeš nekje više. In tako po več poskusih preplezaš nekaj, kar se ti je na začetku zdelo nemogoče. Velikokrat je v življenju tako. Pa še to: dobiš, kolikor vložiš. Za velike stvari je treba dati vse.

¹ Slovenski plezalni portal.

² Predsednik Športno-plezalnega društva Korenjak.

Pisanje Zgodovine slovenskega alpinizma je projekt, ki bi mu skoraj lahko rekli življenjsko delo. In vendar je knjiga nastala relativno hitro. Kako je to mogoče?

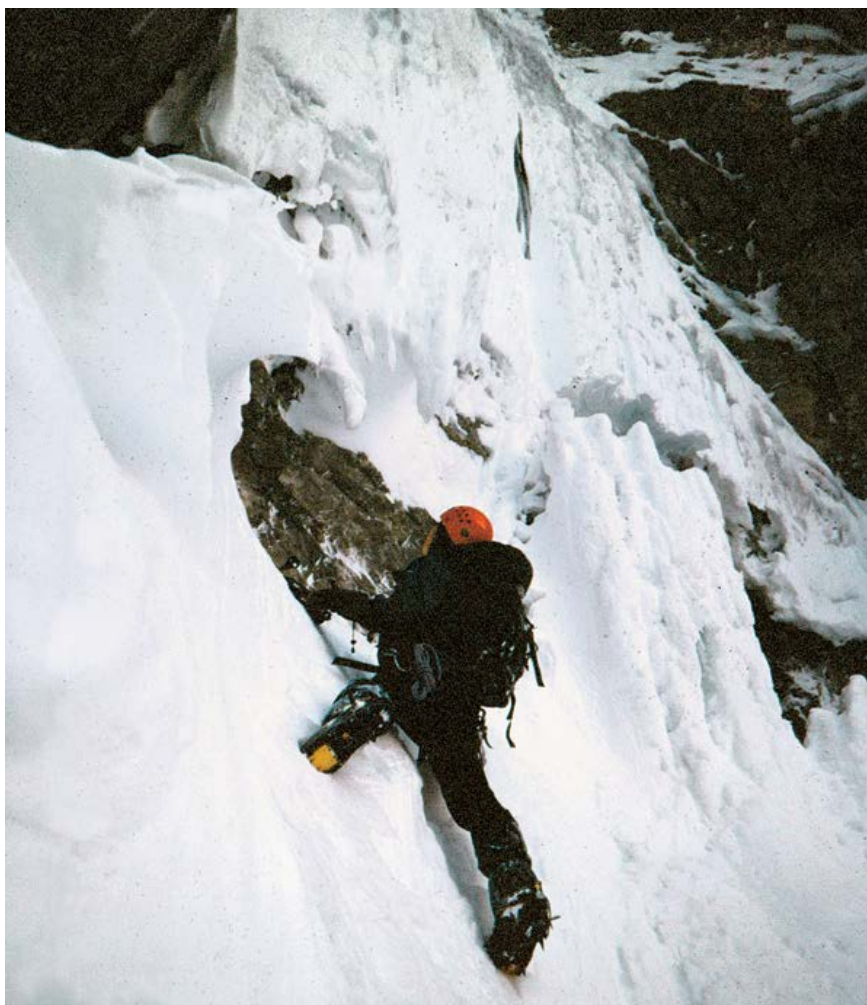
Kar drži, da je neke vrste življenjski projekt. In ne, ni nastala hitro. Ogorodje je bil moj doktorat, ki sem ga pripravljaj štiri leta, če k temu dodamo še moje kronološko spremljanje alpinizma od leta 1995 in predvsem Urbanovo poznavanje, ki je temeljilo na obdobju od srede osemdesetih let (na podatkovno podlago njegovih staršev, ki so bili aktivni že od šestdesetih let), je slika kar drugačna. Je pa res, da sva jo odločitve, da pripraviva tako monografijo, skupaj spravila v letu dni.

Tukaj ne moreva mimo žal že pokojnega Urbana Goloba, ki je pustil velik pečat v knjigi in praznino v vašem življenju. Kako je njegov odhod vplival na vas? Imela sta namen sodelovati pri mnogih projektih.

Urbana sem poznal iz časov *Grifa*,³ to je bilo obdobje, ko sem začel plezati. On je bil zame hud *as* – dober pisec, dober alpinist pa še pri Kreslinu je *špila*. Kljub temu ni bil nadut in mene *zelenca* je od trenutka, ko sva se spoznala na stari akademski steni v Mestnem logu, vedno pozdravil. Iz občasnega srečevanja pod stenami, v plezališčih ali na *ferajnih* se je leta 2011 razvila vsakodnevna komunikacija. Takrat je Urban pristopil k Friku in izmenjane *maile* bi lahko šteli v nekaj tisoč. Odlično sva se ujela, dopolnjevala, predvsem pa sva bila oba navdušenca nad plezalnimi podatki, informacijami, ki sva jih pridobivala iz literature in s spleta. Mislim, da sva bila podobnih misli in pogledov na delo; že ko sva ustvarjala knjigo, so nama na pamet prihajali novi in novi projekti. Pri delu sva se dopolnjevala – za določene zadeve je bil boljši Urban, za določene pa jaz. Po njegovi smrti sem bil kar precej v krču, praznina pa bo vedno. Sem pa vesel, ker sem imel možnost delati z njim.

Dotakniva se še portala Friko. Je ta projekt presegel vaša pričakovanja?

Friko.si – slovenski plezalni portal sva leta 2010 postavila z Nejcem Potrebuješem. Bil sem njegov trener pri Korenjaku. Stran se je hitro prijel, glavni razlog pa je bil, da je malo pred tem *crnil* Alpikor, ki je edini objavljaj

Pod vstopom v Beli trak v Vršacu. S Primožem Lajevcem in Anžetom Čoklom je Peter leta 2000 poskusil preplezati to kultno ledno smer bratov Podgornik. Ni jim uspelo, so pa v sestopu preplezali prvenstveni slap (PAP – Slap v Bukovcu, WI, 3+, 80°/40°–70°, 150 m, 2 h), da so si "dvignili moralo".

Foto: Anže Čokl

plezalne novice, in zazevala je velika praznina. Vsi smo čakali, kaj bo, a ker se ni zgodilo nič, sem predlagal Nejcu, ki je študiral na Fakulteti za računalništvo in informatiko, da postaviva novo stran. Danes je to zelo brana stran, ki ni znana le ozki plezalni srenji, temveč je vidna tudi širše, zelo nas berejo na Hrvaškem pa tudi v Bosni in Hercegovini, Srbiji itd. Kolikor lahko, pokrivamo vse plezalno dogajanje pri nas, smo edini v Sloveniji, ki poročamo o vseh ravneh tekem v športnem plezanju – od svetovnega pokala, mladinskih evropskih tekem, državnega prvenstva do področnih ali lokalnih tekem. Absolutno se je Friko odlično prijel, ni pa presegel mojih pričakovanj, plezalna stran, kakršno

si želim, je bolj kompleksna in za to delamo. Da se bo sčasoma lahko reklo Friko.si – vse o plezanju na enem mestu. Vedno smo lahko boljši in za to se trudimo. Je pa treba poudariti, da to vsi delamo zaradi veselja in v svojem prostem času. Kako pa dnevno spraviti teh nekaj ur zraven službe, družine in drugih vsakdanjih nujnih opravil? Ker nam to ne uspeva vedno, so nove moči, novi sodelavci pri Friku zelo dobrodošli.

Kakšni so vaši načrti na strokovnem področju? Česa se boste lotili oziroma ste se že?

Projektov je vedno več, kot je časa zanje. Kmalu bo končana kratka zgodovina o elitnem medvojnem gorniškem klubu – Turistovskem klubu Skala – ob 95-letnici njegove ustanovitve. Predvsem bo to fotografska knjižica, ki jo pripravljava z Elizabeto Gradnik iz Slovenskega planinskega muzeja. Pripravljaj še dvoje knjig, ki pa, informativno, nimajmo nobene povezave z gorami, alpinizmom ali plezanjem. Je pa v mislih še nekaj "naših" zadev, predvsem si želim, da bi uspel z izdajo modificirane *Zgodovine slovenskega alpinizma* v angleškem jeziku. ●

³ Revija s predvsem alpinistično in plezalno vsebino, ki je nehala izhajati leta 2002.

Ljudje in Rolwaling

Nova smer v himalajskem šesttisočaku

Tina Leskošek

Lansko jesen se je skupina slovenskih alpinistov odpravila v Nepal, na odmaknjeno območje regije Rolwaling. Tam so se v bližnji preteklosti že mudili slovenski plezalci, in sicer nazadnje Domen Kastelic s soplezalcem Samom Hennesseyjem leta 2014. Takrat je Domen preplezal prvenstveno smer v zahodni steni šesttisočaka Chukyma Go. Tokratna odprava se je namenila plezati v tej isti gori in v še kakšni obetajoči steni. Svojo izkušnjo z odprave nam je zaupal 25-letni simpatični Kamničan Matej Mučič, sicer tudi član SMAR.¹

Začelo se je ...

Matej je začel plezati že pred časom, najprej športno, kamniški alpinistični šoli pa se je pridružil v letu 2010. Štiri leta kasneje je postal alpinist, že prej

pa je začel plezati z Luko Stražarjem,² s katerim sta se zelo dobro ujela in se kmalu lotila načrtovanja odprave. Matej je že leto prej bil z mešano

raiško-kamniško-matičarsko odpravo na kirgizijskem sedemtisočaku Khan Tengri, kjer je z Matevžem Kastrinom (AO Ljubljana - Matica) tudi dosegel vrh. Tokrat je vsak s seboj povabil še po enega soplezalca z odseka in tako sta moštvo dopolnila še Ambrož Bajde in Blaž Kramer.

Od mesteca Gongar, kamor jih je ob precej divji vožnji pripeljal terenec, so po treh dneh idilične poti prispeli do vasice Na, ki je bila bazni tabor. Tam je bil rojen Mingma Sherpa, lastnik agencije, ki jim je pomagala pri organizaciji odprave. Matej in Luka sta spala pred njegovo hišo v šotorih, Ambrož in Blaž pa v hiši, ki ni bila nič kaj toplejša od šotorskega platna.

¹ Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca.

² Luka je bil leta 2012 skupaj z Nejcem Marčičem prejemnik zlatega cepina za vzpon na K7 West.

Počasno napredovanje po zasneženi skali
Foto: Luka Stražar

"Baza je bila idilična – dolina, obdana z visokimi gorami. Naokoli so se pasli jaki z mladički, tudi ovce so v tistem času ravno povrgle mlade. Všeč mi je bil ta mini živalski vrt," je pripovedoval Matej, ki se mu je videlo, da je po izobrazbi naravoslovec – študira namreč gozdarstvo. "S seboj smo imeli prijaznega in ustrežljivega kuharja Pasanga, ki nas je pretirano razvajal. V vas je prihajalo tudi veliko trekingarjev, kar je nekoliko zmotilo odpravarsko vzdušje – pohodniki so bili *orto* turisti, misleč, da bodo rešili svet."

Pomanjkanja ni bilo

Tudi v Nepalju je bila minula zima zelo kopna, tako da so bili kar malo skeptični, ko so *svoje* stene zagledali v precej suhem stanju. Za aklimatizacijo so odšli proti gori Chukyma Go in ob vzpenjanju uzrli neznani vrh (sicer Chukima Chic). Takrat so mislili, da na vrhu ni stal še

nihče, kasneje so ugotovili, da so goro že preplezali španski plezalci.

Naslednji dan so se vzpeli na omenjeni Chukima Chic. Začelo se je precej slabo – Blažu je na glavo padel kos ledu in mu odprl arkado. Zakrpali so ga in nadaljevali. Plezanje ni bilo zahtevno, do 80 stopinj strmine, vreme so imeli lepo. Vrnili so se s spusti po vrvi po smeri vzpona.

Kako pa so si krajšali čas v bazi, ob dnevnih počitka? Z branjem in tarokom seveda. "Če je imel Blaž nekaj smole s privajanjem na višino, je imel pri kartah toliko sreče, da smo se ostali penili od jeze." Neki Šved jim je pustil 5 kilogramov suhega mesa, tako da pomanjkanja v bazi ni bilo.

Nočna drama pod vrhom

Po aklimatizaciji je prišel čas za resnejše vzpone. Odpravili so se proti 6200 m visokemu Chukyma Go. Po napornem dostopu in nočitvi pod steno sta se Luka in Matej lotila linije direktno proti vrhu, Ambrož in Blaž pa sta se namenila preplezati linijo, ki je potekala nekoliko bolj desno. Ta del stene je bil sicer še čisto *prazen*, skrajno levo pa je že plezal Domen Kastelic.

Luka in Matej sta sprva plezala po izmenjujočem se snegu in ledu, neke na sredini smeri, pred tehnično zahtevnejšim delom vzpona, pa je začelo močno snežiti in začeli so se usipati plazovi nesprijetega snega.³ "Vsakič, ko sva poskušala pogledati navzgor, nama je sneg zakril obraz in na trenutke se mi je zdelo, da se bom zadušil," je dejal Matej. Po kratkem premisleku v zavetju seraka sta se že odločila za sestop, ko se je vreme nenadoma popravilo. Izboljšanje je trajalo le nekaj minut, a je bilo že prepozno za obračanje, saj je bil Luka že sredi prvega težjega raztežaja. Zaradi novih pršnih plazov je bil Matej na varovališču vsakih 10 minut zasut do pasu. Veliko je bilo treba čistiti, saj so bile skale zasute s snegom.

Tako sta priplezala prav pod vrh in se tam odločila za bivač, ker ju je že lovila tema. Šotora nista imela, le ultra lahko *plahto*, ki je ob močnem vetru plapolala kot zastava, pa spalni vreči in armafleksa. Prostor za bivač je bil sicer zelo fotogeničen, a sta to ugotovila šele zjutraj, saj se je pred tem ponoči odvila še prava drama.

Razvila se je namreč nevihta, snežilo je z močnim vetrom, v bližino so sekale

strele in bila sta precej prestrašena in negotova. Spala sta bolj malo, saj jima je sneg celo noč naletaval v obraz. "Vmes sem kar malo zmolil in se obrnil na višje sile, čeprav to počnem zelo redko," je priznal Matej.

Zjutraj sta se zbudila v jasno zasneženo jutro. Dosegla sta vrh, s katerega so se odprli že kar malce kičasti razgledi, nato pa sestopila po zahodnem grebenu in se po vrveh spustila po smeri, kjer sta sicer poskušala Ambrož in Blaž – a kmalu obrnila zaradi plazov in že prej sestopila v bazo.

"Vmes so bili po "nepotrebem" zaskrbljeni domači, saj jim je bil iz baze poslan nekoliko netaktičen SMS o nevihti – takih SMS se družinskim članom seveda ne pošilja," se je pošalil Matej.

Kdaj je treba tudi obrniti

Odprava je imela dovoljenje le za goro Chukyma Go, saj je za vrhove, višje od 6500 m, potrebno plačati tudi zveznega oficirja. Pred odpravo so imeli sicer ogledane tudi višje cilje, med njimi tudi 6800 m visoki Dragnag Ri.

"Tako smo namero za vzpon v bistvu skrivali, saj zanj nismo imeli dovoljenja, čeprav je Mingma sumil in vedel, da si hriba ne gremo le ogledat. Priporočil nam je, naj res pazimo – predvsem, da ne pride do potrebe po kakem reševanju. Temu bi namreč sledila kazen, morda prepoved potovanja v Nepal ... Tega si res nismo želeli," je povedal Matej. Matej in Luka sta nekaj opreme pustila blizu stene, ki je bila sicer videti zelo kopna in tudi krušljiva. Čez dva dni sta se vrnila, prespala in se zjutraj odpravila v steno.

Pa sta bila hitro razočarana – plazni stožci so bili namreč na debelo pokriti s peskom in kamni, kar je nakazovalo na veliko krušljivost stene. Vedela sta, da bo veliko kopne skale, kar ne bi bilo problematično, če bi ta le bila kompaktna. Soglasno sta se odločila za obrat, bilo je prenevarno. V tej steni so bili že poskusi, a vsi neuspešni. Prvi in tako še vedno edini pristop na goro je leta 1995 naredil legendarni britanski plezalec Chris Bonnington.

Počasi je bilo jasno, da to pomeni konec odprave.

Plezalna etika na tapeti

Matej mi je zaupal še nekaj misli, ki so se mu porodile med bivanjem v Nepalju. "Bili smo precej zgroženi nad komercialnimi *scenami*, ki so se tam dogajale. S helikopterjem iz Katmanduja je recimo

³ V plezalnem žargonu jim ustreza angleški izraz *spin drift*.

1 Na vrhu Chukyime Go Foto: Matej Mučič
 2 Vzpon (levo) in sestop s Chukyime Go (desno) Foto: Matej Mučič

priletel David Lama⁴ in si malo ogledal razmere, ne da bi sploh stopil iz helikopterja. Če imaš denar, si res lahko vse privoščiš,” je razlagal Matej. ”Helikopterji so tudi sicer ves čas leteli nad nami. Tudi reševanje s helikopterjem je tu zaradi manjše višine možno.

Ob etičnih pomislekih so se nam porajala tudi vprašanja glede uporabe dronov v prihodnosti – z njimi bo mogoče pregledati celo smer, preveriti razmere. To se mi zdi z vidika pustolovščine grozno.”

Tudi domačini so jih s svojo plezalno etiko oziroma njihovim pristopom do alpinizma presenetili. ”Čeprav dostikrat opevajo svoje vzpone, kako so nekaj preplezali, jih je treba jemati z rezervo. Tudi Mingma, lastnik agencije, je z veliko podporo sam splezal na še neosvojeni vrh Tsoboje.⁵ Nato so ga s helikopterjem odpeljali z vrha, ker ga je na gori ujela nevihta ... in vzpon je oglaševal kot uspešen! Mogoče sem za odtенок preveč

kritičen, kajti tudi slovenski plezalci so že bili v podobnih situacijah in so zgodbe prodajali na svoj način. Morda pa se bo moja zgodba nekemu zdela kičasta, ne vem,” je v smehu povedal Matej.

Trajanje odprave: 1. 10. do 3. 11. 2015

Udeleženci: Luka Stražar, Blaž Kramer (oba Akademski AO), Ambrož Bajde, Matej Mučič (oba AO Kamnik)

Preplezane smeri:

- Chukima Chic (5940 m), nova smer, brez imena 70°–80°/60°, vsi člani odprave
- Chukyima Go (6200 m), Small talk, do Wi4 in M5, 800 m, 2 dni, Luka Stražar in Matej Mučič

Ta krasni novi svet

Matej se je razgovoril še glede tako imenovanega napredka modernega sveta, ki posega tudi v najvišje ležeče himalajske vasice. ”Večina turistov, ki pride v Rolwaling, želi ta deviški konec spremeniti v še en Namče Bazar.⁶

⁶ Gorska vasica v regiji Khumbu, nekaj ur hoda od letališča Lukla. Vasica je precej turistična in draga v primerjavi s preostalimi visokogorskimi vasicami – z vso ponudbo modernega sveta.

S svojim zahodnjaškim nastopom v domačinih vzbujajo občutek, da jim tu nekaj manjka. Tudi visoke napitnine/ podkupnine jim dajo misliti, da imamo vsi Evropejci veliko denarja, vile, jahte ... A Slovenci smo nekoliko ponižni in skromni. Opazil sem, da so bili domačini v naši družbi bolj sproščeni in da so nas videli kot sebi podobne oziroma vsaj ne kot snobe.

Vpliva modernizacije se ne da spregledati, saj imajo nekatere hiše oglasne table, na katerih oglašujejo, da imajo oziroma bodo imeli *wifi*. Tudi Minga nam je zaupal, da želi imeti v svoji hiši internet in telefonski priključek z namenom, da zadovolji potrebe turistov. Meni se zdi to nepotrebno, saj je čar odročnih krajev ravno to, da se za nekaj časa odklopiš od vsakodnevnega vrveža in stika z virtualnim svetom.”

In epilog?

”Z opravljenimi vzponi sem zelo zadovoljen. Morda je malo grenkega priokusa, ker naju je Dragnag Ri zavrnil. Vračanje v civilizacijo je bilo zaradi bujne narave spet posebno doživetje – razveselile so nas celo opice,” ni mogel iz svoje naravoljubne kože Matej. Pa veliko sreče na prihodnjih odpravah!

⁴ Znani avstrijski plezalec.

⁵ 6689 m visoka gora, ki se dviga nad bazo.

Krimske poti

Mrki očak nad Barjem

Nad južnim obrobjem Ljubljanskega barja se dviga Krim, 1107 m, mogočen gozdnat hrib, ki s svojim vzhodnim, nekoliko nižjim sosedom Mokrecem, 1059 m, oblikuje značilno podobo južnega obzorja Ljubljane. Od daleč je videti, kot da bi se strma, temno zelena pobočja gore, ki delujejo nekako mračno in tesnobno, dvigala od vznožja do vrha v enem samem zamahu, dobrih osemsto metrov visoko. Ko pa se gori približamo, vidimo, da so severna pobočja bolj razgibana in razčlenjena. Krim je le najvišja vzpetina nekoliko širšega masiva, ki ga na severu omejuje Ljubljansko barje, na zahodu rečica Borovniščica, ki se v ravnino Barja spusti čez več visokih slapov v znani soteski Pekel, na vzhodu pa Iška, ki si je med Krimom in Mokrecem izdolbla globok in divji kanjon – Iški vintgar. Južna pobočja krimskega masiva so manj izrazita in se bolj položno razpredejo v široko Bloško planoto.

Tako Pekel kot Iški vintgar (ta vsaj v začetnem delu) sta Ljubljančanom dobro znani turistični točki; nekoliko manj

se jih napoti v skrivnostne krimske gozdove, kar je pravzaprav škoda. V širnih gozdovih Krima so dobro oskrbovane in vzorno označene planinske

Andrej Mašera

poti, na vrhu pa nas pričaka gostoljubna planinska kočica. Z njenega balkona se odpira širen razgled na Ljubljansko kotlino in večji del osrednje Slovenije z vencem visokih Alp na severnem in severozahodnem ozadju.

Kraški svet Krima

Krimsko pogorje je večinoma prekrito z mešanim gozdom, stalnih naselij je malo. Takoj nad ravnino Ljubljanskega barja postane svet kraški, z vrtačami, jamami in brezni. Med drevesi so nameštene skale in večji balvani, delno porasli

- 1 Jezero pri Podpeči, v ozadju Krim
Foto: Andrej Mašera
- 2 Planinska kočica na Krimu
Foto: Zdenka Mihelič
- 3 Cerkvica sv. Lovrenca pri Jezeru pod Krimom
Foto: Piotr Skrzypiec

V severnem pobočju Krima se na višini okrog 560 m razteza travnata uravnava Planinca, kjer je bil do druge svetovne vojne manjši zaselek s sedmimi družinami. V poletni ofenzivi leta 1942 so italijanski vojaki vasico požgali, skupaj s cerkvico sv. Tomaža, ki je stala tam od začetka 13. stoletja. O žalostnem dogodku priča ruševina ob križpotju planinskih poti. Danes na Planinci stoji le še ena domačija, cerkvico sv. Tomaža pa so leta 1998 obnovili v nekdanjem romanskem slogu.

z mahom, nad Iškim vintgarjem pa se dvigajo celo prave stene.

Med kraškimi jamami sta najbolj zanimivi Ledena jama pod Planinco in Velika Pasica nad Gornjim Igom. Mimo Ledene jame gre ena od poti od Jezera na Krim, sestop do vhoda v jamo pa je olajšan s stopnicami in zavarovan z jeklenico. V njej se zadrži led dolgo v poletje, zato

so včasih kmetje s Planince v njej hranili živila. Jama je dolga dvesto metrov, s stalno temperaturo okoli 8 stopinj Celzija; ob obisku svetujemo, da se ustavite ob koncu stopnic in jeklenice, kajti naprej postane strmo dno jame drsno. Velika Pasica (blizu je še manj pomembna Mala Pasica) leži na višini 660 m nad Gornjim Igom in je dolga sto pet metrov.

Dolžina jame ni za slovenski kraški svet nič posebnega, v jami pa je edinstveno nahajališče jamskih hroščev, polžev in rakov. V njej so našli kar trinajst novih vrst kopenskih in vodnih podzemskih živali, zaradi česar je uvrščena na deveto mesto v svetovnem merilu. Od leta 2006 deluje v jami raziskovalni laboratorij za preučevanje podzemskega življenja. Ob severnem vznožju Krima se je pri vasi Jezero ugnedilo manjše kraško jezero, imenovano Podpeško ali Krimsko jezero, najpogosteje pa kar enostavno samo

Ob severnem vznožju Krima je nanizanih več slikovitih cerkva, od katerih so nekatere postavljene na strme, gozdnate vzpetine. Med njimi so najbolj znane Žalostna gora, 416 m, nad Kamnikom pod Krimom, sv. Jožef, 439 m, nad Preserjem ter sv. Ana, 484 m, nad Podpečjo. Zadnja stoji najvišje in ponuja prekrasen razgled: menda se ob lepih dnevih vidi z nje trideset cerkva daleč naokoli. Do nje pridemo v dobre pol ure po označenih, strmih poteh iz Podpeči in Jezera. Gotska cerkvica je na tem griču stala že v 12. stoletju, leta 1883 je bila obnovljena v baročnem slogu. Nad vrati je nekoč stal kip sv. Ane s hčerjo Marijo in malim Jezusom, ki so ga leta 1938 prenesli v Narodno galerijo v Ljubljani. Zadnjič je bila cerkev obnovljena leta 1968.

4

5

informacije

Izhodišča: Glavna izhodišča so kraji ob vznožju Krima: Preserje, Jezero, Tomišelj, Vrbljene, Strahomer, Mala vas v Iški in Dom v Iškem vintgarju. Izhodišča so oddaljena 15 do 20 km iz Ljubljane, povezana tudi s primestnim avtobusnim prometom.

Koča: Planinska koča na Krimu stoji prav na vrhu gore. Postojanka je bila zgrajena po 2. svetovni vojni, kasneje pa je bila 20 let v posesti nekdanje jugoslovanske armade in obiskovalcem nedostopna. Po osamosvojitvi Slovenije jo je ministrstvo za obrambo dalo v najem PD Podpeč - Preserje in je bila nato večkrat posodobljena. Do parkirišča malo pod kočo se lahko pripeljemo po cestah z Rakitne (8 km) ali iz Iške (15 km). Odrpta je vse leto, vsak dan do 18. ure, razen ob ponedeljkih. Tel.: 01433 50 81; info@domnakrimu.si

Zahtevnost: Vsi pristopi so označeni kot nezahtevne označene poti, za katere je primerna običajna planinska oprema. V krimskih gozdovih prebivajo med drugo divjadjo tudi medvedi, vendar na svojih številnih

pohodih nisem (razen sledi šap v snegu) nikoli naletel na nobenega. Večjo "nevarnost" lahko predstavljajo klopi, ki jih je posebno v pobočjih nad Iško zelo veliko.

Čas hoje: Za večino poti bomo pri vzponu porabili 2.15 do 2.30 ure hoda, ponekod tudi malenkost več ali manj.

Vodnik: Roman Mihalič: *Dolenjska – Bela krajina – Notranjska*. PZS, 2012.

Zemljevida: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1 : 50.000; *Sprehodi po Krimu*, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 30.000.

Vzponi:

Od Jezera pri Podpeči. S parkirišča ob severozahodnem delu obale Jezera se vrnemo po cesti v vas, nato po kolovozu v gozd. Po uri in četrtno zmerno strme hoje naletimo na oznake v levo do Ledene jame. Dostop do vhoda v jamo je zavarovan z lesenimi stropicami in jeklenico. Po ogledu se vrnemo do odcepa, nato pa se levo v četrtno povzpemo do uravnave Planinca, kjer se pridružimo poti iz Preserja. Pri ruševini zavijemo

levo, po kolovozu ponovno v gozd, do stika s potmi iz Tomišlja, Vrbljen in Strahomera. Sledi dokaj strm vzpon do ceste, ki pripelje z Rakitne; po njej se v četrtno povzpemo do vrha (slaba ura s Planince).

Iz Strahomera, Vrbljen in Tomišlja. S parkirišča v **Strahomeru** gremo mimo cerkve sv. Jakoba do razpotja, kjer se levo odcepi pot čez **Kramarco** (ta gre nekaj časa po ravnem, nato pa desno strmo navzgor in pod električnim daljnovodom na vzhodna pobočja gore. Kolovoz preči gozdno cesto in se dvigne poševno levo do pomembnega križišča, kjer se stakne s potmi št. 3 in 4). Naša pot čez **Strmec** gre naravnost, strmo navzgor in pripelje v slabi uri skozi gozd do stičišča s potjo iz Vrbljen ter malo kasneje do poti iz Tomišlja. Kmalu potem ko prečkamo gozdno cesto, se pridružimo poti št. 1 in po njej naprej do vrha Krima. Iz **Vrbljen** gremo mimo hipodroma in čez most čez Iško strmo v gozd. Pot se sprva usmeri proti severu, nato pa zavije ostro proti jugu; po precej zaraščenem kolovozu pridemo v eni uri do

Jezero. Površina jezera v obliki kroga je 1,2 hektara, premer znaša okoli sto trideset metrov. Ima več površinskih kraških pritokov, odtok pa je na dnu v obliki lijaka, ki se nadaljuje z ozkim breznom, v katerega so prišli že enainpetdeset

4 Vršna gmota Krima nad Planinco

Foto: Andrej Mašera

5 Dostop do vhoda v Ledeno jamo je zavarovan s stopnicami in jeklenico.

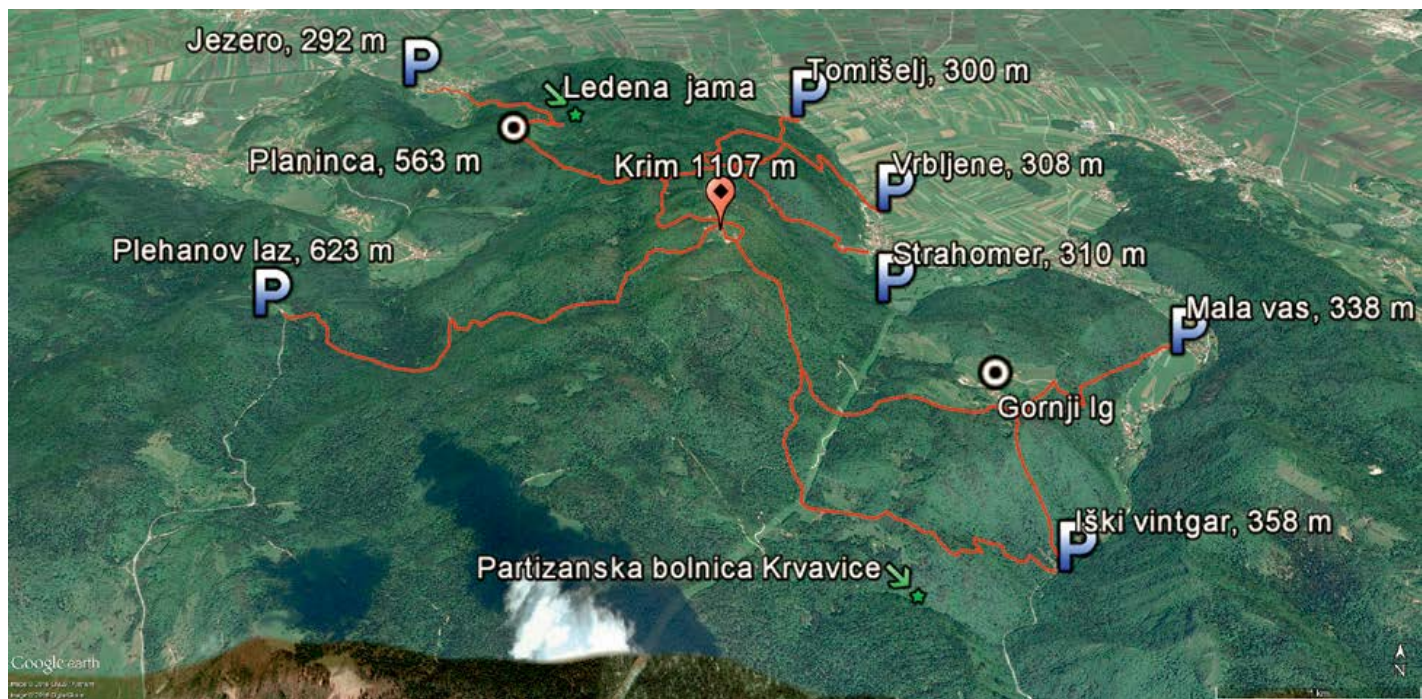
Foto: Andrej Mašera

metrov globoko; tako je Jezero eno najglobljih v Sloveniji. Voda odteka v tristo metrov oddaljeni Hruški potok, ki je desni pritok bližnje Ljubljanice. Zaradi zanimive morfologije in bogatega podvodnega življenja (školjke, raki, ribe – ščuka, klen, som) je Jezero naravni spomenik Slovenije.

Krimske poti

Težko bi v Sloveniji našli goro, na katero je speljanih več označenih planinskih poti kot na Krim. Če bi hoteli biti

natančni, bi jih našli več kot petnajst, pa še bi se kakšna našla. Večinoma potekajo skozi gozd, tako da so primerne tudi za vroče poletne dni, sicer pa jih lahko obiskujemo skozi vse leto. Večina jih premaga od 750 do 800 višinskih metrov, kar tudi ni od muh, zato so zelo primerne za nabiranje kondicije za visokogorske podvige. Številne med njimi so priljubljene med gorskimi kolesarji, navsezadnje pa se skoraj do vrha Krima lahko pripeljemo po dobrih makadamskih cestah iz Rakitne in doline Iške. ●

stika s potjo iz Strahomera. Če začnemo z vzponom v **Tomislju**, se najprej povzpemo po stopnicah do cerkve sv. Matere božje, kjer naletimo na oznake za Krim. V prijetni strmini se vzpenjamo po gozdnem kolovozu, trikrat prečkamo makadamsko cesto do stika s potjo iz Strahomera in naprej do vrha Krima. **Iz Male vasi v Iški in po strmi poti iz Iškega vintgarja.** V Mali vasi, kjer se od ceste v Iški vintgar odcepi cesta na Gornji Ig in naprej na Krim, gremo še nekaj deset metrov v smeri Vintgarja, nato pa nas oznake za stanovanjsko hišo usmerijo desno v breg. Pot v zmerni strmini preči gozdnato pobočje do velike travnate čistine, kjer zagledamo hiše Gornjega Iga. Kmalu pridemo na asfaltirano cesto in po njej naprej do vhoda v jamo Velika Pasica. Nadaljujemo po kolovozu skozi gozd, prečkamo makadamsko cesto na Krim, pot pa se dviga do pomembnega križišča, kjer se z leve priključi pot št. 4 iz Iškega vintgarja, z desne pa iz Strahomera čez Kramarčo (glej št. 2). Sledi dolg, nekoliko dolgočasen in strm vzpon po kamnitem

kolovozu do ceste tik pod vrhom in malo naprej do planinske kočice. Strma pot iz Iškega vintgarja se začne na prvem desnem parkirišču pred gostiščem. Kratek čas sledimo kolovozu, nato pa pot zavije desno v gozd. Vzpon po neizrazitem poraščenem rebri je res zelo strma, naporna in v mokrem zelo nevarna za zdrs. Strmina kar dolgo ne popusti, čez čas pa začne steza prečiti v desno po zelo strmem pobočju. Po slabi uri naporenega vzpenjanja se priključimo poti iz Male vasi in po njej naprej do vrha Krima. Ta pot nikakor ni primerna za sestop!

Iz Iškega vintgarja. Malo naprej od gostišča zavijemo s sprehajalne poti desno v breg in se strmo vzpenjamo skozi gozd do odcepa steze, ki pelje levo do partizanske bolnišnice v Krvavicah (bolnišnica je delovala eno leto in ni bila nikoli odkrita). Malo više strmina popusti, kolovoz pa nas pripelje na makadamsko cesto. Njej sledimo kakih 100 metrov v desno, nato jo zapustimo v levo po skoraj vodoravnem kolovozu, ki pripelje na široke travnike pod električnim

daljnovodom, ki gre čez celoten krimski masiv. Prečkamo cesto Iška–Krim in se po širokem kolovozu sprehodimo do velikega križišča, kjer se naša pot združi s potmi št. 2 iz Strahomera in št. 3 iz Male vasi. Skupno naprej po neprijetnem kamnitem kolovozu do vrha.

S Plehanovega laza. Po cesti Podpeč–Preserje–Rakitna se peljemo do parkirišča na Plehanovem lazu. Z asfaltirane ceste se napotimo levo po makadamski cesti, sprva celo malo navzdol, nato po ravnem v Geneči dol. Tu zavijemo ostro v desno po strmem kolovozu do lovske kočice Kavec, pri kateri je partizanski spomenik. Nadaljujemo v isti smeri skozi gozd, prečimo gozdnato cesto, dokler ne dosežemo ceste Rakitna–Krim. Tudi to samo prečkamo in se začnemo vzpenjati po zelo strmem kolovozu proti vrhu Krima. Kolovoz se preobrazi v manj strmo stezo, ki nas pripelje do ograje vojaškega objekta; ob njem kmalu pridemo do ovinka ceste, po kateri se v nekaj minutah povzpemo na vrh Krima.

Visoki niso veliki, veliki niso nikoli visoki

Plezališče na Vranskem. Pod steno sta se igrala dva majhna otroka.

Ženska, okoli štirideset jih je imela in očitno je bila mama teh dveh otrok, nekako ni mogla preplezati detajla smeri. To je opazoval vodja skupine glasnih starejših tečajnikov, ki so se med poskusi plezanja opogumljali s precejšnjimi količinami alkoholnih pijač. Ni ravno pomemben podatek, ampak vseeno – vsi razen inštruktorja so plezali varovani z vrvjo od zgoraj, medtem ko je ona vrv vpenjala sproti. Namesto da bi ji morda dal kak nasvet (če je že bil inštruktor) ali bil vsaj tiho, je pametno pripomnil: "Hja, ta smer je bolj za moške!"

Je hotel s tem povedati, da je on sposoben preplezati isti detajl hitreje in bolje? Je hotel narediti vtis na opite tečajnike? Ali je morda samo iskal občinstvo, ki je bilo v njegovem primeru res "poceni", da bi si dvignil svoj očitno ne preveč visok ego? Ne vem. Ampak – krasen zgled, kajne?! Sploh za tečajnike, ki so ga vedno bolj glasno spodbujali, naj jih naslednjič pelje kar v gore. Tale dogodek kar vleče na razmišljanje o možačah in lovačah, klasični temi testosterona polnih ne preveč samozavestnih moških, ki si na ta način vlivajo pogum, da se slučajno ne bi izkazalo, da je katera izmed žensk tako dobra kot oni ali bog ne daj celo boljša, vendar ne govorim o tem. Govorim o tem, da nekdo hoče biti velik na račun drugega (tudi

spola), ampak s tem je le visok, med tema dvema pojmomoma pa je precejšnja razlika. To pa niti ni najbolj pogost pojav načina, kako "biti velik", ki ga lahko srečamo tudi v hribih, kjer naj bi se vendarle držali določenih etičnih načel. O tem, ali je nekdo velik, pogosto odločajo malenkosti. Kaj niso tudi začimbe v hrani malenkosti? Pa je ravno od njih odvisen končni okus. Okrešelj. Kaj bi si recimo mislili o mladem alpinistu, znanem v določenem krogu obiskovalcev družbenih omrežij, ki je "previsok", da bi v hribih odzdravil vsakemu, ki ga sreča? Besedo pa seveda najde za (po)znane. Ta pojav je vedno širši, in kot je videti, velja predvsem za generacijo, ki v svet pravega alpinizma

še vstopa. Seveda ne gre samo za alpiniste, lahko so kolesarji, jadralni padalci, pohodniki ... Ni pozdrava, ni kolegialnosti, ni spoštovanja, ni tistega vzdušja, zaradi katerega sem tudi sama začela občudovati ljudi, ki premagujejo težnost v vertikali. Ustvarjajo se nekakšne samooklicane elite, in to na podlagi dejstev, da imajo najboljšo opremo, so del nekega kolektiva in da zmorejo preplezati nekaj, kar nikakor ni slabo, je pa daleč od vrhunskih dosežkov. In to je dovolj, da je nekdo tako "visok", da se mu "navadnih smrtnikov" ne zdi vredno niti pozdraviti. Običajno pa se zadaj skriva nesamozavestno in nesamostojno bitje. Je to, da tridesetletni "ultra dober" plezalec živi pri starših in od njihove kuhinje, nima službe

Foto: Piotr Skrzypiec

(ali pa v najboljšem primeru skrbi samo zase), ti pa (istih let) ob petčlanski družini hodiš v službo, opravljaš še kakšno honorarno delo, a tako težke smeri kot on zaradi očitnih razlogov pač nisi sposoben preplezati, merilo, da je prvi večji od drugega? Pa čeprav morda tvoje znanstvene članke prevajajo v tuje jezike. Ali pa si premagal hudo bolezen. In če ne bi bil tisti inštruktor na Vranskem tako zagledan v lastno samopodobo, bi najbrž opazil, da tečajniki niso tako navdušeni nad plezanjem in nad njim, ampak nad količino piva in zabavo na račun ženske, ki je glede na opaženo v življenju po vsej verjetnosti dosegla več kot vsi oni skupaj.

Raduha. Inštruktor od tečajnika, ki je imel za sabo prvo preplezano smer v gorah (kako krasni so občutki, ko prvič naredimo nekaj, o čemer smo sanjali!), ni pokroviteljsko zahteval le tega, da sam zloži vso opremo, zvije vrv in vse tudi nosi, označil ga je celo za oslička. Razumem šale in "nepisana pravila hierarhije", ampak ko to postane poniževanje, kaže zgolj na ozkost duha neke osebe, ki bi že zaradi svojega poslanstva morala biti zgled. Tudi s šalami. Bo mentor na ta način v očeh tečajnika zrasel?

Ljudje imamo radi junake, take in drugačne. Cenimo jih zaradi njihovih dosežkov, lastnosti, posebnosti, človečnosti ... Ponosni smo, ko dobimo izvod želene knjige s posvetilom avtorja. Radi se pohvalimo, da smo se rokovali z dobitnikom zlatega cepina, z veseljem spremljamo zapise svojih vzornikov v raznih medijih, všečkamo njihove fotografije na družbenih omrežjih in radi jih citiramo ... Dokler ne naletimo na osebo, ki v želji biti velika ostaja zgolj visoka. Seveda ne posplošujem, govorim o izjemah, ki jih najdemo v vseh poklicih, na vseh področjih in tudi v hribih, kjer naj bi se ravnali po etičnih načelih. Tudi krivice nočem nikomur narediti, neredko se namreč zgodi, da vtis večvrednosti pripišemo komu, ki je sramežljiv in se zato drži bolj zase. Včasih pa pozdrava preprosto ne slišimo in si po krivici domišljamo, da oni drugi ne pozna osnovnih pravil bontona. In obratno. To, da smo ponosni na svoje dosežke in uspehe, da radi povemo in pokažemo, kaj smo doživeli, seveda ne pomeni, da smo "visoki". Nasprotno, predajanje informacij, izkušenj in znanja je zaželeno in dobrodošlo. Bistvena razlika pa je v tem, kako nekaj dosežeš, kaj ti

tisto pomeni in kaj s tem potem narediš. Je novopečeni alpinistični inštruktor, ki po preplezani turi prekrižanih rok čaka, da bo tečajnik zvil vrv in potem iz svojega nahrbtnika potegnil še malico za oba, namesto da bi mu pomagal in ga naučil še kaj novega, velik? Ali je velik dedek Lojze iz vasi nekje na Gorenjskem, ki poleg redne službe vsako leto vodi skupine planincev po raznih gorah širom naše države in jim zaračuna zgolj "hvala"? In mladim kaže, kaj pomeni imeti gore rad, jih spotoma česa nauči in tako navduši nove in nove generacije, iz katere zrastejo tudi Martine Čufar Potard ali Andreji Štremfliji?

Če nekdo hoče biti velik, to ne bo nikoli. Ker ga za velikega naredijo njegova dejanja in ljudje, s katerimi se srečuje. Biti velik pomeni biti večji od precenjevanja svojih dosežkov in zaničevanja tujih. Pomeni znati vse tisto, kar nas je nekdo naučil, in tisto, kar smo se naučili sami, dati naprej. Samo v tem primeru je bilo prejeto tudi vrnjeno. Vsi, ki pa bi radi svojo veličino pokazali z našitkom, drago opremo ali razvrednotenjem drugih, naj si preberejo kaj o etiki in Turistovskem društvu Skala. Skalašev ni bilo veliko, a tisti redki so bili na svojo pripadnost klubu ponosni. Ker so vedeli, da pomeni biti planinec (ali alpinist ali gornik ali astronaut) predvsem predanost svojemu poslanstvu, tovarištvu in spoštovanje visokih etičnih meril. Tega so se tudi učili in zato so bili elita. Bili so to, kar tisti, ki so visoki, ne bodo nikoli. ○

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

ZAČUTI SVOBODO, RAZŠIRI SVOJE MEJE!

Ker je vaša resnična narava brezkompromisna. Uživajte v naravi z opremo, ki vam bo hkrati nudila izjemno kvaliteto in odličen izgled. Lahkotnost, udobje in vsestranskost za vse tiste, ki želite razširiti svoje igrišče.

S
salomon

Visokogorske kraške lepote

Veliki Babanski skedenj

Breda Pirc

Za ture v Kaninskem pogorju je potrebno stabilno vreme brez megle in popoldanskih neviht. Odkar je obstala kabinska žičnica, je potrebno premagati veliko višinsko razliko, prav nikjer pa ni zavetišča, hrane ali pijače. Kraški svet z brezni, škrapljami in belimi apnenčastimi ploščami posrka vase vso vodo in zlasti poleti in v zgodnji jeseni večinoma zaman iščeš izvirček, kjer bi bilo možno napolniti prazno čutaro. Poseben izziv je tudi orientacija. Če se odpraviš z markiranih poti v raziskovanje mulatjer, se ti zgodi, da preveč gledaš zemljevid in premalo okolico in mimogrede zaideš po živalskih stečinah med ruševje in neprehoden svet ali se zaman oziraš za sledni stezice v svetu, ki spominja na lunino površino.

Včasih se znajdeš v pravem labirintu, ki si ga moraš najprej ogledati od zgoraj, da se potem nekako odločiš, kje je prehod. Še bolj pestro je, če imaš, *ziheraš*, s seboj

dve specialki z različnimi "variacijami" na temo nemarkirane steze ... In nikar s seboj jemati kakšnih opisov z raznih forumov. V takem primeru te zagotovo čaka kakšen avtostop v zgodnjih

večernih urah, da prideš nazaj na izhodišče do avta. Pa vendar, prav zaradi vsega naštetega in predvsem zaradi prvine samote so gore nad Sočo še mikavnejše.

Jesenska idila

Tudi naju s prijateljico so prejšnjo jesen spet zamikale, tako močno, da sva kljub nečloveško zgodnjemu drdranju budilke in dveurni vožnji do B-postaje kaninske žičnice, lahkih nog in dobre volje stopili skozi pravljичni Gozdec v pobočjih Kaninskega pogorja. Vendarle so nastopili mili jesenski dnevi, bleščeče osončeni, kar pretopli, kot bi se nebo hotelo oddolžiti za kislo vreme preteklih dveh mesecev. Gazili sva suho listje in se čudili velikanski steni tik ob poti na najini desni. Pogledali sva na planinsko karto: Veliki Skedenj. Hm, kako težko si je zapomniti vse te Velike in Male, vse Babe in Skednje ter kombinacije le-teh ... Zapustili sva markirano pot. Mulatjera naju je vodila skozi bukov gozd navzgor, kljub debeli plasti odpadlega listja sva ji zlahka sledili. Pod nama se je razprostiral jesenski gozd v vsej razkošni paleti barv. Med drevesi se je daleč na levi, od zadaj obsijan s soncem, že kazal poraščeni vrh Kopa, nad njim pa skalnati greben Ruša. Vmes je škrbina, kjer je najina izjemno

1 Veliki in Mali Babanski skedenj iz doline

Foto: Oton Naglost

2 Pod goro Foto: Breda Pirc

spretno speljana mulatjera smuknila na južno stran in pokukala v globino, kjer več kot 1200 metrov nižje Soča riše levi ovinek pri zaselku Žaga. Tudi midve sva se razgledali; pogled je drsel čez grebene na vse strani neba, brez meja ... Z mehko, kakršno pričarajo le jutranje meglice. Kam zdaj? Zapustili sva mulatjero, ki se tu prevesi proti dolini, in se po občutku zagrizli v prečnico med travami in ruševjem. Kmalu sva spet trdno stali na ostankih mulatjere, ki naju je spretno vodila proti najinemu cilju. Južna travnata pobočja so bila kot umetniška instalacija iz jesenskih barv macesnov, posušenih trav, plodov in cvetov ter istočasno mladega zelenja in cvetja. Kot iz priročnika so se po letnih časih vrstili slečnik, prmožki, materina dušica, zvončice (tudi Zoisova), gorska resa, dišeči klinčki, predstavniki sviščev treh letnih časov ter še in še prebujenih rož. Manjkala ni niti triglavska roža in seveda planike. Za enem od ovinkov mulatjere pa sva se nejeverni vprašali, če vidiva prav. Sredi suhe trave je štrlel proti nebu velikanski grm rumenega svišča.

Pokončni vojak

Kmalu sva zagledali najin tokratni cilj, Veliki Babanski skedenj. Gora je precej odmaknjena od poti do kočice Petra Skalarja in je pravi zakrknjeni samotar, že odkar so pred skoraj 100 leti njena pobočja zapustili italijanski vojaki. Ko mu prideva bliže z južne strani in zagledava njegovo pokončno držo, me presune njegova podobnost z vojakom. Odločili sva se za vzpon po sicer strmem, a travnatem južnem licu. Mulatjera preči strme skoke in kmalu izgine v visokih travah. "Zdaj pa samo gor!" nama namigne osamljeni možic. Dobro uhojene travnate poličke vodijo navzgor in na eni od teh sem skoraj pohodila mastnega modrasa. Hitro sva pridobivali višino, pogledali sva čez rob in že sva bili pri miniaturnem Aljaževem stolpu. Komaj nekaj korakov naprej se svet odsekano prevesi v prepad. Le dva obiskovalca sta bila na vrhu. Nismo govorili veliko, kot bi se bali zmotiti harmonijo veličastnega okolja. Med fotografiranjem in razgledovanjem pa je pogovor spontano stekel in takoj smo našli skupne znanice in sorodno tematiko, ki nas je zadržala na vrhu debelo uro. Seveda bi nas mikalo raziskovati še naprej proti Babi, a kaj, ko je nekaj najlepšega sedeti na toplih skalah, se greti na jesenskem soncu in sanjariti ... Sestopili

smo po severozahodnem grebenu, kjer smo v škrbini našli prehodno grapo in po skrotju poplezali do zakraselih podov pod severno steno. Ko sem se zazrla v odsekano, grobo razorano severno stran gore, se mi je spet vsiljevala primerjava z vojakom s soške fronte – po eni plati ljubezniv, topel, poln življenja, po drugi neusmiljen, grob in temačen. Kljub prekrasnemu dnevu so se prikradle misli na vojne čase in neskončno človeško omejenost. Spraševala sem se, kako lahko človek, obkrožen s takimi lepotami, snuje najstrašnejše načrte o uničenju in ubijanju.

Brezmejna lepota

Skozi pravi labirint škrapelj, jarkov in z žlebiči okrašenih ploščadi smo se prebili do ruševin na prevalu Jezerca, kjer so se naše poti ločile. Znanca z vrha sta sestopila na južno stran, midve pa sva poiskali mulatjero, ki vodi proti severovzhodu do markirane poti. Čez travnate dolinice in vzpetine sva se z nekaj orientacijske spretnosti kmalu znašli na njej. Daleč nad nama je nekam otožno čepel Dom Petra Skalarja, obsojen na samoto, odkar so z ukinitvijo kabinske žičnice poti do njega predolge. Tudi midve ga tokrat nisva obiskali, saj sva sestopili v dolino. Ob ostankih nekdanjega doma sva posedeli

na kamnitem pragu, da sva si spočili utrujene noge. Pogled je zdrsel čez pisane preproge listavcev, preplezal steno enega

od Skednjev, se spustil v globino do belih prodišč Soče, pobožal zeleno ravnico pod Svinjakom. V srce zaboli vsa ta lepota,

še bolj pa grenka misel, da se zdaj, ko so meje med državama ukinjene, gradijo neprehodne meje v glavah ljudi ... ○

informacije

Veliki Babanski skedenj, 2121 m
Julijske Alpe, skupina Kanina

Zahtevnost: Zahtevno brezpotje. Kljub ostankom mulatjere je zaradi zaraščenosti in divjega sveta tura orientacijsko zahtevna, v megli je zaradi posebnosti kraškega sveta celo nevarna. Vršni greben je z južne strani v mokrem nevaren za zdrsa, poleti so kače v visokih travah in podrasti dokaj pogosti obiskovalci. Tehnično najzahtevnejši je sestop z vršnega grebena pod severno steno. Na zakraselih podih pod severno steno so v pomoč redki možiči. Priporočamo dovolj pijače, ker izvira vode na celotni turi ni.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: Približno 1000 m

Izhodišče: Parkirišče na ovinku ceste s turistično oznako za Kopo, približno 1100 m. Na nasprotni stani ceste je markirana pot za Dom Petra Skalarja. Sem se pripeljemo iz Bovca mimo cerkve po asfaltirani cesti skozi Kaninsko vas, nadaljujemo po makadamski cesti proti postaji B kaninske žičnice. Pri odpepu za postajo B nadaljujemo levo po cesti še približno 1 km do izhodišča.

Koča: Dom Petra Skalarja, 2260 m, do nadaljnega zaprt

Časi: Izhodišče–greben Ruša 1.45 h

Ruša–preval Jezerce 1.30 h

Preval Jezerce–Veliki Babanski skedenj 45 min

Veliki Babanski skedenj–preval Jezerce 45 min

Preval Jezerce–izhodišče 2 h

Skupaj 7–8 h

Sezona: Kopna sezona od junija do oktobra. Poleti je lahko zelo vroče.

Vodnik: Andrej Stritar: *Julijske Alpe, Gore nad Sočo*. Sidarta. 1997.

Zemljevidi: *Bovec–Trenta*, Sidarta, 1 : 25.000;

Bovec z okolico, turistična karta LTO Bovec,

1 : 25.000; *Julijske Alpe, zahodni del*. PZS,

1 : 50.000.

Vzpon: Na začetku gremo po markirani poti pod skalno steno Velikega skednja (desno od poti). Po 15 minutah zapustimo markirano pot in zavijemo levo na neoznačeno mulatjero skozi gozd (Gozdec) in ji sledimo proti levi oz. jugu. Pred seboj na odprtem svetu vidimo skalnati vrh Kope, 1439 m, ki pa ostaja na naši levi, ko se dvigujemo po strmem terenu do slemenca Ruša, kjer se nam odpre pogled na Sočo.

Kratko in blago se spustimo proti jugozahodu. Preden se pot izrazito spusti navzdol do planine Baban, 1400 m, naletimo na desni

na skromno, zaraščeno stezico. Med travami in osamljenimi iglavci zavijemo navzgor. Vzpnemo se po južnih pobočjih, kjer spet poiščemo mulatjero, ki se občasno izgublja, saj je svet poraščen z visokimi travami in redkimi iglavci. Orientacija nam je skalovje na naši desni, Mali Babanski skedenj, 1963 m. V daljavi se pred nami dviga izrazita glava našega cilja. Na prevalu Jezerce med Velikim in Malim Babanskim skednjem se držimo južnih pobočij; naj nas ne ustavi nekoliko podrt mulatjera, ki ji sledimo skoraj vodoravno, dokler dokončno ne izgine. Sledi strm vzpon navzgor na vrh po brezpotju. Travnate ruše so shojene od živali in redkih ljudi, občasno je slutiti celo stezico. Vrh ima miniaturnen Aljažev stolp.

Sestop: Sestopimo po vršnem grebenu proti zahodu, na škrbini se spustimo po plitvem žlebu do zakraselih podov in nato poiščemo prehode pod severno steno (možiči, nekaj lažjega plezanja). Pri ostankih vojaškega objekta se obrnemo v levo proti severu. Poiščemo mulatjero, ki se vije rahlo prečno čez travnati svet z osamljeni možiči do priključka markirane poti za Dom Petra Skalarja. Od tu naprej sestopimo po poti vzpona do izhodišča.

Naklofen® gel

- NANESI GEL.
- BRIŠI BOLEČINO.
- GIBAJ SE NAPREJ.

www.naklofengel.si

Zanesljiv spremljevalec
na vsakem koraku.

Proti bolečinam v mišicah in sklepih.

www.krka.si

KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

V soseščini visokih gora

Zahodni greben Monte Rose

Svet visokih gora, strmih sten, ostrih grebenov, zaobljenih snežnih vrhov, svet snega, ledu in globokih razpok, svet dolgih dostopov do koč in čudovitih razgledov vsenaokrog ... po drugi strani pa prisotnost in degradacija narave z žičniškimi napravami so nekatere značilnosti mejne gorske pokrajine, ki jo predstavljamo.

Peninske Alpe so veliko gorsko območje Zahodnih Alp, ki leži delno v Švici (kanton Valais) in delno v Italiji (Piemont in dolina Aoste). Na zahodu je njena naravna meja prelaz Col du Grand St. Bernard/Colle del San Bernardo, na vzhodu pa prelaz Simplon. Južno v Italiji območje omejujejo reke Dora Bâltea, Sésia in Toce, na severu v Švici pa reka Rona (Rhône). Ogromno ledeniško pogorje v tem območju predstavlja Monte Rosa, z najvišjo Dufourspitze, 4634 m, pred leti že predstavljena v reviji (PV/7, 2010). Množica vrhov v osrednjem delu gorovja se nato "razredči" v zahodnem mejnem grebenu med Švico in Italijo, kjer ležijo oba Lyskamma, 4527 m, in 4481 m,

Castor, 4228 m, Pollux, 4091 m, vse do vrhov Breithorna, če omenimo le tiste, ki jih bomo opisali.

Omenjeni, čez dvajset kilometrov dolg mejni greben na sever prepada s skalnami stenami na ledenike, ki si sledijo od vzhoda proti zahodu v naslednjem

Irena Mušič Habjan

1 Na vrhu Castorja, v daljavi levo zasneženi Weisshorn in skalnati Täschhorn desno.
Foto: Primož Brifah

vrstnem redu: mogočni Grenzgletscher pod Lyskammom, Zwillingsgletscher pod Castorjem, Schwarzegletscher pod Polluxom, Breithorngletscher pod Breithornom. Vsi ledeniki pa se počasi "zlivajo" v ogromni Gornergletscher, jugozahodno nad mondenim in turističnim Zermattom.

Na južni strani v Italiji gorska pokrajina nima tako velikih ledenikov kot na

Peninske ali Vališke Alpe (latinsko *Alpes Poeninae*) so bile ena od provinc, ki jo je k rimskemu cesarstvu v Zahodnih Alpah leta 15 pr. n. št. priključil cesar Avgust. Obsegala je sedanjo italijansko regijo Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste in švicarski kanton Valais/Wallis. Njeno upravno središče je bila *Augusta Praetoria Salassorum* (Aosta), med plemeni pa je bilo najmočnejše imenovano Salasi. Svoje ime *Poeninus mons* je provinca dobila po rimskem imenu gorskega prelaza Veliki Sveti Bernard/Col du Grand St. Bernard/Colle del San Bernardo. V bližini prelaza je bilo svetišče, posvečeno bogu Jupitru *Peninu/Jupiter Poeninus*.

2 Na ostrem grebenu Breithorna

Foto: Sebastijan Reven

3 Vzpon in sestop s Polluxa nista najbolj enostavna. Foto: Matjaž Korošec

4 Pogled s Polluxa na Castor Foto: Tomo Videnšek

5 Mont Blanc (levo), Grand Combin, Dent d'Hérens, Matterhorn, Dent Blanche in v ospredju greben Breithorna z ledenikom Foto: Rado Lapuh

6 Koča Rif. Quintino Sella in desno Lyskamm Foto: Primož Brifah

Kastor in Poluks sta bila v grški in rimski mitologiji dvojčka, poznana kot Dioskura (Dioskouroi pomeni po grško "Zevsova sinova"). Njuna mati je bila Leda, a Kastor je bil smrtnik, sin kralja Špate Tindareja (Tyndareus), Poluks pa je bil božanski sin Zevsa, ki je zapeljal Ledo v preobleki laboda. Okoliščine njenega rojstva niso natančno poznane, nekateri pravijo, da sta bila rojena iz jajca skupaj z dvojčico Heleno Trojansko in polsestro Klitajmnestro. Ko je Kastor umrl, je Poluks zaprosil Zevsa, da bi svojo nesmrtnost delil s svojim bratom dvojčkom Kastorjem, zato zdaj njuno preobrazbo na nebu kot dve najsvetlejši zvezdi občudujemo v ozvezdju Dvojčkov.

nasprotni strani, a še vedno velja, da jih ne smemo podcenjevati. Pod zahodnim Lyskammom se vije Ghiacciaio del Lys occidentale, pod vzhodnim pa manjši Ghiacciaio del Lys orientale, Castor gleda na tri manjše, Ghiacciaio di Felik, Ghiacciaio del Castor in Piccolo Ghiacciaio di Verra. Pod Polluxom in Breithornom pa leži precej večji Ghiacciaio di Verra.

3

4

Dostopi do izhodiščnih koč potekajo po zanimivih dolinah, ki so pravokotno orientirane na celotni opisani greben. Do koč Rif. Quintino Sella, 3585 m, se pripeljemo po dolini Val di Gressoney, do koč Rif. Ottorino Mezzalama, 3009 m, in Rif. Guide d'Ayas, 3425 m, pa po dolini zahodno od Val di Gressoney, Val d'Ayas. Oba izvoza za dolini se nahajata na avtocesti Torino (Ivrea)–dolina Aoste. Le na

Breithorn se bomo povzpeli s severa, iz Zermatta iz doline Mattertal, vendar ne peš, temveč z gondolsko žičnico, ki pripelje na Klein Matterhorn, več kot tri tisoč osemsto metrov visoko. Prav je, da nekaj besed namenimo še prvopristopnikom. Na najlažje pristopni vrh v članku, Breithorn, so že 13. avgusta leta 1813 pristopili Henry Maynard in vodniki Joseph-Marie Couttet,

Jean-Baptiste Erin, Jean-Jacques Erin in Jean Gras. Desetletja kasneje, 23. avgusta 1861, so F. W. Jacomb, William Mathews in francoski vodnik Michel Croz stopili na vrh Castorja, štiri dni prej, 19. avgusta 1864, je na glavni vzhodni vrh Lyskamma pristopila cela množica gornikov, osem angleških turistov (William Edward Hall, J. F. Hardy, J. A. Hudson, C. H. Pilkington, A. C. Ramsay, T. Rennison, F. Sibson,

R. m. Stephenson) in šest vodnikov (Jean-Pierre Cachat, Karl Herr, Franz Lochmatter, Josef-Marie Perren, Peter Perren, Stefan Zumtaugwald). Tri leta kasneje pa so 1. avgusta leta 1864 Jules Jacot in vodnika Josef-Marie Perren in Peter Taugwalder osvojili še Pollux. Čeprav omenjene gore sodijo med lažje štiritisočake, nekoliko težji je Pollux, jih moramo vzeti skrajno resno; ledeniški svet je zahteven, kljub počasni aklimatizaciji s pristopi do koč se nahajamo visoko, poleg tega pa moramo obvladati

tudi reševanje iz ledeniških razpok, zato za neizkušene priporočamo spremstvo gorskega vodnika.

5 Gore, ki se jih ne moremo nagledati. V daljavi: Matterhorn (levo), Dent Blanche, Ob. Gabelhorn, Zinalrothorn in Weisshorn (skrajno desno).

Foto: Matjaž Korošec

5 Gondolska žičnica na Klein Matterhornu pripelje 3820 metrov visoko.

Foto: Matjaž Korošec

informacije

Dostopi: Za Lyskamm in Castor je izhodišče dolina Val di Gressoney, kamor se iz Slovenije pripeljemo po avtocesti: Gorica–Benetke–Milano–Novara–Ivrea. Za Pollux je izhodišče dolina Val d'Ayas, kamor se iz Slovenije pripeljemo po avtocesti: Gorica–Benetke–Milano–Novara–Ivrea–Verrès. Breithorn bomo dosegli iz Zermatta v Švici, kamor se iz Slovenije pripeljemo po avtocesti: Gorica–Benetke–Milano–Domodossola–prelaz Simplon–Brig–Visp–Stalden, kjer zavijemo desno v dolino Mattertal do kraja Täsch. Od tu z vlakom ali taksijem v Zermatt.

Literatura: Tomaž Vrhovec in ostali: *Najvišji vrhovi v Alpah*. PZS, 2005.

Richard Goedeke: *Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh*. Sidarta, 2004.

Marianne Bauer in Michael Waeber: *Walliser Alpen*. Bergverlag Rother, 2012.

Spletne strani: [https://sl.wikipedia.org/wiki/Peninske_Alpe_\(rimsko_provinca\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Peninske_Alpe_(rimsko_provinca)); https://en.wikipedia.org/wiki/Castor_and_Pollux;

Zemljevidi: *Zermatt*, LKS 1348, 1 : 25.000; *Matterhorn/Monte Cervino*, LKS 1347, 1 : 25.000; *Monte Rosa/Alagna Valsesia/Macugnaga/Gressoney*, IGN 109, 1 : 25.000; *Cervino-Matterhorn/Breuil-Cervinia/Champoluc*, IGN 108, 1 : 50.000; *Breuil – Cervinia/Zermatt*, Kompass 87, 1 : 50.000; *Zermatt/Matterhorn*, Kompass 87, 1 : 50.000; *Monte Rosa*, Kompass 88, 1 : 50.000; *Matterhorn/Mischabel*, LKS 5006, 1 : 50.000.

Lyskamm (zahodni vrh), 4479 m

Italija/Švica, Peninski
mejni greben

Pet kilometrov dolgi greben Lyskamma z dvema vrhovoma, vzhodnim, višjim, 4527 m, in zahodnim, 4481 m, nižjim, je bližnji sosed mogočne Monte Rose. Greben slovi po ostrini raza, strmih pobočjih na severno in južno stran ter pogostimi opastimi in plazovi. Spada med nevarne in težje pristopne gore tega območja. Običajni vzpon na vzhodni vrh poteka z vzhoda s koče Rif. Gnifetti (glej opis v PV 7/2010), na zahodnega pa iz doline Val di Gressoney. Zahodni vrh je tehnično lažji kot vzhodni. Na goro se bomo vzpeli z južne, italijanske strani. Dostop nam bodo precej olajšale žičnice, tako da skupna višinska razlika ne bo tako naporna. Znašli se bomo visoko, zato bodo tudi

razgledi prostrani. Turo najlažje opravimo v dveh dneh.

Zahtevnost: PD-. Do koče je pot mestoma zahtevna in izpostavljena. Vzpon poteka po ledeniku z naklonino do 40 stopinj.

Oprema: Oprema za gibanje po ledenikih, ki jo moramo znati uporabljati.

Višinska razlika: 913 m (do koče), 894 m (od koče do vrha)

Izhodišče: Sedlo Colle di Bettaforca, 2672 m. WGS84: N 45,870324°, E 7,78235°

Do sem se iz Slovenije pripeljemo po avtocesti: Gorica–Benetke–Milano–Novara–Ivrea–dolina Gressoney. Iz kraja Gressoney la Trinité vozimo po cesti 4 km do kraja Stafal, od tam pa se povzpemo z žičnico do sedla Colle di Bettaforca.

Zahodni (levi) in Vzhodni (desni) Lyskamm
Foto: Primož Brifah

Do sedla lahko pridemo tudi po pešpoti.

Koča: Rif. Quintino Sella, 3585 m, telefon +39 0125 36 61 13, mobilni telefon +39 348 810 77 93; e-pošta info@rifugioquintinosella.com, spletna stran

www.rifugioquintinosella.com.

Časi: Colle di Bettaforca–Rif. Quintino Sella 3 h
Rif. Quintino Sella–Zahodni Lyskamm 3–4 h
Sestop 5 h
Skupaj 11–12 h

Castor, 4228 m

Dvojčka Castor (ta je bližnji sosed zahodnega vrha Lyskamma) in Pollux sta v sredini dolgega mejnega grebena med Italijo in Švico med Zermattom in Monte Roso. Lahko prečimo oba naenkrat, se vzpnemo na vsakega posebej (npr. z vmesnega sedla najprej enega, nato še na drugega) ali pa samo na enega. Castor spada med manj zahtevne ledeniške štiritisočake. Nanj se lahko vzpnemo s severne, švicarske strani, kjer si pomagamo z žičnico (ki pa ni poceni) ali pa z južne, kjer pa moramo premagati večjo višinsko razliko. V prvem primeru lahko turo opravimo v enem dnevu (vendar bomo morali pohiteti, da bomo ujeli prevoz nazaj), v drugem pa v dveh dneh.

V primerjavi s sosednjim Lyskammom je Castor za dobrih dvesto metrov nižji, vseeno pa gre za štiritisočak. Med obiskovalci je precej priljubljen vrh, nanj se pogosto vzpenjajo v trumah.

Zahtevnost: PD-. Ledenik z naklonino do 35 stopinj. V obdobju po sneženju je možnost plazov. Na vršnem grebenu so možne opasti. Do koče je pot mestoma zahtevna in izpostavljena.

Oprema: Oprema za gibanje po ledenikih, ki jo moramo znati uporabljati.

Višinska razlika: 913 m (do koče), 643 m (od koče do vrha)

Izhodišče: Sedlo Colle di Bettaforca, 2672 m. WGS84: N 45,870324°, E 7,78235°

Do sem se iz Slovenije pripeljemo po avtocesti:

Castor Foto: Primož Brifah

Gorica–Benetke–Milano–Novara–Ivrea–dolina Gressoney. Iz kraja Gressoney la Trinité vozimo po cesti 4 km do kraja Stafal, od tam pa se povzpemo z žičnico do sedla Colle di Bettaforca. Do sedla lahko pridemo tudi po pešpoti.

Koča: Rif. Quintino Sella, 3585 m, telefon +39 0125 36 61 13, mobilni

telefon +39 348 810 77 93; e-pošta info@rifugioquintinosella.com, spletna stran www.rifugioquintinosella.com.

Časi: Colle di Bettaforca–Rif. Quintino Sella 3 h
Rif. Quintino Sella–Castor 2–3 h
Sestop 4–5 h
Skupaj 9–10 h
Sezona: Poletje, od junija do septembra.

PLANINSKI VESTNIK | JUNIJ 2016

Italija/Švica, Peninski
mejni greben

Lyskamm (zahodni vrh), 4479 m

Italija/Švica, Peninski
mejni greben

Sezona: Poletje, od junija do septembra.

Vodnik: Richard Goedeke: *Vsi štirisočaki Alp po običajnih smereh*. Sidarta, 2004; Marianne Bauer in Michael Waeber: *Walliser Alpen*. Bergverlag Rother, 2012.

Zemljevidi: *Monte Rosa/Alagna Valsesia/Macugnaga/Gressoney*, IGN 109, 1 : 25.000; *Zermatt/Matterhorn*, Kompass 87, 1 : 50.000; *Monte Rosa*, Kompass 88, 1 : 50.000.

Vzpon: Od žičnice se po označeni poti čez ledeniške pode zložno vzpenjamo v severni smeri pod Punto Bettolino, 2996 m, mimo jezerc. Z desne se v bližini Passo di Bettolina, 2905 m, priključi druga pot iz doline Gressoney. Vzpon nadaljujemo do sedla Passo superiore di Bettolina, 3100 m, kjer

se levo odcepi markirana pot proti dolini Vallone di Verra. Greben postaja vedno bolj skalnat in izpostavljen (v zgodnjem poletju je tu možen sneg), kjer nam pomagajo varovala. Čez gruščnato moreno stopimo do koč. Naslednji dan sestopimo na ledenik Ghiacciaio

di Felik. Okoli Punte Perazzi, 3906 m, se vzpenjamo po širokem slemenu do prelaza Colle di Felik/Felikjoch, 4061 m. Nadaljujemo po vse bolj strmem snežnem grebenu čez vmesni vrh, 4201 m, do vršnega pobočja. Na vrh, ki je pred nami, se

mimo predvrha, 4447 m, vzpenjamo po južni strani čez skalovje ali po snežnem grebenu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Vladimir Habjan

PLANINSKI VESTNIK | JUNIJ 2016

Castor, 4228 m

Italija/Švica, Peninski
mejni greben

Vodnika: Tomaž Vrhovec in ostali: *Najvišji vrhovi v Alpah*. PZS, 2005; Richard Goedeke: *Vsi štirisočaki Alp po običajnih smereh*. Sidarta, 2004; Marianne Bauer in Michael Waeber: *Walliser Alpen*. Bergverlag Rother, 2012.

Zemljevidi: *Monte Rosa/Alagna Valsesia/Macugnaga/Gressoney*, IGN 109, 1 : 25.000; *Zermatt/Matterhorn*, Kompass 87, 1 : 50.000; *Monte Rosa*, Kompass 88, 1 : 50.000.

Vzpon: Od žičnice se po označeni poti čez ledeniške pode zložno vzpenjamo v severni smeri pod vzpetino Punta Bettolina, 2996 m, mimo jezerc. Z desne se blizu sedla Passo di Bettolina, 2905 m, priključi druga pot iz doline Gressoney. Vzpon nadaljujemo do sedla Passo superiore di Bettolina, 3100 m, kjer se levo odcepi

markirana pot proti dolini Vallone di Verra. Greben postaja vedno bolj skalnat in izpostavljen (v zgodnjem poletju je tu možen sneg), kjer nam pomagajo varovala. Čez gruščnato moreno stopimo do koč. Naslednji dan sestopimo na ledenik Ghiacciaio

di Felik in se usmerimo proti severu. Hodimo pod vzhodnim grebenom s Punto Perazzi, 3906 m, sprva strmo, višje pa bolj po ravnem. Naš cilj je sedlo Colle di Felik/Felikjoch, 4061 m. Tam zavijemo levo (desno je Lyskamm). Čez Punto Felik, 4093 m, se

vzpenjamo po slemenu, ki se uravna na Felikhornu, 4174 m. Do vrha vodi greben, ki je vedno bolj izpostavljen in lahko nevaren zaradi opasti.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Vladimir Habjan

Pollux, 4091 m

Italija/Švica, Peninski
mejni greben

Zahodni dvojček Pollux je dobrih sto metrov nižji od Castorja. Tudi na Pollux se lahko vzpnemo s severne, švicarske strani, kjer si pomagamo z žičnico (ki ni poceni) ali pa z južne, kjer moramo premagati večjo višinsko razliko. Gora ima tako kot njen sosed Castor piramidasto obliko. Pollux je za malenkost zahtevnejši vrh kot Castor, predvsem pa je napornejši, saj moramo v dveh dneh premagati 2402 metra višinske razlike. Ker pa je drugi dan vzpona manjša višinska razlika, je smiselno vzpon na Pollux povezati še z vzponom na sosednji Castor. Castor in Pollux spadata med najbolj obiskane in priljubljene štiritisočake.

Zahtevnost: PD. Na grebenu mestoma plezanje II. stopnje težavnosti. Ledenik z naklonino do 45 stopinj. Ledenik Verra ima

nevarne razpoke. Tura je naporna.

Oprema: Oprema za gibanje po ledenikih, ki jo moramo znati uporabljati.

Višinska razlika: 1736 m (do koč), 666 m (od koč do vrha)

Izhodišče: St. Jacques v dolini Val d'Ayas, 1689 m. WGS84: N 45,864249°, E 7,731176°

Od tam se lahko peljemo po cesti proti severu po dolini Vallone di Verra še malo višje. Do sem se iz Slovenije pripeljemo po avtocesti: Gorica–Benetke–Milano–Novara–Ivrea–Verrès–dolina Ayas.

Koči: Rif. Ottorino Mezzalama, 3009 m, telefon, +39 0125 30 72 26; spletna stran [www.monterosa4000.it/monterosa4000/rifugi/rifugio-mezzalama-ottorino](http://www.monterosa4000.it/); Rif. Guide d'Ayas, 3425 m, telefon, +39 0125 30 80 83,

Pollux, kot smo ga videli s Castorja. Foto: Primož Korošec

spletna stran www.guideshampoluc.com/rifugio.

Časi: St. Jacques–Alma Pian di Verra superiore 1.5 h
Alma Pian di Verra superiore–Rif. Mezzalama 2 h

Rif. Mezzalama–Rif. Guide d'Ayas 1.5 h
Rif. Guide d'Ayas–Pollux 2.5 h
Sestop 7–9 h
Skupaj 11–15 h

Sezona: Poletje, od junija do septembra.

Vodniki: Tomaž Vrhovec in ostali: *Najvišji vrhovi v Alpah*. PZS, 2005; Richard Goedeke: *Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh*. Sidarta, 2004; Marianne Bauer in Michael Waeber: *Walliser Alpen*. Bergverlag Rother, 2012.

Zemljevidi: *Monte Rosa/Alagna Valsesia/Macugnaga/Gressoney*, IGN 109, 1 : 25.000; *Zermatt/Matterhorn*, Kompass 87, 1 : 50.000; *Monte Rosa*, Kompass 88, 1 : 50.000.

Breithorn (zahodni vrh), 4164 m

Švica/Italija, Peninski
mejni greben

Skalnat-ledeni greben Breithorna se razteza tri kilometre od Schwarzfluha na vzhodu do najvišjega zahodnega vrha. Postavitev gondolske žičnice (visoka cena) je olajšala pristop, a lahko povzroči nemalo težav višine nevajenim gornikom. Zaradi lahkega pristopa se mnogi odločijo tudi za prečanje do srednjega Breithorna/Mittelgipfel in celo do vzhodnega vrha, ki pa je skalnat in nekoliko težji. Kljub množicam ljudi in nezahtevnosti nas bo na vrhu razveselil pogled na znane sosede in veličastni Matterhorn na zahodu.

Zahtevnost: F. Snežno pobočje z naklonino do 35 stopinj. Uporaba derez je nujna zaradi morebitne poledenosti vršnega pobočja.

Breithorn Foto: Franci Horvat

Oprema: Oprema za gibanje po ledenikih, ki jo moramo znati uporabljati.

Višinska razlika: 344 m
Izhodišče: Zgornja postaja gondolske žičnice na Klein Matterhornu, 3820 m.

WGS84: N 45,937201°, E 7,729075°
Do Zermatta se iz Slovenije pripeljemo po avtocesti:

Vzpon: Iz vasi St. Jacques se vzpnemo po cesti v severni smeri ob potoku Verra, cesta pa višje postane bolj kolovoz (najamemo lahko taksi). Pred planino, 2382 m, se levo odcepi pot proti koči Rif. Mezzalama. Spet hodimo ob potoku proti severu, višje pa za kratko proti zahodu. V ključih se vzpnemo do vrha ledeniške morene ledenika Ghiacciaio di Verra. Po vzhodni strani morene gremo do kočice Rif. Mezzalama, 3009 m. Na desni je manjši ledenik Piccolo Ghiacciaio di Verra. Nadaljujemo po moreni proti zahodu. Po skalah sestopimo na ledenik Grande Ghiacciaio di Verra. Ob vzhodnem robu ledenika se vzpnemo do skalne stopnje, čez katero je speljana zavarovana pot. Nad stopnjo stoji kočica Rif. Guide d'Ayas, 3425 m, kjer prenočimo.

Zjutraj se po ledeniku Grande Ghiacciaio di Verra vzpnemo proti severu do skalne stopnje. Nad njo spet nadaljujemo po ledeniku pod bližnjim bivačkom Cesare e Giorgio, 3850 m, na skalnem grebenu proti sedlu Schwarztor, 3734 m. Ledeniškim razpokam se umikamo v vzhodni smeri. Na Pollux, ki je

pred nami, se lahko vzpnemo z več strani. Prva možnost je po jugozahodnem grebenu, ki je tehnično zahteven. Po grušču se vzpnemo pod skalni stolp in preplezamo gladko ploščo, čez katero je speljana veriga. Skozi kamin dosežemo lažji svet, ki vodi vse do vrha. Druga možnost je, da

jugozahodni greben obidemo in se po vzhodnih pobočjih vzpnemo do sedla Colle di Verra/Zwillingsjoch, 3848 m. Po ledeniku pridemo do skalnega sveta, ki postaja do vrha vse zahtevnejši. **Sestop:** Sestopimo po poti vzpona ali pa naredimo krožno turo vršnega dela. Vladimir Habjan

Breithorn (zahodni vrh), 4164 m

Gorica–Benetke–Milano–Domodossola–prelaz Simplon–Brig–Visp–Stalden, kjer zavijemo desno v dolino Mattertal do kraja Täsch. Od tu vozijo vlaki ali taksiji, vožnja z avtomobilom je prepovedana. V Zermattu poiščemo spodnjo postajo gondolske žičnice v južnem delu mesteca.

Časi: Klein Matterhorn–Zahodni/Westlicher Breithorn 1–2 h
Sestop 1 h
Skupaj 2–3 h
Sezona: Poletje, od junija do septembra.

Vodniki: Tomaž Vrhovec in ostali: *Najvišji vrhovi v Alpih*. PZS, 2005; Richard Goedeke: *Vsi štiritisočaki Alpe po običajnih smereh*. Sidarta, 2004; Marianne Bauer in Michael Waeber: *Walliser Alpen*. Bergverlag Rother, 2012.

Zemljevidi: Zermatt. LKS, 1348, 1 : 25.000; Zermatt/Matterhorn, Kompass 87, 1 : 50.000; Monte Rosa, Kompass 88, 1 : 50.000; Matterhorn/Mischabel, LKS 5006, 1 : 50.000. **Vzpon:** Od zgornje postaje žičnice na Klein Matterhornu gremo najprej skozi

predor, nato rahlo navzdol na sedlo, 3796 m, pred Breithornovim platojem. Nadaljujemo po uhojeni in široki gazi na sedlo Breithornpass, 3831 m, in od tu naprej po vedno strmejšem jugozahodnem pobočju. Višje se držimo levo in po širokem hrbtu dosežemo vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Irena Mušič Habjan

"Ta nova sotrudnica naša"

120-letnica Soške podružnice SPD

Žarko Rovšček

"Za vso Soško dolino srujejo ondotni rodoljubi 'Slov. plan. društva' podružnico z imenom 'Soška podružnica' in s stanoviščem v Tolminu."¹ Planinski vestnik, filigransko natančen zapisovalec takratnih dogajanj v planinstvu, je to notico objavil konec leta 1895. V narodnostno prebujajočem se Tolminu se je ustanovitvi Narodne čitalnice (1862) pridružil niz novih društev z jasnimi narodnobuditeljskimi težnjami.

1 Današnja planinska kočna na planini Razor (1316 m) je bila med dolgoletnimi napori tolminskih planincev večkrat obnovljena in preurejena. Danes se ponša po urejenosti v skladu s sodobnimi ekološkimi zahtevami.

Foto: Miljko Lesjak

Zavedni posoški ljubitelji gora so se po "osnovnem" shodu (22. 2. 1896) zbrali na prvem občnem zboru Soške podružnice Slovenskega planinskega društva (17. 6. 1896) in izvolili vodstvo z odvetnikom dr. Karlom Trillerjem na čelu. Prvim članom od Soče v Trenti in Loga pod Mangartom do Kanala so se kmalu pridružili novi iz Cerknega, Gorice, drugih krajev Posočja in še od dlje. V društvena pravila so zapisali, da¹ je namen podružnice spoznavati slovenske gore in planine, "pospeševati in olajševati potovanje po Soški dolini". Sklenili so podpirati pravila in delovanje SPD. Pravi cilj podružnice pa je bil, "da ohrani istini ono samoslovensko lice, katero so tuja društva spačila že marsikateremu lepemu kraju slovenske domovine".²

Temelji prvega programa podružnice – označevanje planinskih poti, društveni izleti in gradnja koč na Krnu – so dejansko sledili tej osnovni usmeritvi. Prvo leto so markirali številne poti v okolici Tolmina in Kobarida, postavili kažipotni steber v Bovcu, organizirali več izletov in osnovali sklad za gradnjo koč na Krnu.³ Naslednje leto so na Krn vodile že štiri različne poti. Duška so si dajali na skupnih izletih s planinci drugih podružnic.

"Zgrajena je tako v grivo ..."

Podružnica je v prvem letu svojega obstoja vpisala 43 članov in kmalu zabeležila enega svojih vrhuncev. Sredi poletja 1901 so dokončali novo kočno, "proti vzhodu na gorenjem sedlu med Krnom in Batognicami blizu 2000 m

nad morjem". /.../ "Zgrajena je tako v grivo, da se gre na zapadni strani naravnost v podstrešje čez ozek, zaprt hodnik."⁴ Sončnega, jasnega dne (5. avgusta) se je pod vrh Krna zgrnila množica planincev. Novo planinsko postojanko, poimenovali so jo Trillerjeva kočna, so svečano predali namenu. Pravo ljudsko veselico je prevevala simbolika; to je bil prvi objekt SPD na ozemlju, ki ga je do nedavnega povsem obvladovala Primorska sekcija Nemško-avstrijskega

¹ Planinski vestnik 1895 št. 12, str. 187.

² SOČA, 19. junij 1896.

³ Por. Soške p. o delovanju l. 1896. Planinski vestnik 1897, št. 3, str. 60.

⁴ Planinski vestnik 1901, št. 4, str. 59.

- 2** Krpljevci – Jelinčič, Štrukelj, Ščuka, Bevk – po prihodu iz jame Turško čelo (Matajur) l. 1924 Arhiv PD Tolmin
- 3** Izkaznica člana Soške podružnice iz leta 1926 s podpisom zadnjega predsednika Franca Štruklja Arhiv Tolminskega muzeja
- 4** Vabilo podružnice na ples, katerega prihodek naj bi okrepil društveno blagajno. Arhiv PD Tolmin
- 5** Razglednica Tolmina (Foto: Weiss), namenjena prodaji na množičnem ljudskem slavlju v Tolminu l. 1906, je bila žal natisnjena prepozno in brez učinka za namene gradnje koč Simona Gregorčiča na Krnu. (Zbirka Stojana Kenda)

zavetišča. Ko se je prvotni predračun podvojil, se odbor, ki se je še vedno otepal dolgov Trillerjeve koč, ni hotel ponovno zadolžiti in je gradnjo začasno odložil.

Vzpon in padec

Podružnico je v letih 1899–1905 vodil Anton Devetak, sin znanega tolminskega podjetnika, po njegovi smrti pa vse do 1. svetovne vojne odvetnik dr. Rudolf Gruntar. Do leta 1906 je imela na svojem območju že 46 zaznamovanih poti z ličnimi kažipoti in je prirejala številne izlete v bližnjo in daljno okolico. Med drugim so popravili tudi pot k izviru Soče, izdelali skrinjice in vpisne knjige za nekatere važnejše vrhove. Na začetku svojega obstoja je podružnica predlagala DÖAV dvojezične oznake na planinskih poteh in dobila negativen odgovor. V letu 1906 je že pridobila koncesijo občin v tolminskem in bovškem okraju za gradnjo poti, koč in zavetišč. Izredno važna odločitev lokalnih oblasti ji je povsem odprla možnosti posegov v gorski svet Posočja. V Trenti so uredili planinski sobi z ležišči in nadelali nekaj pomembnih poti: čez Komar na Dolič s povezavo na Kugyjevo pot na Triglav, od cerkve v Trenti čez Mlinarico in iz Zadnjice čez Kriške pode, obe vodeči na Razor.⁶

Naraščanje članstva je leta 1906 doseglo vrhunec s številom 280.⁷ Eden od vzrokov kasnejšega padca je bila tudi za takratne prometne razmere prevelika razširjenost podružnice na območju od Triglava in Mangarta do Krasa. Zaradi občasnih pojavov mrtvila so ponekod

planinskega društva (DÖAV). Žal so se pri izbiri lokacije pre naglili in je sneg že v naslednjih zimah pokončal z velikim trudom in ponosom postavljeno leseno zgradbo. Nič niso pomagala predhodna opozorila vselej kritičnega dr. Henrika Tume, vodilnega v goriški sekciji podružnice. Tudi po končani slovesnosti je Tuma Trillerju naravnost povedal, da njegov dom ne bo preživel zime. "Očital sem gospodom, da so ga postavili na taki plazovini, kakor nalašč, da ga prvi planinski plaz

podere."⁵ Sneg je že v naslednjih zimah koč tako poškodoval, da v njej ni bilo več možno prenočevati, in jo v letu 1905 popolnoma stisnil k tlom. Klavrna skladovnica polomljenega lesa pod vrhom Krna je vžgala načrte za gradnjo nove, Gregorčičeve koč, predvidoma kakih 200 korakov višje. Kasneje (leta 1908) so sprožili vseslovensko nabiralno akcijo za gradnjo novega

⁵ Tuma, dr. H.: *Iz mojega življenja*, ZT Ljubljana 1997, str. 260–262.

⁶ XIII. OZ osrednjega društva. *Planinski vestnik* 1905, št. 5, str. 80–82.

⁷ *Planinski vestnik* 1907, št. 1, str. 31.

Soška podružnica
slor. plan. društva
rabi svoje člane
in po njih uvedene
goste na
kostumni
venček,
ki se to rušil v soboto,
dnaj. svečana 1906.

ob 8 uri večer v Podšolanjeri dvorani.
Uprava planinska, narodna ali promonadna,
Štopnina 2 K. - Replačila se kvaletno spre-
jemajo. - listi donesek je namenjen za
zgradbo Slovenske kote.
Ozivom na dohodetni namen svirajo pri plesu
društva naklonjeni domači rodoljubi.
Odbor.

4

začeli ustanavljati nove, ki so pritegnile lokalne člane Soške podružnice (npr. Cerkljanska leta 1904; Goriška iz nekdanje sekcije 1911. leta itd.). Prva svetovna vojna in kasnejša italijanska zasedba Primorske omenjenim težavam nista bili v prid in podružnici je vse bolj jemalo sapo.

Rane soške fronte

Vojna je zapustila neprecenljivo škodo na planinskih poteh in zgradbah v Posočju. Zbor delegatov SPD je ob koncu 1. svetovne vojne v Ljubljani sprejel sklep, da primorske podružnice, dokler ne bo znana dokončna usoda

zasedenih pokrajin, nadaljujejo delo po svojih članih.⁸ V letih 1919–1923 je bil predsednik Soške podružnice Josip Abram - Trentar. Do prisilnih ukinitvev so obstoječa napredna slovenska društva na Primorskem ohranjala "turistovske" odseke.⁹ Soška podružnica je životarila vse do aretacije zadnjega predsednika Franca Štruklja, zaplembe društvenega arhiva in ukinitve (1928). Poslej, vse do konca druge svetovne vojne, so nekdanji člani

⁸ Društvene vesti - Zbor delegatov. *Planinski vestnik* 1922, št. 1, str. 13.

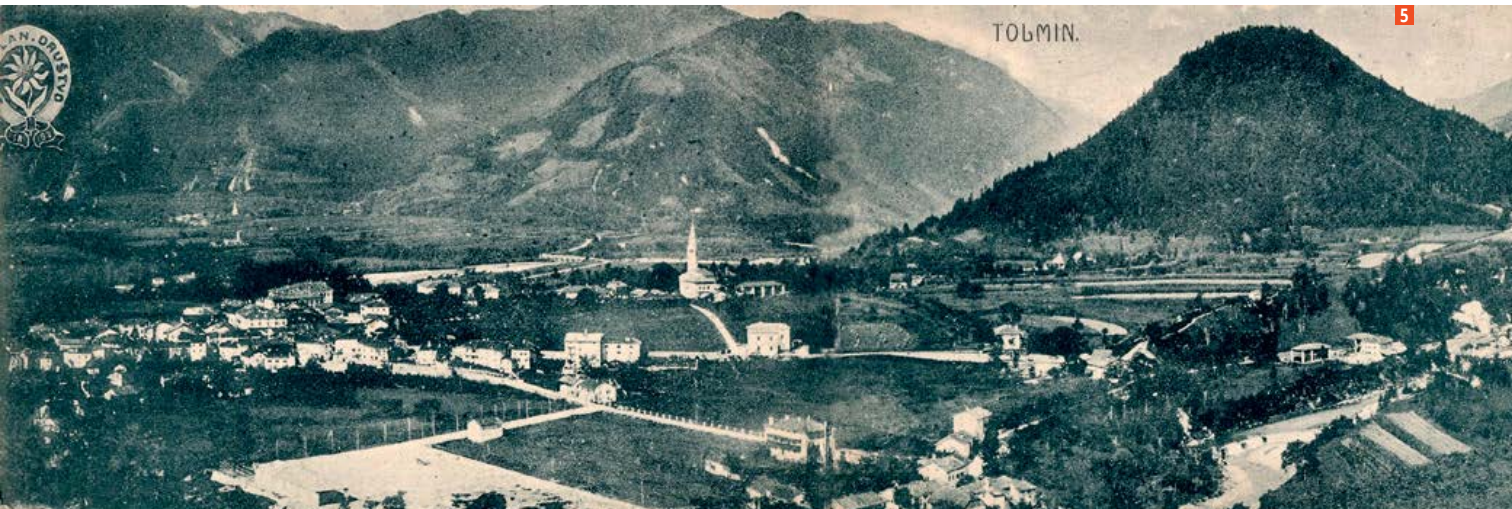
⁹ Turistovski: planinski.

lahko obiskovali gore le še v manjših neformalnih skupinah.

Spomladi leta 1924 ustanovljen ilegalni sopotnik Soške podružnice, PK Krpelj, je pod vodstvom primorskega rodoljuba Zorka Jelinčiča skušal kljubovati zatiranju slovenskih društev. Po naključju je Krpelj postal začetnik speleoloških raziskav v Posočju, ki jih je s pridom dokumentiral. Njegovi zavedni člani so pomagali zanetiti tudi kasnejši primorski odpor. Po Jelinčičevi nesreči in aretaciji je klub deloval znotraj posameznih skupin. Posamezniki so večkrat tvegali pot čez rapalsko mejo proti matični domovini, tako iz navdušenja, kljubovanja ali iz potrebe.

Na novih temeljih

V začetku leta 1946 je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo za okraj Tolmin s sedežem v Tolminu, kasnejše PD Tolmin. V času obstoja okraja je imelo velikopotezne načrte za razvoj planinstva gornjega Posočja, kasneje pa se je omejilo na ožjo Tolminsko. Pri obnovi poškodovanih poti in zgradb se je osredotočilo na postojanko na planini Razor in jo po dolgoletnih naporih uredilo po vseh ekoloških standardih. Kot dedič nekdanje Soške podružnice spada danes društvo med najbolj razvejana v Sloveniji. Pod njegovim okriljem delujejo gospodarski, mladinski, markacijski, alpinistični in vodniški odsek ter odseka za turno kolesarstvo in varovanje gorske narave. Sestavni del sta tudi jamarska sekcija in fotografska skupina. Operativno samostojno v PD Tolmin deluje tudi Postaja GRS. Kulturno-propagandna dejavnost društva obsega redno izdajanje glasila *Krpelj* in drugih publikacij, obveščanje po spletni strani, prirejanje rednih zimskih planinskih predavanj itd.

5

Soška podružnica in primorsko planinstvo

Soška podružnica ni bila pomembna zgolj po tem, da skupaj s Kamniško, Savinjsko (obe leta 1893) in Radovljiško podružnico (1895) spada med zgodnje "hčerke" SPD. Ob skoraj obvezni in zgovorni faktografiji iz njene zgodovine je treba naglasiti tudi njen vpliv na razvoj primorskega planinstva. Čeprav ni segala do skrajnih robov današnje Primorske, je pomembnejše, da je bila v svojem prvem obdobju z razsejanim članstvom edina nacionalna protiutež prodorni Primorski sekciji DÖAV.¹⁰ Kasnejše podružnice na Primorskem je njen zgodnji nastanek gotovo spodbudil. Dobila je kar nekaj mlajših "hčera". Leta 1903 je bila ustanovljena Ajdovsko-vipavska, leto kasneje podružnice v Idriji, Trstu in Cerknem, nato v Ilirski Bistrici (1907). Med najmlajšimi na Primorskem sta bili Goriška (1911) in Vipavska (1913); slednja je nastala po ločitvi od Ajdovske podružnice.

Znatno število članov iz Soške podružnice je ob ustanovitvi Cerkljanske in Goriške prestopilo.

V času njenega največjega razcveta so jo sestavljali člani naslednjih stanov:

24,3 odstotka učiteljev, 19,2 odstotka trgovcev in obrtnikov, 15 odstotkov uradnikov, 7,5 odstotka duhovnikov, 6,4 odstotka posestnikov, 5 odstotkov juristov, 1 odstotek zdravnikov in 21,6 odstotka drugih članov. Včlanjenih je bilo tudi pet društev in tri županstva (Kobarid, Podgora in Ponikve). Planinstvo je bilo torej vsaj do 1. svetovne vojne pretežna domena izobražencev in premožnejših, z rednimi in višjimi prejemi, kar gotovo ni le primorska značilnost. Življenje v italijanskih okovih in predvsem čas po 2. svetovni vojni sta meje med stanovi povsem zabrisala. Današnja društva so po stanovski, statusni in starostni pripadnosti veliko bolj pisana. Na Primorskem delujeta MDO PD Posočja in MDO PD Primorske s 30 društvi, večinoma neposrednimi ali daljnimi sorodniki nekdanje Soške podružnice.

Slovenski in še posebno primorski tisk je vse do 1. svetovne vojne pozorno spremljal razvojne korake Soške podružnice in jo na nacionalnih okopih na svoj način podpiral. Krivična rapalska meja je matičnemu delu domovine odrinila večji del vesti o njenem delovanju. Slovenski tisk v medvojni Juljski krajini je z ukinitvami posameznih založniških hiš počasi ugašal v splošnem začaranem krogu pod taktirko fašizma. *Planinski vestnik*, ki je od prvega snovanja dalje sledil utripu podružnice, pomensko zapisoval nove člane, pomembnejše izlete, objavljajl poročila z občnih zborov in drugih dogodkov, ostaja najzvestejši pričevalec tega dela naše preteklosti. Vanj so se redki pisci vsaj občasno, celo v najbolj svinčenih časih fašizma, oglašali in pričali, da planinska ideja na Primorskem ni povsem ugasnila. Z upravičenim navdušenjem daljnega leta 1896 je *Planinski vestnik* zapisal: "Živela nova podružnica in nje ustanovitelji, ki so pomagali urediti našo pristrčno željo!" Naj njen prostovoljski žar sega tudi v današnje čase! ●

¹⁰ Ustanovljena leta 1873 v Trstu.

LJUDSKA DEDIŠČINA

Zbrala Dušica Kunaver

O Hieronimu, Hunih in Hrustu

Pripovedke iz gorskega sveta

Vremenar na Nanosu

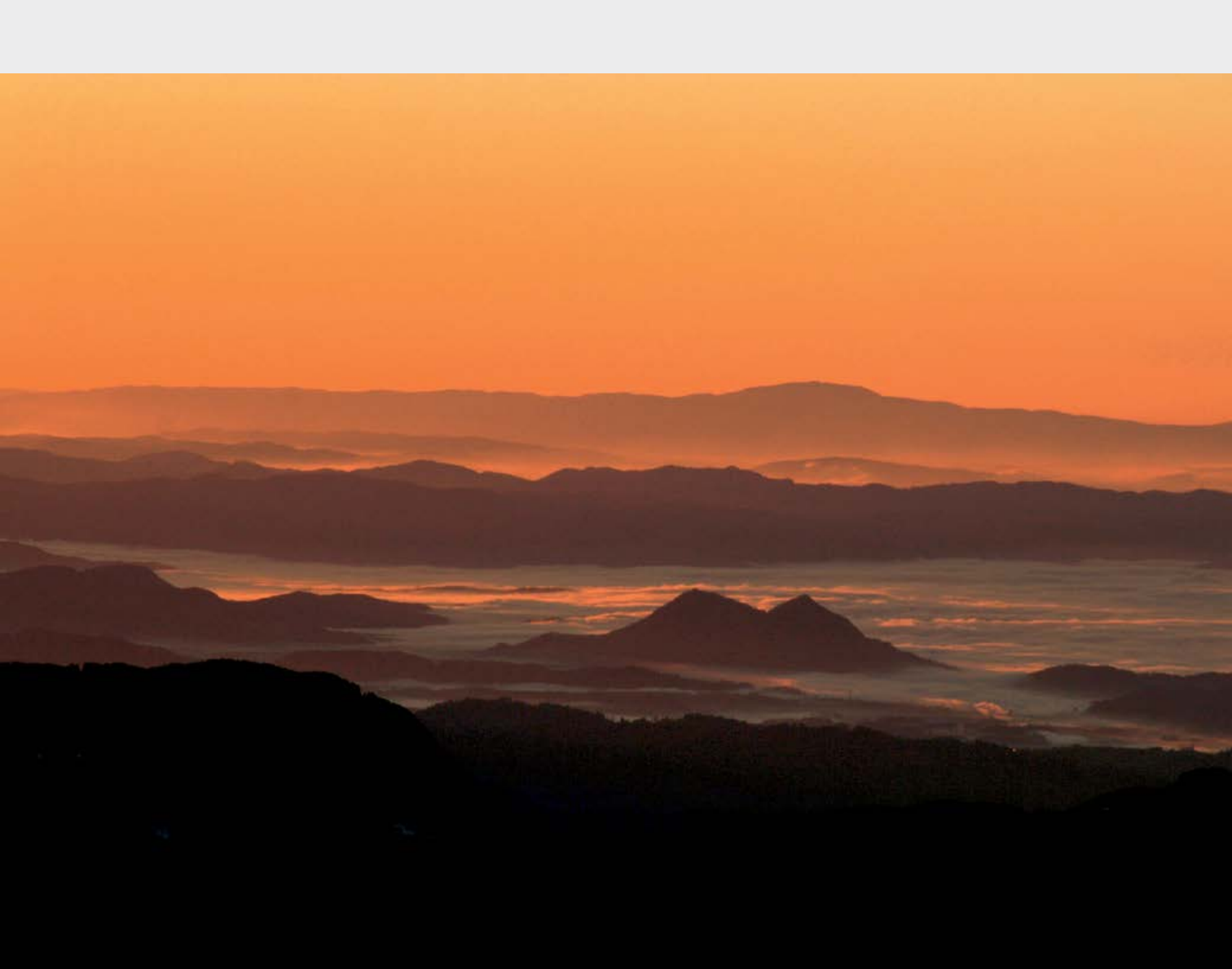
Pred davnimi leti je na pobočju Nanosa živel puščavnik, menih Hieronim. Njegovo ime v prevodu pomeni človek s svetim imenom. Z njegovega samotnega domovanja se je v jasnem vremenu videlo prav do morja. Dobri mož je zato vsak večer prižgal velik ogenj, da je mornarjem na morju kazal pot. Samotar Hieronim je bil tudi vremenar. Prebivalce ob vznožju Nanosa je svaril pred nevihtami, točo in burjo. Po njegovi smrti so okoliški prebivalci zgradili cerkvico, ki nosi njegovo ime. Še danes stoji ta cerkvica sredi pobočja Nanosa. Vsako leto 30. septembra, na god sv. Hieronima, je tu *šagra* – žeganje, velik vaški praznik. Romarska cerkev sv. Hieronima je nadaljevala požrtvovalno puščavnikovo delo. Ker je tako zelo dobro vidna vse do morja, ji je tržaška luka vsako leto darovala polovnjak olja (280 l) za svetilko, ki je bila postavljena v zvoniku cerkve. Stari domačini pod Nanosom še danes vedo povedati, da je ogenj pri sv. Hieronimu kazal mornarjem pot iz južne Istre in Benetk proti Trstu. Poleg cerkve je bilo majhno gostišče za štiri menihe. Ti so vsako noč kurili z oljnim oljem, ki so ga pošiljali tržaški mornarji

in devinski ribiči. Luč je bila vidna daleč na morje, pa tudi na del ceste, ki je vodila iz Trsta v notranjost.

Vir: Rado Radešček, Slovenske legende

Kraljica Vida in Landarska jama

Nekega davnega dne so v dolino Soče pridrli kruti jezdec kralja Atile. Poteptali so vasi ob Soči, prekorali reko in nadaljevali pot v dolino reke Nadiže. Ta ima starodavno ime; v sanskrtu *nada* pomeni zvok, *nadi* pa reka. Dolini te "zvočne" reke je v hunskih časih vladala slovenska kraljica, lepa in dobra Vida. Ljudje so jo spoštovali in jo imeli radi, ker je bila dobrosrčna in je rada pomagala revežem. Ko je kraljica Vida izvedela, da se Nadiški dolini približujejo divji Huni pod vodstvom strašnega Atile, je zbrala vse ljudi iz svoje doline in jih peljala v skrivališče v Landarski jami. Ta skrita in težko dostopna jama je od davnih dni dajala človeku varno zavetje. V Landarsko jamo so prinesli vodo, pšenico, možnar za mletje pšenice in peč za peko kruha. Ko je Atila s svojimi pajdaši privedel v Nadiško dolino, se je čudil, ko je našel vasi prazne. Huni so iskali prebivalce teh vasi in nekega dne odkrili jamo sredi navpične

pečine. Pridrli so pod jamo in spoznali, da do nje ne morejo, zato so se odločili, da njene prebivalce izstradajo. Minevali so dnevi in kraljica Vida je spoznala, da se Atili s svojim ljudstvom ne bo mogla več dolgo upirati. Hrane skoraj niso več imeli. Odločila se je za nenavadno dejanje. Zagrabila je zadnji meh pšenice, ki so ga še imeli v jami, ga vrgla med oblegovalce in zavpila: "Kolikor zrn pšenice je v tem mehu, še toliko vreč žita imamo!" Atila in njegovi pajdaši so nasedli Vidinim besedam in oddrveli izpred Landarske jame. Tako je pogumna in pametna kraljica Vida rešila svoje ljudstvo pred divjimi napadalci.
Vir: Anton Aškerc, Slovenska kraljica Vida

Velikan Hrust in Šmarna gora

Tam, kjer danes stoji Šmarna gora, je bila v davnih dneh ravnina, last velikana Hrusta. Kradel je kmetom živino in teptal polja. Bil je orjaške rasti in oborožen z debelo gorjačo. Živel je v globoki podzemni votlini, pred katero je stražil velikanski pes. Nekega dne se je Kajžarjev Janez, sin revne kočarice, odločil, da pojde nad Hrusta. Vaški kovač mu je skoval ostro sabljo. V roko je vzel še okovano palico in se tako oborožen poslovil od objokane matere in sovaščanov. Brodar ga je prepeljal preko Save. Pihal je lahen jugozahodnik, zato se Janezu ni bilo bati, da bi ga pes zavohal. Nekaj korakov pred votlino je

obstal in se pripravil na boj. Velikanov pes se je tedaj prebudil in planil na Janeza, toda Janez je na to mislil že doma. S seboj je imel v vreči velikega zajca. Hitro je odvezal vrečo in zajec jo je ubral po kamnitih tleh, pes pa za njim. Tako se je Janez rešil enega sovražnika. V naslednjem trenutku je iz votline prilomastil velikan in pihnil od jeze. Silni piš je Janeza dvignil od tal in ga vrgel na drugi breg Save. Tam je velika množica ljudi čakala na pogumnega fanta. Vse se je razbežalo, kajti z druge strani reke je priletela ogromna skala. Togotni velikan je ves dan lučal kamenje čez Savo. Zvečer je z enim korakom prestopil reko in začel skale nakladati na kup, tako da je nastala visoka gora.

Šmarna Gora nad meglicami
Foto: Andrej Trošt

Stopil je na njen vrh in se razgledal po širnem svetu, nato pa se je zaril v sredino gore. Še danes se na tistem mestu pozna usedlina, ki deli Šmarno goro na dva dela. Pravijo, da včasih votlo bobni v osrčju gore. Tako smrči velikan Hrust, ki se bo prebudil takrat, ko bo Sava spremenila svoj tek. Do tedaj pa je še daleč. O pogumnem Kajžarjevem Janezu je zvedela gospodična s Smledniškega gradu in se z njim poročila.
Vir: Jakob Kelemina, Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva ◉

Moje delo je v veliki meri tudi moj hobi

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Miha Pavšek

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate? Kaj pa bi najraje počeli za preživljanje?

Magister geografije (tema magistrerja so bili snežni plazovi) in univerzitetni diplomirani geograf in etnolog. Trenutno delovno mesto (poklic: raziskovalec, naziv: višji strokovnoraziskovalni asistent) na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU¹ mi omogoča, da za preživljanje v primerjavi z drugimi počnem sorazmerno veliko tega, kar tudi sicer rad počnem. Morda je v zadnjem času malo premalo terenskega in pedagoškega dela ter preveč sedenja za računalniškim zaslonom, a se bo to lahko že kmalu izboljšalo s pridobitvijo novih raziskovalnih projektov.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Migam, če se le da, skupaj z družinskimi člani. Imam tri otroke – eden v osnovni, drugi v srednji šoli in tretji na fakulteti. Ko sem v dolini, je to šport (odbojka, košarka, včasih badminton in tu pa tam še vedno malo letom primerne gimnastike, trenutno obnavljam tudi plesno znanje, popoldne in za vikende pa kolesarjenje (topli del leta) ter hribolazenje čez celo leto. Redno prebiram periodiko, tu in tam tudi kakšno knjigo, prej strokovno kot leposlovno, zelo aktiven sem tudi v domačem Trzinu: v planinskem društvu, pri civilni zaščiti, pišem za občinsko glasilo Odsev.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Večstranska, najprej ljubiteljska (starši), nato vodniška (vodnik sem od 1983 pri MO PD Ljubljana - Matica, od 2003 pa pri PD Onger Trzin) in inštruktorska (MK PZS). K Mladinski komisiji me je v drugi polovici osemdesetih let prejšnjega stoletja pripeljal pokojni Tomaž Vrhovec, sicer moj gorniški kolega, študijski mentor in na koncu še sorodnik. Že med dodiplomskim študijem in njegovim

nadaljevanjem se je zgodila tudi strokovna povezava z gorami (naravne nesreče, snežni plazovi, vreme v gorah) oz. delna sinergija sprva ljubiteljskih zanimanj s poznejšimi strokovnimi znanji (lavinski kataster). Tudi z matičarji se še vedno vidimo vsaj enkrat do dvakrat letno, hribovska prijateljstva iz mladih let očitno držijo za prmej. Če le gre, sva v gorah skupaj z ženo, ki je tudi športnica.

Vaš najljubši kotiček/najljubša aktivnost v gorah?

Brezčasen beli labirint vseh treh Komen (Zgornja, Spodnja in Lepa Komna) v po možnosti čim višjem snegu in trentarsko samotna Traviška dolina v kopnem. Hoja po brezpotjih oz. iskanje prehodov, še raje kot v planinskih čevljih na smučeh, če je seveda zima glede snega taka, kot se spodobi.

Vaš moto v življenju je ...?

Zmožnost, da smo brez velike sreče in denarja prav tako lahko srečni in zadovoljni ter da izkoristimo v življenju prav vsak dan, tudi tistega, ko vstanemo z levo nogo ali pa nas ujame na turi kaj neprijetnega ali nepredvidenega. Morda še ta, pa naj bo še tako obrabljen moto, ki si ga lahko tudi zapojemo – da si je za prijatelje vedno in čim prej, najbolje pa kar takoj, treba vzeti čas!

Kako ste začeli sodelovati s Planinskim vestnikom?

Ni bilo težko, saj so bili moji starši redni naročniki revije, odkar pomnim. Že od gimnazijskih let dalje fotografiram, zato je v *Planinskem vestniku* pristalo že kar nekaj mojih fotografij; ker sem precej "pišoč" (v bibliografskem sistemu COBISS imam vpisanih skoraj 1200 enot, od tega več kot 70 strokovnih in 600 poljudnih prispevkov, slednjih največ za Dnevnik, za katerega sem med letoma 2002 in 2012 pripravljala rubriko Vreme in ljudje), je bilo samo vprašanje časa, kdaj bom začel. Če se prav spomnim, so bili povod prav snežni plazovi, pa obisk seminarja o

Miha Pavšek Arhiv Mihe Pavška

družabnosti v gorah in ekološkega tabora (sanacija erozijsko uničenih delov planinskih poti) v imenu MK PZS v začetku devetdesetih. Pozneje, od leta 2006 dalje, redni pregledi vremena v gorah po meteoroloških trimesečjih, pa zapisi o preostankih nekdanjih ledenikov pod Triglavom in Skuto, ki ju po službeni dolžnosti obiskujem že vse od sredine devetdesetih. Imam pa na pisanje v *Planinskem vestniku* tudi manj prijeten spomin še iz predračunalniške dobe, saj mi je eden od tedanjih urednikov po več kot letu dni na mojo izrecno prošnjo vrnil tipkopis in zemljevid z geografskega potepanja po Prokletijah. Morda ga enkrat le spravim v digitalno obliko; del fotografij s tega zanimivega, zdaj že skoraj zgodovinskega hribolazenja, sem namreč že.

Zakaj radi sodelujete s Planinskim vestnikom?

Ker je to že od nekdaj odlična revija s 120-letno tradicijo, z vsebinsko in grafično res široko paleto prispevkov. Seveda z vmesnimi nihanji, a v dolgoročnem trendu obrnjena vedno navzgor, proti vrhovom. Če sem nekdaj poznal zlasti bralce, poznam zdaj, ko je prevzela vajeti "moja" polstoletna generacija, tudi precejšen del uredništva; tehnični urednik je namreč predsednik našega PD, z Dušanom (Škodičem, op. ur.) sva bila v mladih letih večkrat na skupnih akcijah. To, kar ste naredili z revijo v zadnjem desetletju, je nekaj izjemnega! Všeč mi je, da se stalno spreminjate in prilagajate, enako pa zahtevate tudi od nas, avtorjev. Da ne omenjam tega, da so nam na voljo vsi prispevki od prve številke iz leta 1895 dalje tudi v digitalni obliki! ○

¹ Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Pred petindvajsetimi leti

Prvi vzpon na Triglav v samostojni Sloveniji

Alojz Hriberšek

Štirje prijatelji v prvem dnevu samostojnosti na Triglavu Foto: Alojz Hriberšek

Sedimo takole nekega junijskega dopoldneva pri Vilijevi zidanici pod košatim kostanjem Rudi, Vili in jaz. Modrujemo ob kozarčku rujnega in obujamo spomine na dni, ki smo jih skupaj preživel v hribih in gorah. Beseda teče tudi o šihlu, zato malo pocimpramo, kot je za knape v navadi. Od nekod nam šine na misel. Fantje, kaj ko bi šli v torek, 25. junija, na Triglav? Gremo!

V večkrat smo bili med kakšnimi prazniki na Kredarici in če je vreme dopuščalo, tudi na vrhu očaka. In tako smo se dobili v torek zjutraj na vlaku. Vili, Rudi in Bosanec Bečo so vstopili na hrastniški postaji, jaz pa v Trbovljah. Enakomerno pozibavanje vlaka nas je uspavalo, predramili smo se malo pred Ljubljano, kjer smo prestopili na vlak proti Jesenicam. V mestu železarjev je bil zrak podoben našemu zasavskemu, le da se je že zaznala bližina gora. Čutila se je bližnja osamosvojitve Slovenije. Na peronu so postopali policisti z avtomati, na avtobusni postaji vojaki – teritorialci. Vsem se je nekam mudilo. Tudi mi smo postajali nestrpni, zato smo posedli v avtobus in se odpeljali v Mojstrano.

Pot nas je vodila skozi Kurjo vas do Kovinarske kočice, mimo konjušnice skozi bukov gozd do pastirske kočice v zgornji Krmici. Po kratkem oddihu smo nadaljevali po strmi poti proti Kredarici in kmalu stopili na sneg. V zimskem vzdušju smo prisopihali do kočice. Manjša družina planincev se je sončila v popoldanskem soncu, nekateri pa so se smučali na

ledeniku. Pozdravili smo naša stara prijatelja meteorologa Frenka in njegovega sina Bena. Sonce je bilo še visoko, zato smo se tudi mi predali žarkom. Vsepoposod naokoli so se v popoldanskem soncu svetile bližnje in daljne gore. Mir in tišino sta motila le piš vetrca in žvižgi planinskih kavk. Gorski mir pa je naenkrat pretrgal zamolkel ropot iz Krme, ki je postajal vse bolj glasen. Sprva smo mislili, da je to reševalni helikopter. In glej ga zlomka: tam nekje nad Bohinjskimi vratci je kot iz topa izstreljen priletel mig – bojni avion Jugoslovanske ljudske armade. Hitro je obrnil proti Pokljuki in odletel proti Bohinju. Iz kočice je pridrvel Frenk in vprašal, kaj pomeni ta hrup. Povedal sem, da je bilo letalo JLA in da je odletelo proti Bohinju. Dejal je, se je že začelo! Zvečer smo igrali karte in se pogovarjali o dogodkih minulega dne, ko pa nas je začela ogrožati zasanost, smo zlezli pod odeje.

Vstali smo s prvimi sončnimi žarki, pojedli skromen zajtrk in spili čaj. Za kaj več ni bilo časa, preveč smo bili nestrpni. Bila je sredo, 26. junij 1991. Prejšnji večer je naša skupščina sprejela sklep o

razglasitvi samostojne Slovenije. Vzeli smo cepine in fotoaparate. Pred odhodom na vrh smo v vpisno knjigo zapisali: Odpiramo novo stran slovenske zgodovine.

Pušnik Rudi – Hrastnik

Pistotnik Vili – Hrastnik

Sead Bečič – Hrastnik

Alojz Hriberšek – Trbovlje

Vstopili smo v s snegom pokrito steno.

Pred nami ni bilo nikogar, zato smo bili še bolj veseli. Pot je bila strma in za ta čas še precej zasnežena. Zaradi varnosti smo uporabljali cepine. Tu in tam sta iz snega gledala klin ali jeklenica. Vršni greben je bil ob eni strani obložen s snegom, na drugi strani pa kopen. Vzpon je potekel hitro in kmalu se je pred nami prikazal Aljažev stolp, ki je napol gledal iz snega. Ura je bila osem. Sonce je že močno sijalo, vse naokrog so žareli vrhovi kot na dlani, v dolini pa so se med tem že zbirali črni oblaki.

Sami štirje smo stali pri stolpu, vsak s svojimi mislimi in z eno skupno – "svobodna Slovenija prav na vrhu Triglava".

Še nekaj škljocev s fotoaparatom in odhiteli smo nazaj proti Kredarici. Med spustom smo srečali nekaj veselih gornikov, ki so se vzpenjali proti vrhu.

V koči smo pospravili nahrbtnike in se poslovili od meteorologov. Zapustili smo planinski raj in odhiteli v dolinsko vsakdanjost. V nekaj urah smo prispeli v Mojstrano in se napotili na avtobusno postajo. Videti in čutiti je bilo, da se nekaj pripravlja. Oboroženi policisti so se vozili gor in dol po cesti. Iz avtomobila poleg nas so iz radijske postaje stalno klicali komandirja patrolje. Tudi helikopter takratne ljudske milice je preletel dolino in odbrzel proti Ratečam.

Avtobus nas je pripeljal na Jesenice, kjer smo prestopili na vlak. Tudi na njem ni bilo miru, po vagonih so hodili sprevodnik in policisti. Nad vlakom pa so razkazovali svojo moč avioni jugoslovanske armade, saj so tako nizko preletavali vlak, da so se tresle šipe. Na vseh železniških postajah so bile že obešene nove slovenske zastave. Z mešanimi občutki smo se vrnili vsak na svoj dom. Zvečer sem gledal slovesnost ob osamosvojitvi Slovenije. Naslednji dan pa se je začela vojna. Tako me zdaj spomini zanesejo nazaj, kakor bi bilo včeraj. Želim si, da se vojni dogodki ne bi nikdar več ponovili. ○

Juliana praznuje 90 let

Obletnica Alpskega botaničnega vrta

Špela Novak

Letos mineva že devetdeset let, odkar je Tržačan (sicer pa švicarski državljani francoskega rodu) Albert Bois de Chesne ustanovil Alpski botanični vrt Juliana. Ko se z jeklenimi konjički spustimo čez prelaz Vršič v Trento, niti ne slutimo, da prav v bližini ceste leži botanični biser, kjer na majhnem območju uspevajo številni rastlinski zakladi Slovenije. Na alpski botanični vrt pri zaselku Pri cerkvi nas opozorijo rjave obveščevalne table.

Ustanovitev Juliane

Albert Bois de Chesne (1871–1953) je bil že v gimnazijskih letih navdušen botanik in tudi gornik. Pri šestnajstih letih je z mentorjem botanikom Eduardom Pospichalom prvič obiskal Trento in se z gorskimi vodnikom Andrejem Komacem povzpela na Triglav. Po končanem študiju gozdarstva je moral prevzeti očetovo podjetje, ki se je ukvarjalo s trgovino z lesom. Leta 1925 je prodal obsežne gozdove v Slavoniji in se vrnil v Trst. Tako se je pri 54 letih lahko posvetil svoji veliki ljubezni – botaniki. V Trentu je na Tožbarjevem posestvu kupil zemljišče za vrt. Izbral je prisojno pobočje Kukle v bližini cerkve sv. Marije, kjer je že ležalo nekaj večjih skal in raslo nekaj dreves. Ker v vrtu ni bilo izvira, so pod slapom v bližini postavili zajetje in vodo po ceveh napeljali v vrt ter ozemlje ogradili. Jeseni leta 1926 so bila začetna dela opravljena. Vrt je Bois de Chesne poimenoval po svoji

ženi Juliji. Leta 1927 so v vrt začeli prinašati rastline iz Julijskih Alp, furlanskega hribovja, s kraških košenic in iz predalpskega sveta, nekaj pa tudi iz Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. V vrt so posadili tudi nekaj "tujk", ki jih je Bois de Chesne dobil iz drugih gorovij po Evropi in okolici (Atlas, Kavkaz). Albertu Boisu de Chesnu so pri urejanju vrta pomagali tako slovenski kot tuji botaniki. Tudi slavni Julius Kugy je bil dobri prijatelj Boisa de Chesna. Ustanovitelju je pomagal s podatki o nahajališčih rastlin in svetoval, naj vrt predstavlja »botanično popotovanje iz doline na nek julijski vršac«. Juliano je opeval tudi v svojih delih in ji namenil nekaj najlepših zapisov.

Pogled v zgodovino

Po kapitulaciji Italije vrt Boisa de Chesna ni bil več dostopen, kljub temu pa sta vrtnarja zanj skrbela po svojih močeh. Po drugi svetovni vojni so se za vrt zavzeli številni slovenski

botaniki, med njimi Angela Piskernik (1886–1967), ki si je vsa leta po vojni prizadevala, da bi Juliano obnovili, zanjo skrbeli in jo tudi zavarovali. Leta 1949 je upravljanje vrta prevzel Prirodoslovni muzej Slovenije, a je v nadaljnjih letih posebna komisija ugotovila, da vrt muzej preveč bremeni, zato je prišel pod upravo različnih krajevnih organizacij. Obnovitvena dela v vrtu so stekla leta 1958, leto kasneje jih je vodil strokovnjak za hortikulturo Ciril Jeglič. Leta 1962 je Juliano dokončno prišla pod upravo Prirodoslovnega muzeja Slovenije, ki zanjo skrbi še danes. Med letoma 1963 in 1968 je bil njen strokovni vodja Tone Wraber, ki je z vrtom ostal povezan tudi kasneje. Med letoma 1975 in 2013 je Juliano strokovno vodila Nada Praprotnik in v tem času pripravila

- 1 Ustanovitelj vrta Albert Bois de Chesne (levo) in Julius Kugy (desno) na Belvederu v Juliani Arhiv Olge Bois de Chesne
- 2 Ustanovitelj vrta Albert Bois de Chesne Arhiv Olge Bois de Chesne
- 3 Alpski botanični vrt Juliana v maju Foto: Špela Novak
- 4 Navadni bodoglavca (*Echinops ritro* subsp. *ruthenicus*) je ena izmed kraških vrst, ki zacvetijo v drugi polovici poletja. Foto: Špela Novak
- 5 Nizka špajka (*Valeriana supina*) je ena izmed visokogorskih rastlin, ki v vrtu lepo uspevajo. Foto: Špela Novak

številne publikacije, predavanja, DVD in vodenja v vrtu.

Vrtnarji v Juliani

Z Juliano so že od začetkov vrta povezani Tožbarjevi. Anton Tožbar starejši (Špik st. ali Medved) je bil prvi vodnik Juliusa Kugyja, ko je le-ta prišel v gore nad Trento iskat skrivnostni trentarski grintavec. Njegov sin Anton Tožbar mlajši (Špik ml.) je bil znan gorski vodnik, delal pa je tudi kot lovski čuvaj v lovišču Alberta Boisa de Chesna. Njegov sin Anton Tožbar najmlajši je bil prvi vrtnar v Juliani in tudi sam vrt je »zrasel« na Tožbarjevi zemlji. Za pomočnico v vrtu je Bois de Chesne zaposlil Ančko Kavš. Delo prvih vrtnarjev sta nadaljevala Tožbarjeva hči Marija in njen že pokojni mož Jože Završnik, družinsko tradicijo pa nadaljuje njun sin Klemen Završnik.

Juliana je odprta vsak dan od 1. maja do 30. septembra, od 8.30 do 18.30. Za obiskovalce sta v vrtu za izposajo na voljo interaktivni vodnik in priročnik, v vhodni hišici pa je možno kupiti tudi publikacije o vrtu. Ob 90-letnici smo v Juliani pripravili pester program javnih vodstev v Juliani in cikel botaničnih predavanj v Prirodoslovnem muzeju Slovenije v Ljubljani. Več o tem si lahko preberete na spletni strani Prirodoslovnega muzeja Slovenije www.pms-lj.si in na spletni strani vrta www.pms-lj.si/juliana.

Juliana danes

Že od leta 1951 je Juliana zavarovana kot spomenik oblikovane narave. Danes v vrtu na 2.572 m² uspeva okoli šeststo vrst alpskih, predalpskih in kraških rastlin. Zaradi razmeroma nizke nadmorske višine (800 m), sončne lege in toplega zraka, ki prihaja od juga po dolini Soče, v vrtu najbolje uspevajo prav kraške rastline, predvsem alpske pa je potrebno večkrat ponovno prinesiti iz narave. Kljub temu v vrtu lahko vidite številne kamnokreče, svišče, špajke, alpske make, smiljke, planike in druge alpske lepote. V vrtu lepo uspevajo nekatere v naravi redke rastline¹. Omenimo šopasti repušnik (*Physoplexis comosa*), ki je zelo redka vrsta skalnih razpok v Julijcih in Karavankah. V vrtu lahko vidite tudi rastline, ki rastejo samo na območju Slovenije ali pa njihova razširjenost sega še malo čez mejo. Ena izmed njih je rebrinčevolistna hladnikija (*Hladnikia pastinacifolia*), ki jo najdemo izključno v Trnovskem gozdu in nikjer drugje na svetu.

Ker se pomlad v Juliani začne dva meseca prej kot v gorah, mnoge alpske rastline

zacvetijo bolj zgodaj kot na višjih nadmorskih višinah, kjer jih še pokriva sneg. Tako številni poletni obiskovalci zaman iščejo rastline, ki so jih videli v gorah, saj so te v vrtu pogosto že odcvetele. Seveda vse rastline ne cvetijo naenkrat. Maja se iz vrta širi prijeten vonj volčinov, predvsem dišečega (*Daphne cneorum*) in blagajevga volčina (*Daphne blagayana*). V vrtu uspevata kranjski jeglič (*Primula carniolica*), ki ga v naravi najdemo samo pri nas južno in zahodno od Ljubljane, in

idrijski jeglič (*Primula x venusta*), ki je še redkejši. Junija v vrtu zacvetijo številne perunike, kobulnice, kukavičevke in dišeči klinčki. Julija svoja razkošna socvetja odpre alpska možina (*Eryngium alpinum*). Avgusta v vrtu zacveti navadna obročnica (*Adenophora liliifolia*), številne žuželke pa se pasejo na cvetovih bodoglavcev (*Echinops* sp.). Jesen je priložnost za opazovanje zimzelenih rastlin in rastlinskih plodov. V vrtu uspevata dve vrsti lobodik (*Ruscus* sp.), ki so ju včasih uporabljali za dekoracijo, danes pa sta obe zavarovani. Zanimivi sta, ker njun plod zraste kar na sredini "lista", za kar seveda obstaja botanična razlaga. Ste v naravi že videli kukavičevko (orhidejo), ki ima v Evropi največji cvet? Bi radi videli rastlino, ki je v Trento privabila Juliusa Kugyja? Obiščite Juliano in videli boste marsikaj novega. ●

¹ Nada Praprotnik: *Alpski botanični vrt Juliana*. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije. 2011.

Alpski botanični vrt Juliana

Pogovor z Nado Praprotnik

Marjan Bradeško

Dr. Nada Praprotnik je vrsto let vodila Alpski botanični vrt Juliana v Trenti. Ob 90-letnici tega lepo oblikovanega območja smo jo prosili za nekaj besed.

Ko ste se leta 1975 kot kustodinja za botaniko zaposlili v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, ste postali tudi strokovni vodja Juliane. Kdo je najbolj zaznamoval vašo pot?

Z dragocenimi nasveti mi je pomagal moj predhodnik Tone Wraber. Bližala se je petdesetletnica alpinuma in urednica zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije ga je prosila, naj kot dober poznavalec napiše vodnik. Predlagal je mene in zdelo se mi je, da me je porinil v vodo in morala sem pač plavati! Še zdaj se čudim in sprašujem, kako mi je lahko zaupal, saj Juliane nisem kaj dosti poznala in s pisanjem nisem imela nobenih omembe vrednih izkušenj. Ob obletnici je leta 1976 izšel moj prvi vodnik po vrtu, pripravila pa sem tudi razstavo. Tone Wraber je do smrti spremljal Juliano. V maju 2010 bi morali skupaj z njim v vrtu posneti prispevek za film o Angeli Piskernik, ki je po drugi svetovni vojni rešila Juliano pred propadom. Na žalost se snemanja ni mogel udeležiti.

Vrt je poln zanimivih rastlin. Gotovo lahko omenite kakšno?

Poleti leta 2008 nas je v Juliani razveselil in presenetil zanimiv križanec.

Ob kotanji z vodo smo opazili liste, ki smo jih sprva pripisali bratinskemu košutniku, vendar njihova barva ni bila izrazito sivozelena. Cvetni popki niso bili rumene barve, ampak rjavkasto purpurni. Ko so se nekaj dni kasneje odprli, so zažareli v nenavadnih barvah za svišče. Bil je komenski svišč. Ime prihaja s Komne, kjer je leta 1957 botanik Ernest Mayer našel križanca med bratinskim in panonskim sviščem in ga imenoval po nahajališču. Kako pa je komenski svišč prišel v naš vrt, še zdaj nimamo jasnega odgovora.

V Juliani sicer raste bratinski košutnik, ki je v šestdesetih letih kar redno cvetel. V osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja ni cvetel, v zadnjem desetletju pa cveti skoraj vsako leto. Panonski svišč pa v vrtu že zelo dolgo sploh ni cvetel! Vrtnarji so cvetoče primerke kdaj pa kdaj posadili, vendar naslednja leta niso nikoli zacveteli.

Med rastlinami so tudi take, ki jih komaj opazimo, a so zanimive.

Denimo prapot virginjska mladomesčina, ki je v vrt prišla po spletu srečnih naključij. Vrtnar Jože Završnik se s terena vrnil s to botanično redkostjo,

1 Nada Praprotnik v Alpsem botaničnem vrtu Juliana Foto: Ciril Mlinar

2 Alpski glavinec (*Centaurea alpina*) v Sloveniji uspeva samo v okolici Sežane in na Čavnu. V Juliani lepo cveti v juliju. Foto: Špela Novak

3 Ildrijski oz. dražestni jeglič (*Primula x venusta*) je križanec med kranjskim jegličem (*Primula carniolica*) in avrikljem (*Primula auricula*). Najdemo ga samo tam, kjer omenjeni vrsti rasteta skupaj. Foto: Špela Novak

ne da bi zanjo vedel. Skupaj z drugimi rastlinami jo je prinesel s trentarske strani Luknje. V vrtu zdaj vsako leto znova požene po en pecljati list, ki je razdeljen v jalovi del in plodni del s trosovniki.

Nekatere rastline pa se same malo "premestijo"?

Blagajev volčin so denimo posadili na gredico v osrednjem delu Juliane, vendar tam ni najbolje uspeval. Sam se je "pre-selil" nekoliko više in levo na pobočje pod Belvederom. Konec aprila in v začetku maja zacveti prava smetanasto bela preproga, ki jo opazimo že s ceste. Nekaj primerkov je tudi že ušlo iz vrta.

Nekaterim rastlinam v vrtu ni všeč, zunaj ograje pa se bohotijo. Hladnikova bunika, denimo, je že taka.

Potomke te endemične oblike kranjske bunike, ki jo je v gozdovih okoli Turjaka našel botanik Franc Hladnik, v Botaničnem vrtu v Ljubljani še vedno rastejo. V Juliani pa iz Ljubljane prinesene rastline nikakor nočejo

uspevati. Že vrtnar Jože Završnik je na vse načine poskušal, da bi lepše rasle. Ko smo spomladi leta 2010 z zaposlenimi v vrtu šli po stezici zunaj vrta proti slapu, nas je čakalo presenečenje. Našli smo vsaj deset visokih, močnih, cvetočih primerkov hladnikove bunike le nekaj metrov stran od njene gredice, vmes je bila le ograja!

leti so nekaj semen posejali, nekaj jih je vzkliko in leta 2008 je ena rastlinica tudi zacvetela!

V vrtu pa nekatere rastline tudi "nastanejo".

Ja, v njem raste nekaj grmičkov zanimivega križanca med alpskim in progastim volčinom, a ti rastlini v naravi ne rastejo na istih nahajališčih. Križanec je torej nastal v Juliani! Dva grmička sta v vrtu že od nekdaj, se spominja Marija Završnik. Zdaj jih je že več. Alpski volčin lepo uspeva, progasti volčin so v vrt večkrat prinesli, vendar ni dobro rasel. Rastlina še nima imena. Skupaj s kolegom Brankom Vrešem in Igorjem Dakskoblerjem smo se odločili, da bomo križanec opisali in ga poimenovali. Pregledali smo rastline, jih premerili, fotografirali ... Na žalost pa bo to naše delo ostalo nedokončano, ker so me upokojili (po ZUJF).

Kaj lahko za konec porečete o Juliani in vašem odnosu do nje?

Naj skupaj s Kugyjem vrtu zaželim: "Naj dobre zvezde vselej bedijo nad njim." ◉

Pravite, da imajo rastline pač svojo "voljo"?

Alpska možina je ena od ogroženih in zavarovanih rastlin, ki v Juliani zelo lepo uspeva in jo mnogi obiskovalci hodijo občudovat v naš vrt. Vsa leta je lepo cvetela in skoraj nisem mogla verjeti, da v letu 2012 ni zacvetel noben primerek! Tudi vrtnarica Marija Završnik, ki že od otroških let pozna Juliano, se ne spominja, da kraljica planin ne bi cvetela vsako leto.

Semena rastlin pa pošiljate tudi v Botanični vrt v Ljubljani.

Križanec med kranjskim jegličem in avrikljem – idrijski jeglič – v Juliani zelo lepo uspeva in po navadi tudi dobro plodi. Jožeta Bavconca, vodjo Botaničnega vrta, je zanimalo, ali so morda kaljiva tudi semena. Pred nekaj

S Planinskim vestnikom do brezplačne vstopnice za Alpski botanični vrt Juliana v Trenti!

Ob 120-letnici zavarovanja planike in 90-letnici Alpskega botaničnega vrta Juliana smo v Prirodoslovnem muzeju Slovenije izdali žig s planiko.

Posamezniku, ki to številko *Planinskega vestnika* prinese v Juliano in na označeno mesto odtisne naš žig z motivom planike, omogočamo

brezplačen vstop v Alpski botanični vrt Juliana v Trenti. Več o Juliani na: <http://www.pms-lj.si/juliana/si/>.

Foto: Špela Novak

Prostor za žig

PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE

Planinski
VESTNIK

Če ne moreš hoditi, se pa plazi

Pogovor z Lucie Hrozovó

Mire Steinbuch

V nekem intervjuju se je predstavila kot pustolovka z dušo plezalke, navdušena športnica, sestra mlajše sestrice in starejšega brata. Vitka Lucie Hrozovó (27) na zunaj ne kaže, česa vsega je sposobna, ko si natakne dereze in prime v vsako roko po en cepin oziroma ledno orodje, kot se pravilneje reče tem kljukam.

Neznan osemletni deček je "kriv", da je začela plezati. Ko je bila prvič v telovadnici, ga je opazovala, kako je na umetni steni preplezal veliko streho. Ko je to videla, je hotela plezati tudi ona. Velika motivacija ji je bil njen oče, dober in izkušen alpinist, ki ji je pripovedoval zgodbe o gorah in velikih stenah. In da ne bi ostalo samo pri besedah, so pozneje, ko so ji težke smeri postale že domače, odšli plezat v severno steno Möncha v Švici, kjer je doživela prvo alpinistično lekcijo. Zaradi poslabšanja vremena in počasnega plezanja so v premočenih oblačilih, močnem vetru in brez primerne opreme prestali prisilen bivak in se vso noč tresli od mraza. Dobro jo je odnesla tudi med sestopom iz smeri Jedi Master, M11, WI 5+, v dolini Cogne v Aosti, ko je za las ušla plazju.

Februarja 2013 je opravila prvi ženski – in tedaj šele sploh tretji – vzpon v Ironmanu, najtežji *drytooling*¹ smeri na svetu, ocenjeni z M14, 40 m, ki poteka čez ogromno streho v Eptingenu v Švici. Po plezariji se je v slapu, ki pada tik ob strehi, stuširala – oblečena. Pred tem je preplezala že Supermana, M13, in Spidermana, M13+, in tako zaokrožila trilogijo Roberta Jasperja.

Seznam njenih prvih ženskih vzponov je celo daljši od tistih, ki jih je opravila kot druga. Med zadnje spadajo tudi smeri Law and Order, M13+, in Kamasutra, D13+; posebej je treba omeniti kombinirano, skalno-ledno previsno smer Illuminati v Val Gardeni, ocenjeno z M11+, WI 6+,

155 m; smer je preplezala v vodstvu in na pogled. Na tekmah svetovnega pokala v lednem plezanju je večkrat zasedla tretje in drugo mesto ter enkrat prvo; poleg tega je večkratna državna prvakinja v hitrostnem in težavnostnem plezanju.

Ko človek na videu gleda vaše elegantne lahkotne gibe, se zdi, da plezanje sploh ni težko. Seveda to ne drži, res je ravno nasprotno. Kako in koliko trenirate, da dosežete in ohranjate tako pripravljenost?

Običajno gre takole: tri dni treninga, dan počitka, tri dni treninga, dan počitka, dva dni treninga, počitek, trije dnevi treninga. Torej na teden povprečno počivam en dan.

In koliko ur na dan trenirate?

Odvisno od tega, za kaj treniram. Poleti za športno plezanje približno dve uri, s cepini pa več, tri do štiri ure.

Vam je všeč tudi čisto skalno plezanje?

Da, da. Rada imam oboje.

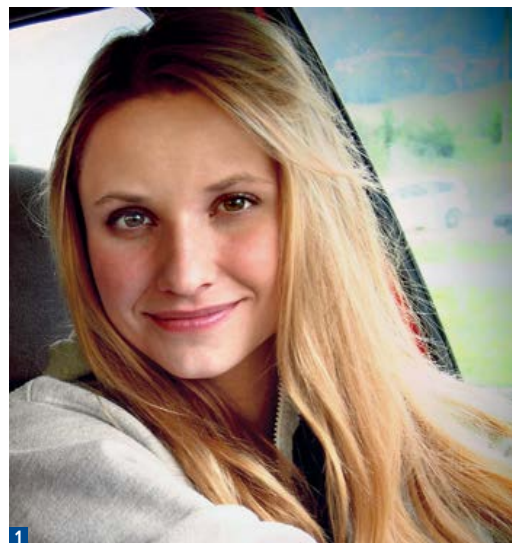
V nekem filmu ste zaigrali samo sebe, skupaj z bratom, če se ne motim. Zdi se mi, da imate idealne dispozicije za filmsko zvezdo: ste čedni, simpatični in odlična športnica. Ali razmišljate o filmski karieri?

Igrala sem z bratom, ki je hitrostni plezalec. Nihče me še ni povabil, zato ne premišljam o tem.

Morda vas pa še bo.

Mogoče.

Ko ste preplezali Ironmana, ste postali prva ženska, ki je uspela v do zdaj najvišji težavnostni stopnji.

1 Lucie Hrozová Arhiv Lucie Hrozové

2 V steni Wilder Kaiserja, Avstrija Arhiv Lucie Hrozové

3 V smeri Jedi Master, M11 WI4+, Aosta Foto: Libor Hroza

Ali še vedno čakate na novo, še težjo smer, ki jo bo za vas navrtal neki Francoz, kot je obljubil? Če jo bo, jo boste poimenovali Ironlady?

Res je tako rekel, vendar ga ravno ne čakam. Lani sem začela vrtati tudi sama. To je bilo zame kar težko, tega prej nisem delala. Kako bo naprej, bomo še videli. Imela sem operacijo mandljev, tri mesece se ne smem naprezati. Pred tem sem najprej jemala penicilin, ni pomagalo, zato sem morala v bolnišnico na antibiotično kuro, ki prav tako ni pomagala, nazadnje so jih odstranili. Še vedno ne treniram. Ne vem, kako bo naslednje leto,² če ne bom zdrava, bom pač počakala. Stanje še ni dobro, a zdaj lahko vsaj jem, česar prej nisem mogla.

Pazite na to, kaj jeste?

Poleti jem vse, pozimi, v sezoni, sem bolj izbirična.

Jeste meso ...

Da ...

² Intervju je nastal 21. 11. 2015.

¹ Plezanje v skali z derezami in s cepini. Dokončno uveljavljenega slovenskega prevoda še ni, nekaterim je bolj všeč zatikanje, drugim (suho) orodjarjenje. Pri oznaki te vrste plezanja so začeli uporabljati črko D(rytooling) namesto M(iks); pojavlja se tudi kombinacija M/D.

... ker sem mi zdi, da potrebujete moč ...
Ja, ampak nisem bodibilderski tip ...

... niste kot Arnie Schwarzenegger; ste suhi, zato preseneča, kako močni ste.
... ja, sem suha, toda močna in vzdržljiva.

Dosti uporabljate tehniko yaniro oz. štirico. Ali zato, da lahko preplezate

plezanju s cepini, toda ona ima širok razpon zvrsti plezanja. Še vedno je moj idol.

Morda se bo v nekaj letih to spremenilo in boste vi postali njen idol.
(smeh) V Illuminati sem plezala hitreje, toda mislim, da je v splošnem še vedno ona boljša.

V gorah je veliko stvari, na katere ne morete vplivati, vreme, zapadno kamenje, plazovi itd.

Da, da, toda v gorah je on zame odličen, predstavil mi je nov svet, ki je precej drugačen od športnega plezanja.

Ste imeli drytooling in kombinirano plezanje najraje že od samega začetka?

smer, ki je sicer ne bi zmogli, ali zato, ker na ta način varčujete z močmi?

Hm, nekateri Francozi govorijo o plezanju brez uporabe štirice, vendar nekaterih smeri, npr. Ironmana, ni možno preplezati brez nje. V strehi z majhnimi razčlembami tehnično to ni mogoče, pri dobrih razčlembah je pa ne potrebujete. Torej je odvisno od smeri. Ko sem v Nemčiji preplezala Pray for Power, m 13+, (Allgäu, prva ponovitev po petih letih, op. M. S.), je nisem uporabljala, ker so bili oprimki res dobri. Ljudje so najboljši v tistem, kar dobro natrenirajo. Če boste vadili štirico, boste z njeno pomočjo zares dobro plezali.

Ladislav Jirásko mi je v intervjuju³ dejal, da ste v istem razredu kot Ines Papert, verjetno celo boljši. Kaj menite o njegovi izjavi?

Ines je resnično dobra, bila je moj idol. Zdaj se ukvarja z nekoliko drugačnim plezanjem, več pleza v gorah.⁴ Morda sem trenutno res boljša v športnem

Lepo je biti skromen in ostati tak, čeprav si na vrhu ... Zdi se, da ste z vašimi izkušnjami in sposobnostmi ustvarjeni za velike severne ledene stene. Nekaj izkušenj že imate, mar ne? Mislim na Mönch in Ortler. Vas mikajo alpske ture?

Za zdaj še ne. Ni mi do plezanja z nahrbtnikom in do dolgih pristopov. Prav, pojdemo plezat, vendar tja, kjer ne bomo hodili predolgo in bomo kmalu pod steno. Ko bom starejša, me bo morda zanimalo, to se sčasoma spreminja. Res smo bili z mojim očetom tudi v severni steni Ortlerja. Zelo smo bili počasni, ker je bilo treba prijateljico, ki je bila z nama, ves čas varovati. Med sestopom po grebenu sem bila zelo utrujena, tudi gleženj me je bolel. Jamrala sem, da ne morem več hoditi, oče pa je rekel: "Se pa plazi. Jaz sem se v Tatrah plazil cel teden."

Koliko ste bili stari, ko ste začeli plezati?

Osem let. Oče je alpinist, preplezal je tudi Eiger; enkrat me je peljal v telovadnico in po tistem sem začela.

Ah, da, med predavanjem ste omenili, da nameravate preplezati Eiger po severni steni.

Res je, naslednje leto, z očetom. V gorah je veliko močnejši od mene, ampak v športnem plezanju pa ne.

Do osemnajstega leta sem se ukvarjala samo s športnim plezanjem v skali, na umetni steni in balvanih.

Kakšno je današnje stanje v ženskem plezanju oz. alpinizmu na Češkem?

Ni dobro. Je nekaj obetavnih mladenk, recimo Eliška Adamovská, potem še zelo mlada Markéta Janošová in še ena na balvanih. Ko pa končajo srednjo šolo in se je treba odločiti med študijem ali plezanjem, se večina odloči za univerzo.

S čim se še ukvarjate poleg plezanja?

Z alpskim smučanjem, meditacijo, branjem, vzhodnjaško filozofijo.

Kakšni so vaši načrti?

Odvisni so od finančnega stanja.

Nimate sponzorjev?

Nekaj jih imam.

Ste profesionalna plezalka?

Ne, zaposlena sem kot projektna organizatorica, sistemska analitičarka. Nekaj fantov je profesionalcev, Adam Ondra, Marek Holeček, moj brat, Radek Jaroš ... Razmišljam o svoji plezalski šoli.

Slavna imena vedno privlačijo ljudi. V Sloveniji so nekateri dobri plezalci odprli svoje šole.

Oh, v Sloveniji imate toliko odličnih plezalk in plezalcev. ○

³ PV 09/2015.

⁴ To drži, februarja 2015 je Papertova v Corrie an t-Sneachda na Škotskem s sprotnim nameščanjem varovanja ponovila 35-metrsko smer The Hurting, škotska zimska ocena XI 11 (M9+/M10), v pristnih škotskih razmerah – sneženju in vetru, ki je na vrhovih pihal okoli 160 km/h. Prvi jo je preplezal Dave MacLeod februarja 2005, takrat je bil to najtežji zimski raztežaj na Škotskem in eden najtežjih na svetu. (op. ur.)

V glavnem je ostalo le še njihovo ime

Kako so nastali gojzarji

Dušan Škodič

Ste se morda kdaj vprašali, zakaj pravim hribovskim čevljem rečemo gojzarji (ali gojzerji)? Nekje sem zasledil celo razlago, da ime izvira iz gozda (narečno se ponekod gozdu reče gojzd), in po tej logiki bi morali zapisati gojzdarji, saj naj bi bili ti čevlji prvotno namenjeni gozdarjem, zaradi uporabnosti pa naj bi jih kasneje posvojili še planinci. Razlaga sicer zveni dokaj verjetno, a zgodba o gojzarjih je v resnici precej lepša, romantična in stara že dobrih 140 let.

nekatero gozdarje in gorske vodnike (omenja sina Andreja Komaca – Mote in Antona Tožbarja – Špika), ki so bili obuti v močne, nepremočljive in dobro okovane čevlje, kakršnih se tedaj pri nas menda ni dobilo. Planinstvo še ni bil množičen pojav in temu primerna je bila ponudba, ljudem pa na voljo čevlji, kakršne so tedaj izdelovali naši čevljarji.

Od omenjenih domačinov je Uran dobil naslov čevljarja iz vasi Bad Goisern na Zgornjem Avstrijskem, kakšnih 30 kilometrov od Salzburga. Napisal je pismo in od čevljarja dobil odgovor, naj mu pošlje čim natančnejše izmere nog. Kmalu je dobil tudi po meri narejene čevlje, s katerimi je bil nato izredno zadovoljen. Naslov je posredoval dalje in še precej njegovih znancev si jih je nabavilo. Stali so deset kron, kar je po starem zneslo pet goldinarjev – toliko je petnajst let prej Aljaž plačal za parcelo na Kredarici (4,5 hektara). Poleg čevljev je naročnik dobil še škatlo kakovostne masti za nego. Cena – teh po pošti naročenih gojzarjev – je bila pravzaprav kar nizka, vsaj glede na oglase v *Planinskem vestniku*, ki so takrat ponujali domače kvedrovce za 6 do 8 goldinarjev. Naj mimogrede omenim, da prodaja po pošti pred stoletjem sploh ni bila poseben pojav, temveč dokaj redna praksa.

Na zanimivo omembo gojzarjev sem naletel ob branju članka Franca Urana, ki je v svojih spominih v *Planinskem vestniku* opisoval, kako je med prvo svetovno vojno potekala gradnja ceste čez Vršič. Še pred tem gradbenim podvigom se je Uran kot mlad gozdarski nadzornik leta 1909 zaposlil pri lastniku gozdov Ivanu Zakotniku, ki ga je poslal na Vršič nadzorovat sečnjo. Kasneje, ko se je gradila cesta, je Zakotnik predlagal vojaški upravi, da bi s postavitvijo protilavinskih galerij zagotovil prevoznost ceste pozimi. S tem se je želel izogniti finančnemu polomu, ker les, ki so ga s težavo spravljali v dolino, zaradi stroškov ni prinašal dobička. Vojska je Zakotnikov

Stari, ročno po meri narejeni gojzarji so lahko некоč zdržali dolga leta uporabe ob večkratni menjavi podplato. Ni čudno, da se lastniki še po njihovi "upokojitvi" niso mogli ločiti od njih. Tale spominski par je bil narejen pred tridesetimi leti.

Foto: Dušan Škodič

predlog sprejela, a galerije, kot vemo, še zdaleč niso bile kos plazu, ki je pod seboj pokopal množico ruskih ujetnikov in nekaj stražarjev.

Nakupovanje po pošti pred dobrim stoletjem

Uran je na Vršiču kmalu spoznal, kako pomembna je na zahtevnem terenu primerna obutev. V Trenti je naletel na

Gojzarji iz Bad Goiserna grede v svet

Koncem devetnajstega stoletja je bilo v Bad Goisernu več čevljarskih delavnic, kdo naj bi bil resnični izumitelj teh čevljev, pa morda ni več tako jasno. Vsekakor se pojavlja nekaj imen, ne samo tisto, za katero je bil Uran prepričan, da je pravo. Po legendi, zapisani na spletnih straneh Bad Goiserna, naj bi bil to čevljar in gorski vodnik Franz Neubacher, ki je prvi par izdelal leta 1875. Vzrok, da se je poglobil v iskanje novega modela, naj bi bile predvsem nesreče, ki so ljudi na zahtevnem terenu stale zdravja ali življenja, med najpogostejšimi vzroki pa je bil seveda zdrs. Gumijastih podplato tedaj še niso poznali. Čevlji

so imeli debel dvojni usnjeni podplat, prišit z nasmoljeno ali povoskano dreto, da ob šivih ni prepuščal vode. Podplat je bil proti drsenju nakovan s posebnimi žebli, ki so jih izdelovali v kovačnicah. Vsekakor je bil napredek velik, prvotno so ljudje namreč v gore hodili z nakovanimi lesenimi cokli. Čevlji s tanjšimi usnjenimi podplati pa so bili zelo neprimerni za varno hojo po gozdu ali v gorah in tudi nakovati se jih ni dalo. Med naročniki te obutve iz Bad Goiserna naj bi bil tudi tedaj še mladi cesar Franc Jožef, ki je v bližino Salzburga zahajal na lov. Tako je reklama uspešno segla daleč naokoli. Da se je gojzar kot sinonim za gorniški čevlj tako uspešno razširil, je deloma zaslužna tudi brezbriznost "izumitelj", ki izdelka ni patentiral, ker mu

varnost in ustvarili udobnejšo hojo (znani Vibram so denimo začeli izdelovati leta 1935, op. a.).

Pravih gojzarjev skoraj ni več, ime pa je ostalo

Trditi, da je pri gojzarjih šlo za izum v čevljarski dejavnosti, je močno pretirano. Čevljarsko znanje se je povsod razvijalo, prenašalo in prilagajalo potrebam trga, le da so imeli čevlji iz Bad Goiserna v nekem obdobju toliko večjo promocijo, da so postali generično ime za ta izdelek. Takih imen imamo pravzaprav celo vrsto, nastajajo pa spontano. Če jih omenim le nekaj, ob katerih običajno niti ne pomislimo več, zakaj jih tako imenujemo. Bili so zgolj prvi tovrstni izdelki na trgu, ali pa so v nekem obdobju postali tako popularni

magnet. Nazadnje je v poznih sedemdesetih in osemdesetih letih preplaval trg še cenejša masovna proizvodnja, ki je s poenostavljenimi postopki robotske izdelave in na račun slabših materialov ceno pohodniški obutvi spravila na smešno nizek nivo. A pri tej je v glavnem le še videz tisti, ki spominja na prave gojzarje. Zaradi tega je posledično propadla še celo kakšna klasična tovarna obutve (tudi pri nas), ki je v primerjavi s temi poceni izdelki proizvajala dokaj kakovostno planinsko obutev.

Še vedno jih izdelujejo, a le za potrpežljive petičneže

"Pravi" gojzar naj bi se torej obvezno sešil klasično in po meri, kar je za udobno nošenje zelo pomembno, saj ima vsak človek nekoliko različni nogi. Prav tako se lahko razlikujejo naše noge v višini narta, širini gležnja in podobno, kar ugotovljamo vsakič, ko poizkušamo čevlje med nakupom. Nekateri modeli nam zato nekoliko "bolje ležijo" kot drugi.

Gojzar, narejen na tak način, je nekoč ob ustrezni negi zdržal tudi več desetletij, seveda ob nekajkratni menjavi podplatov. Čevlji za vse življenje, bi lahko rekli. Nekateri med našimi starejšimi bralci se jih gotovo še dobro spomnijo ...

Tradicija se sicer v nekaterih redkih primerih še nadaljuje, vendar če vas mika, da bi si dali narediti "originalen" par, preberite še tole; čakalna doba pri čevljarju, ki vam v Bad Goisernu na tradicionalen način izdelava gojzarje, je več kot eno leto. Stali pa vas bodo najmanj tisoč evrov. Vsak par je unikat, v katerega je vložena okoli 25 ur ročnega dela.

Morda bi bilo vseeno pametneje malo povprašati, če kdo pozna naslov čevljarja, ki še vedno obvlada klasično obrt? Ali pa naj bo to celo ideja kakšnemu mojstru, ki bi lahko s tem zapolnil prazno tržno nišo pri nas. Kajti zagotovo obstajajo ljudje, ki so še vedno pripravljeni odšteti pametno ceno za kakovostno planinsko obutev. ○

Viri

Franc Uran: Kako se je delala cesta na Vršič, *Planinski vestnik* 1957, št. 3, str. 151-163.

Miha Potočnik: Kvedrovci in gojzarji, *Planinski vestnik* 1992, št. 1, str. 21. <http://magazin.ebners-waldhof.at/schuhmacher-goisern/>

Pritrjevanje usnja na notranji podplat z lesenimi žeblički kot je bilo to nekoč. Vir gardenparkdinos.com

očitno ni primanjkovalo dela. Dejstvo pa je, da so tudi bližnji in daljni čevljarji tedaj že izdelovali podobno obutev. V tej pripovedi je zato morda nekaj krivice do domačih čevljarjev, ki jim tovrstna izdelava seveda ni bila tuja. Po naročilu so tudi sami izdelovali na enak način narejene kvedrovce, ki so imeli prišit notranji in zunanji usnjen podplat, okovani pa so bili z žebli kroparji. Velik skok naprej so gojzarji (in tudi domači kvedrovci) doživeli mnogo kasneje, ko so nanje pritrčili rebraste podplate iz gume, ki so še izboljšali

in vseprisotni, da so zapustili svoje ime, ki se prenaša na podobne izdelke (kalodont, cet, vileda, jogi, lučka, vegeta, hanzaplast, mobitel itd.). Edini problem naših planincev na koncu devetnajstega stoletja torej ni bila nesposobnost domačih čevljarjev, temveč dobiti "pravi naslov", na katerem jih je bilo mogoče naročiti.

Morda še nekaj besed o usodi tovrstne čevljarske dejavnosti, ki je do danes praktično izumrla. Prvi udarec po meri in ročno narejenim čevljem je zadala industrijska proizvodnja, ki je proizvajala čevlje po velikostnih številkah. Proti izdelanim po meri so bili slednji res nekaj manj udobni, a imeli so precej nižjo ceno, ki je za večino kupcev že od nekdaj najmočnejši

Športni terenci

Foto: Sara Glavina

Katere gojzarje izbrati?

Aljaž Anderle

Včasih nas zanese na takšno pot. Pot, kjer se ne srečujemo z ledeniki, strmimi skalnimi stenami, dolgimi spusti po razritih brezpotjih in gaženjem po globokem snegu.

Pač pa nas pot vodi po notranjskih planotah, soteskah, po starodavnih poteh Inkov ali burmanskih plemen, čez zelena mokrišča zahodne Irske, skozi plantaže bananovca v Kolumbiji in v sekvojske gozdove Kalifornije. Za miren korak bomo obuli čevlje, ki so hkrati tako udobni, da bomo več dni zapored v njih lahko hodili od zore do mraka, ki bodo dovolj lahki, da nas ne bodo utrujali, hkrati pa bodo dajali dovolj zaščite na deževen dan nad Lofotskimi fjordi in opore med drsečimi spusti po blatnih pohorskih poteh. Čevlji, ki se ne bodo ustrašili bređenja čez plitev potok ali po mokri travi in ki bodo zdržali teden dni mokrega vremena med pohajkovanjem po Škotskem. Hm?

Če potegnemo analogijo med segmenti vozil in čevlji, bi razred mestnih terenec sovpadal z lahkimi planinskimi čevlji. Pravzaprav ne tič ne miš, ampak obojega malo. Zato za veliko večino ljudi povsem dovolj.

Lahki planinski čevlji so večnamenski čevlji, ki združujejo športnost, ki jo izžarevajo njihov dizajn, nizka teža in udobje, po drugi strani pa so robustni, dajejo nekaj zaščite in stabilnosti težjih gojzerskih bratrancev, ki so doma v visokogorju. Ta dva pola v različnih

odmerkih določata karakter različnim modelom. Njihovi uporabniki smo planinci, popotniki, lovci, taborniki, pohodniki na lažjih trekingih in sprehajalci v zimskih in jesenskih dneh, ko zapade sneg ali močno dežuje.

Osebnost mi takšni čevlji vedno pri roki in jih zelo rad nosim v mestu pozimi, v sredogorju poleti, na potovanjih, reševalnih akcijah in manj zahtevnih turah v visokogorje. Spomnim se svojih poti v južno Ameriko, kamor sem prvič odšel z legendarnimi Adidasovimi treking čevlji, ki so bili za te razmere idealni. Potem so jih umaknili s trga in za naslednjo pot sem skrbno brskal za nadomestnim čevljem, ki sem ga nato nosil dva meseca vsak dan, ves dan, med morjem in 4000 metrov nad njim, v puščavi, na snegu in v pragozdu.

Skupna značilnost tovrstnih čevljev je nizka teža, polvisok ali visok gleženj, dobro blažen podplat s srednje grobim profilom, vodoodpornost, robustnost srednje sorte in zaradi manjše togosti podplata, odsotnost nastavkov za dereze.

Sestava

Čevlju daje karakter medsebojna usklajenost njegovih glavnih prvin – srednje trdega podplata, kompaktnega gornjega

dela, nepremočljive membrane, nekaj zaščite, minimalističnega dizajna in lahkih materialov – kar zagotavlja trpežnost in zaščito ob velikem udobju in nizki teži.

Podplat je sestavljen iz treh delov, ki delujejo sinergično in določajo večino lastnosti obuvala, kot so vzdolžna stabilnost, upogibanje, blaženje, odziv, zaviranje ...

Notranjika (termoplastični vložki ali karbon) ne vidimo, določa pa trdoto in upogibanje čevlja ter s tem njegovo stabilnost. Skupaj z vmesnim podplatom, ki blaži udarce, najbolj določa lastnosti čevlja in je eden izmed njegovih najpomembnejših delov. Guma kot zunanji podplat skrbi za stik s podlago in preprečuje drsenje in obrabo. Ker je podplat tako pomemben del čevlja, morajo proizvajalci bodisi imeti lastne razvojne in proizvodne kapacitete za njihovo izdelavo (Treksta, Salomon, Mammut) ali pa jih razvijajo v sodelovanju s specializiranimi proizvajalci – beri: Vibramom. Številni Vibramovi podplati so zato unikatni oziroma vezani na posamezno znamko.

Vlogo blažilca ima v večini primerov mikroporozna pena EVA (Etilen Vinil Acetat), ki predstavlja klasično zasnovo vmesnega podplata. Sodobnejšo izvedbo sestavlja prešana pena EVA, oblikovana v kalupu. Opetnico obdaja po vsej njeni širini, jo dodatno stabilizira. V tovrstnih čevljih imamo občutek, da stojimo v podplatu, ne na njem. Tak tip podplata imajo na primer Salomon, Treksta, Boreal in Mammut. Poliuretan (PU) je uporabljan

redkeje, ker je težji in gostejši, sicer pa prenese večje obremenitve in je trajnejši. Brezšivno tehnologijo prešanega in brizganega PU-podplata uporablja Lowa.

Tehnologije

V čevlje je moč vgraditi številne materiale in sestavne dele, ki pripomorejo k boljšemu počutju, zanesljivejšemu koraku, varnosti, zračnosti, zaščiti, nižji teži ... Med preizkušeni modeli v tehnološkem smislu izstopa Salomon, ki je znan po svojih inovativnih in modernih pristopih k snovanju čevljev. Njegov model X-Alp carbon ima vgrajen karbonski notranji podplat, ki je v tem segmentu redkost, vgrajene ima kevlar-ske vezalke, ki se ne raztezajo in ne strgajo, nepremočljivo gamašo iz lajkrre, usnja in goreteksa, ki hkrati ščiti, greje in zapira čevelj.

Treksta je posebej pri projektiranju kopita in podplata. Anatomsko kopito Nestfit s poudarjeno globokim ležiščem pete, izrazitejšim nožnim lokom in posebno oblikovanim prostorom za prste, je nastalo na podlagi analize več deset tisoč človeških stopal. Ndrseči vložki podplata *ice lock* pa vsebujejo steklena vlakna, ki jih elektrostatično postavijo pokonci in zalijejo z gumo. Membrana Event, ki je v Alpininih čevljih, ima zelo visoko paroprepustnost in skupaj s perforiranim usnjem zagotavlja zelo zračen čevelj, ki nas ne pregreva niti v vročih dneh. Hkrati seveda ne prepušča vode.

Memo foam v Mammutovem modelu Mercury je pena v notranji oblogi čevlja, ki se oblikuje po nogi in zadrži obliko. Podplat Vibram Scale pa med upogibanjem posnema funkcioniranje lusk pri živalih ali členkov gosenic pri tanku in izboljšuje oprijem kljub nizkemu profilu gume.

Pa si jih ubujmo!

La Sportiva Trango Trek

Kamor koli se obrneš, če iščeš čevlje za vandranje v naravi, se boš spotaknil tudi ob La Sportivo, enega izmed ikon italijanskih proizvajalcev gorniške obutve. Tokrat smo si izposodili njihov model Trek iz družine Trango. Že družinsko deblo sugerira, da ima čevelj malce resnejše namene od ostalih in že prvi občutek na nogi je to samo potrdil. Poleg modela Hanwag Tatre je model Trek najbolj hribovski izmed preizkušenih čevljev, z obilo podpore tako v gležnju kot podplatu, tudi za prenašanje težjih tovorov po zahtevni podlagi na daljše razdalje. Kakovostna izdelava in

odličen občutek pri hoji dajejo posebno vrednost vsakomur, kdor zanesljivo in robustno obutev ceni bolj kot moderno načičkanost, čeprav tudi Sportiva ni ravno imuna na kičasto barvitost. Vendar se Trek kar lepo skromno drži v ozadju in tudi s tem nagovarja svojo ciljno skupino, ki ni izrazito športna – pohodniki, popotniki, trekerji in klasični planinci.

Čevelj ima ozko kopito z jezikom, ki lepo objema gleženj in hkrati preprečuje vdor vode in umazanije v notranjost. Vezalke potekajo daleč proti prstom in zagotavljajo zelo zanesljivo fiksacijo noge glede na teren in podlago, Vibramov podplat pa je blažen s peno EVA po celotni dolžini. Žal ravno podplat v petnem delu ni rezan prav široko, kar potencialno pomeni manjšo vzdolžno stabilnost čevlja. To sicer kompenzira precej kompakten zgornji del, ki preprečuje zvižanje

Lahki planinski čevlji so večnamenski čevlji, ki združujejo športnost, ki jo izžarevajo njihov dizajn, nizka teža in udobje, po drugi strani pa so robustni.

na kakem nestabilnem kamnu. Vseeno bi bil moj, že rahlo razmontiran gleženj za zanesljivejši korak vesel širšega podplata na peti.

Čevelj se najbolje počuti v gorah, na zahtevnem terenu, na feratah in lažjem popezavanju po skrotju in brezpotju, manj pa je doma pri dolgih pohodih, na trekingih ali potovanjih, kjer bi si bolj kot natančnosti in dobrega občutka za podlago želeli udobja nizke teže in hitrega koraka.

Mammut Mercury Advanced II GTX

Ko sem pred časom potreboval zamenjavo za moje razpadle lahke gozjerje in sem se oziral po Mammutovi ponudbi, sem se v poplavi kvazitehničnih modelov odločil za nek navidezno dolgočasen model, ki pa se je ponašal z zmago na nekem angleškem testu. Tako da vidim, kaj bo. Po dveh letih uporabe je zadovoljstvo neskaljeno, zadeva še vedno ne premoči, ni mi pridelala niti enega žulja in uporabljal sem jih rajši kot kateri koli drug model do zdaj. Zdaj sem v preizkus dobil naslednika tega uspešnega modela, ki ponuja malce več zaščite in opore v gležnju. Mercury II Advanced je odličen čevelj za širok spekter aktivnosti v gorski naravi, dokler se potepamo v zmernih terenih in ne zaidemo v preveč

strme in skalnate predele. Najbolje se obnese na dolgih pohodih, potepanjih v gozdu, sredogorju, lahkih do srednje zahtevnih poteh, na trekingih in potovanjih v mokrem in blatnem terenu. Ker odlično dihajo in se hitro sušijo, so precej lahki. Podplat zagotavlja odlično blaženje na trdi podlagi in dobro vzdolžno stabilnost. Z Vibramom ga je razvil Mammut, želeli pa so zagotoviti čimbolj učinkovito in naravno gibanje v koraku in hkrati oprijem na različni podlagi. Kombinacija upogljivih reber in stabilnih blokov deluje podobno kot členki gosenic – zagotavlja "kotaljenje" podplata, hkrati pa dober stik s podlago. Princip res funkcionira dobro na trdih podlagah, pesku, travi, v mokrem, razen v drsečem blatu, ker je profil relativno neizrazit. Čevelj je usnjen, na izpostavljenih delih pa dodatno zaščiten s posebnim nanosom zaščitne gume. Kopito je precej široko, notranji čevelj pa obložen z materiali, ki zmanjšujejo vpliv znojenja nog na udobje, se hitro sušijo in se trajno prilagajajo obliki stopala. Pri teži 1400 g je čevelj v sredini preizkušenih, ima pa med vsemi najboljše razmerje med težo in podporo gležnju, tako da ga bo vesel vsak, ki si želi zanesljiv, udoben in robusten pohodni čevelj s kar najnižjo težo.

Lowa Renegade mid GTX

Lowa je od nekdanj sinonim za udobje in široko uporabnost. Renegade predstavlja najbolj prodajan Lowin pohodniški model, ki je hkrati nevpadljiv, lahek in udoben za kar najširšo rabo, hkrati pa zagotavlja dovolj opore in zaščite za lažje gorniške ture, daljše pohode in večdnevne trekinge. Podplat daje precej blaženja po celotni površini, prečna stabilnost je dobra, vendar je čevelj bolj mehak kot ne in ni najprimernejši za prave gorske razmere, prenašanje težkih tovorov po strmih in razbitem terenu ali plezalne podvige po brezpotjih. Tudi konstrukcijsko ni prilagojen visokim obremenitvam in drugim zlorabam, številni šivi se lahko hitro potrgajo. Odlično pa se počuti v gozdnatih predelih Pokljuke in bohinjskih planin, na Pohorju in v Karavankah ter med potepanji v kočevskih gozdovih in na potovanjih z nahrbtnikom. Osebo sem tak čevelj vrsto let uporabljal kot vsakdanje obuvalo med zimskimi potovanji na odpravah v Kanado in na Norveško, kjer je do izraza prišlo njihovo udobje in odlična zaščita pred mokroto, ki je mogoče najboljša med vsemi preizkušeni čevlji. Priporočam ga tistim, ki želijo neizstopajoče obuvalo, ki ga lahko ubujejo kadar

koli to zahteva mokro in mrzlo vreme, pa četudi le do bližnje pekarne sredi zime, hkrati pa jih bo spremljal na večini izletov v sredogorje, na lovu za gobami, na potovanjih, orientacijskih pohodih in družinskih izletih v naravo.

Boreal Hurricane

Z Borealom sem imel opravka že od časa legendarnih plezalnikov Fire in odtlej sem bil njihov uporabnik. Pohodni in gorniški čevlji so pri nas malce manj poznani, ampak se tudi ponašajo s sodobno zasnovo, visoko kakovostjo in visoko uporabno vrednostjo. V svetu lahkih pohodnih čevljev Hurricane nastopa s poudarkom na "lahak". Med vsemi preizkušenimi čevlji – z izjemo Salomona – je najlažji in najbolj podoben tekaškimi copatom tako po teži kot po občutku. Vseeno pa Hurricane zagotavlja dovolj opore, stabilen podplat in tudi nekaj robustnosti, ki je sicer od tovrstnega čevlja ne bi ravno pričakovali. Udobje pa je odvisno od tipa vašega stopala.

Preširoko stopalo bo utesnjeno, čevlji se tudi ne raztegne, tako da je priporočljiv predvsem za ožja stopala.

Zasnova čevlja je oprijeta in deluje kot nogavica, ki jo navlečemo na stopalo, nato pa fiksiramo z vezalkami. Zaradi tega je vstopanje v čevlji nekoliko težje, ker je vstopna odprtina žal ozka, tako da moramo čevlji resnično potegniti čez peto. Če ga prej dodobra razrahljamo, s tem ni prevelikih težav. Ko je obut, zelo dobro leži na nogi in daje hkrati občutek sproščene lahkotnosti in tudi stabilnosti, saj je v gležnju ravno prav visok, podplat pa trd, da nam daje oporo za hojo tudi v strmejšem gozdnatem ali skalnatem terenu. H₂O impregnacija in membrana Sympatex skrbita za to, da bomo suhi tudi v mokri travi ali kakem nalivu. Nizka teža pogojuje lahke materiale in le skromno zaščito, tako da je ta dodana le na najbolj izpostavljenih mestih, in sicer v podobi trde mreže lamel PU, integrirane v nosilno tkanino čevlja na območju srednjega stopala in pete. Mrežasta struktura hkrati omogoča čevlju še vedno dobro dihanje, preprečuje trganje nosilne tkanine in prihrani nekaj teže. Čevlji priporočam vsem, ki potrebujejo predvsem lahek in udoben čevlji za sprehode in hitre ture po lahkih in srednje zahtevnih poteh v naravi v vsakem vremenu.

Hanweg Tatra Wide

V spektru čevljev na tokratnem preizkusu Hanweg Tatra izstopajo kot model, ki je najbolj "hribovski" izmed vseh. Če

Proizvajalec/ model	Alpina Helios	Boreal Hurricane	Hanweg Tatra Wide
Cena v evrih, ponudnik	190 Alpina	175 Promontana	240 Annapurna
Teža na par v g, velikost 44	1320	1100	1600
Razpon velikosti	39–49	35–47	40–47
Tip	polvisok	polvisok	visok
Membrana, podloga	event, 4xdry podloga	sympatex hidrofobna podloga	goretex, usnje
Sestava zgoraj	nubuk usnje, zaščita iz gume na prstih in peti	tekstil, H ₂ O impregnacija, integrirana TPU- zaščita	nubuk usnje
Sestava podplata	blaženje PU	v kalupu prešan EVA dvojne trdote, opora TPU pod prsti in peto	blaženje PU na peti in prstih, najlonska opora po celotni dolžini
Guma	Vibram	Vibram Borealis	Vibram AW integral
Za	zračnost, robustnost	teža, natančnost, cena	robustnost, stabilnost, trpežnost
Proti	širina, udobje	obuvanje, robustnost, malce manjše udobje	teža, cena, dolgo sušenje
Posebnosti	plošča VCP za prilagajanje prostora v čevlju	integrirana rebrasta zaščita zgornjega dela	na voljo v dveh širinah kopita
Namen	potovanja, sprehodi, lažji trekingi	potovanja, lažje ture, lažji trekingi, hitri pohodi	zahtevnejši tereni, skala, ferate
Komentar in primerjava	trdoživa klasika z odlično regulacijo klime v toplejših mesečih leta Hyundai Tuscon	izjemno lahek in udoben čevlji, po občutku blizu športnim copatom, ozko kopito, ki se ne raztegne Opel Mokka	dolga leta vzdržljiv sopotnik na zahtevnih poteh Jeep Renegade
Proizvajalec/ model	Alpina Helios	Boreal Hurricane	Hanweg Tatra Wide

za večino ostalih zlahka rečemo, da so večnamenski, namenjeni tako za izlete v naravo kot opravke po mestu, pa imajo Tatra zelo jasno vlogo in namen – kakovostno obuvanje za lahke do zmerno težke gorniške ture in trekinge, robustno in izdelano z namenom, da trajajo.

Klasična visoka in usnjena zasnova z dvojnimi in celo trojnimi šivi, grobo profiliranim podplatom Vibram in visoko stopnjo prečne in vzdolžne stabilnosti se ne ustrašijo strmih poti, melišč, težkih bremen in večdnevni pohodov v visokogorju do snežne meje. Podplat je dokaj

La Sportiva Trango Trek**Lowa Renegade Mid GTX****Mammut Mercury Advanced GTX****Salomon S lab X-Lab carbon GTX****Treksta Alta GTX**200
Iglu šport180
Promontana170
Iglu šport

300

165

1450

1500

1380

1050

1250

36–48

38–48

36–48

40–48

40–48

visok

polvisok

visok

polvisok

polvisok

goretex

goretex

goretex,
softshell 3D memo
foam

goretex

goretex

semiš usnje, gumena
zaščitanubuk usnje, gumena
zaščitanubuk usnje, velur,
zaščita "liquid rubber"

nubuk, kordura, guma

nubuk usnje, gumijasta
zaščitaEVA dvojne trdote,
najlonska opora po
celotni dolžiniprešan in brizgan PU
Monowrap okvir in
blaženje, opora TPU po
celotni dolžinidvoplastni v kalupu
prešani EVA, najlonska
opora po celotni dolžinidvoslojni v kalupu
prešani EVA, karbonska
oporaEVA blaženje, trojna
trdota, integrirano s
podplatom,
najlonska opora po
celotni dolžini

Vibram

Vibram Evo

Vibram Scale

Salomon Contagrip

Treksta icelock
Hypergripnatančnost,
stabilnost, robustnost,
zavezovanjeudobje, vsestranskost,
klimavsestranskost, udobje,
klima, stabilnost, teža,
podplat, vzdržljivost,
cenaTeža, vsestranskost,
stabilnost, natančnost.Kvaliteta, stabilnost,
teža, cena, oprijem,
udobjenekoliko manjše
udobjemanjša robustnost,
natančnost

natančnost

Cena, nekoliko manjše
udobjeSpecifično kopito
zahteva nekaj
prilaganjapatentirana podloga
goretex brez šivovMemo foam podloga,
Vibram Scale podplat

Integrirana gamaša

Nedreči vložki iz gume
s steklenimi vlaknizahtevnejši tereni,
zahtevnejše ture, feratepotovanja,
vsakodnevna raba, lažji
trekingi, lažje tureTrekingi, srednje
zahtevne ture,
potovanjaHitri vzponi, zahtevni
tereni, vsakršna
podlaga, zimski MTBPotovanja, trekingi,
lažje planinske turenatančen in vzdržljiv
čevljev za tehnično
zahtevnejše ture
Škoda Yetinajbolj vsestranski
čevljev, a s kompromisi
za vsako področje,
razen pri udobju
Ford KugaZlata sredina. Najboljše
razmerje med težo in
stabilnostjo.
Eden najbolj udobnih
čevljev na testu.
Nissan QashqaiNon plus ultra. Velja za
težo, ceno in spekter
namembnosti.
Land Rover EvoqueLahek in udoben čevljev.
Posebna anatomsko
zasnova kopita.
Kia SportageLa Sportiva
Trango TrekLowa
Renegade Mid GTXMammut
Mercury Advanced GTXSalomon
S lab X-Lab carbon GTXTreksta
Alta GTX

trd in daje dobro oporo za vzpenjanje po strmih, tudi skalnatem terenu in je za razred robustnejši od vseh ostalih modelov v našem pregledu. Globok in odprt profil se dobro čisti, podplat pa ima v sredini tudi izrazit prehod v petni del, kar dodatno pripomore k

zanesljivejšemu koraku v zahtevnem skalnatem terenu, zlasti ob sestopanju. Kombinacija trpežnega usnja in membrane Goretex zagotavljata dolgotrajno odpornost na mokroto in obrabo. Tatro toplo priporočam vsakomur, ki si želi kakovostnega, trpežnega

hribovskega obuvala čez vse leto in za več let. V omejenem obsegu nam bo lahko služil tudi v snežnih pogojih, seveda ob upoštevanju dejstva, da čevljev ni posebej izoliran in da omogoča le omejeno uporabo derez. Najbolje se bo počutil tako v brezpotjih kot na

zahtevnejših poteh, na vseh mogočih podlagah, feratah, v vsakem vremenu. Skupek vseh naštetih lastnosti seveda pomeni tudi višjo težo in manjše udobje v nezahtevnih, nižinskih pogojih.

Salomon S lab X-Alp carbon GTX

Če je na eni strani Hanwag Tatra s svojo trpežnostjo, robustnostjo in klasično zasnovo gorniškega čevlja, je na drugi strani spektra tega testa predstavnik sodobnih generacij obiskovalcev gora, ki vse podrejajo načelu *light and fast*, kar koli to že v resnici pomeni. Salomonov X-Alp carbon združuje prednosti tekaških čevljev in lastnosti gorniških v želji zagotoviti funkcionalno obuvalo tistim, ki jim je najpomembnejši podatek na koncu dneva "koliko višincev v kakšnem času".

Kiliana Jorneta bomo verjetno še vedno srečevali na Matterhorn tekati v *teniskah*, ampak njegovi posnemovalci imajo pa zdaj vsekakor možnost izbora funkcionalnega obuvala, ki daje zadostno zaščito in podporo za gibanje v zahtevnem terenu, hkrati pa je izjemno lahko in tako odzivno, da lahko v njem tečemo.

Skupek sodobnih sintetičnih materialov skrbi za to, da je čevelj prečno in vzdolžno precej tog in stabilen, zaščiten pred vodo in obrabo, enostaven za obuvanje in ima dober stik s podlago. Nanj lahko namestimo členaste dereze na paščke. Čevelj pokriva mala gamaša iz ojačane lajkre, ki skrbi za malce izolacije in odbija vodo, umazanijo ter ščiti pred obrabo.

Notranji čevelj je precej nizek in se obuva tako kot tekaški čevelj – s pomočjo *quick lace* vezalk, ki jih zavežujemo zgolj s potegom, kar lahko opravimo tudi v rokavicah.

Kopito je salomonovsko ozko in zahteva, da si izberemo pol številke večjo velikost od običajne. Peta tiči globoko v opetnici in je zato stabilna, zelo dobro blažena za hitro premikanje po trdi podlagi, prednji del čevlja je precej bolj neposreden in skrbi za zanesljivo stopanje in plezanje.

X-Alp carbon seveda ni uporaben le za visokogorje in za ljudi, ki so zasvojeni s hitrostjo. Zadeva je zaradi nizke teže in kompaktnosti primerna tudi za vsakodnevno rabo pozimi, ko nočemo, da nas premoči sneg ali močan dež, seveda če nas ne moti sodoben dizajn. In cena. Sam sem mu zelo hitro našel še eno poslanstvo, kjer se zelo dobro znajde – čevlja bi bil vesel vsak gorski kolesar za uporabo v mokrih zimskih mesecih. Ker je precizen, lahek, tog, relativno topel in se hitro suši, se na pedalih precej dobro obnese.

Alpina Helios

Žirovska Alpina v svojem pohodniškem programu ponuja številne modele, eden izmed zanimivejših z vidika udobja in uporabnosti je vsekakor Helios, dokaj lahek, polvisok pohodniški čevelj, ki s svojimi lastnostmi ugaja vsem tistim, ki iščejo kakovosten domač pohodni čevelj, ki gre ob bok ostalim podobnim na trgu. Poleg tega pogoste Alpinine akcije omogočajo, da pridemo do čevljev

za precej manj denarja, kot sicer sugerira maloprodajna cena. Alpino sicer štejejo med klasične znamke, njihovi produkti so izdelani predvsem iz naravnih materialov in so klasične zasnove, a s pridihom sodobnih materialov, ki čevljem dajejo višjo uporabno vrednost in konkurenčnost.

Helios je udoben, zelo širok čevelj s podplatom Vibram, ki je dobro blažen v petnem delu, v prednjem pa precej manj, kar čevlju sicer daje bolj neposreden občutek za podlago, vendar je samo blaženje manjše kot pri večini drugih modelov.

Zgornji del ima perforirano osnovo iz usnja, ki omogoča kar najboljše dihanje, membrana Ventech pa kljub perforacijam zagotavlja zaščito pred mokroto.

V prazničnem prvomajskem deževju nas je čevelj zgledno ohranjal suhe, težko pa je oceniti obnašanje membrane na daljši rok, ko bi ob njeni poškodovanosti lahko perforacije postale težava. Vprašanje je, ali je povečan obseg dihanja vreden več kot zaščita pred mokroto. Odvisno od tega, kje čevelj uporabljate. Med preizkušeni modeli se je najboljše obnesel v toplih, suhih dneh, saj res odlično diha. Daje precej prostora za prste, tako da ne gre pričakovati otiščancev ali žuljev, ozke noge pa bi vendarle lahko imele težave pri zategovanju vezalk, saj prsti kar malce "plavajo". Prstni in petni del sta ojačana, jezik, nart in gleženj pa imajo perforirano površino za boljše dihanje.

Čevelj priporočam vsem, ki se odpravljajo na srednje dolge pohode po sredogorju

NAHRBTNIKI

vrhunske oblike in kvalitete!

Osprey na voljo v:

- Trgovine Kibuba Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica
- Trgovine Iglu Šport Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PGL, Maribor, Lesce, Tolmin
- Trgovina Annapurna Ljubljana
- Trgovina Outdoor Galaxy, Bovec
- Trgovina Elan, Begunje
- Trgovina Pod skalco, Bohinj
- Trgovina Koala Sport, Bled

Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

ali na dolga potovanja, v kombinaciji s trekingi in pohodi (Južna Amerika recimo) in ne preveč mokrim podnebjem. Podplat bo omogočal varen korak tudi v visokogorju, če le teren ne bo preveč razbit in nahrbtnik pretežak. Idealno pa nam bo služil tudi v toplih poletnih mesecih ter med vsakodnevnimi opravki v zimskih mesecih, ko bomo morali v mokri plundri skočiti po opravkih po mestu ali skidati dvorišče novozapadlega snega.

Treksta Alta GTX

Korejski proizvajalec Treksta je edini "eksoični" ponudnik hribovske obutve pri nas, čeprav je v tujini, npr. v ZDA že dobro poznan. Korejci so svojemu širokemu športnemu programu dodali nekaj modelov pohodne treking obutve. Alta GTX je eden izmed njih.

Čevlji je robusten, usnjen, polvisoke izvedbe s klasičnim zavezovanjem in poudarjenim udobjem. Vodoodpornost mu zagotavlja membrana Goretex, prsti in peta pa so dodatno zaščiteni pred obrabo z ojačitvami iz gume. Najbolj navduši njegova notranjost, ki je izjemno dobro prilagojena stopalu – računalniško načrtovano kopito natančneje posnema anatomijo noge kot standardna kopita, zaradi česar je hoja bolj naravna in manj utrujajoča, noga pa se v čevlju dobro počuti od prvega trenutka.

Oblika čevlja je izrazito asimetrična, podplat pa vbočen, z značilnim "gnezdom" za peto (nestfit), kar zagotavlja boljše naleganje stopala na podlago, optimalno oporo, blaženje in stabilnost. Podplat je večslojna kombinacija elementov blaženja, stabilizacije in gume različne gostote z zelo dobrim oprijemom v mokrih in spolzkih razmerah.

Guma Icelock je Trekstina posebnost in vsebuje posebne elemente iz mešanice gume in steklenih vlaken, ki zagotavljajo nadpovprečno dober oprijem na ledu in drugih spolzkih površinah. Po obliki je čevlji najbolj podoben heliosu, a je od njega lažji in toplejši ter stabilnejši, zaradi večje mehкости pa morda manj primeren za strmejšje, skalne terene. Najprimernejši je za daljša popotovanja, lažje trekinge in potepanja po naravi v vsakem vremenu, razne lovske in skavtske podvige ter ekstremnejše mestne opravke, kot je sprehajanje psa v snegu in poledici zimske Ljubljane.

Zaključek

Lahki planinski čevlji zapolnjujejo prostor med nizkimi pohodnimi čevlji in tekaškimi copati ter težkimi planinskimi gozjerji. Tako kot avtomobili SUV polnijo prostor med karavani, enoprostorci in terenci. Ta prostor je dovolj širok in pokriva številne situacije in poti, kjer nas lažji nizki čevlji pustijo na cedilu, težji pa so pretirani odgovor na dano situacijo. Omenimo le hojo po snegu, bređenje čez potok in lomastenje po mokri podraži, tek po melišču in hojo z derzami na paščke, kjer naši testiranci pustijo za sabo vsako supergo. Tako, kot so športni terenci povsem zadosti, da se peljemo čez Ljubelj brez verig, speljemo z nespluženega parkirišča ali mimogrede premagamo od poletnih neviht razrito gozdno cesto. Le če bomo hoteli preveč, se zna zgoditi, da bomo obtičali v globokem blatu, nasedli na prvi večji skali ali ostali sredi reke.

Pri vsej ponudbi in vseh mogočih izvedenkah tovrstnih čevljev vsak lahko najde takšne, ki mu pomagajo zapolniti to uporabnostno nišo. Vemo, kako malo je včasih potrebno, da iz neke situacije odkorakamo suhi, celi in zdravi, ali pa mokri, potolčeni in opraskani. Pogosto so prav čevlji tisti, ki naredijo razliko. ○

NARAVNA IZBIRA ZA MASAŽO SKLEPOV!

Za zmanjšanje možnosti poškodb ter ohranjanje vitalnosti vezi in sklepov se priporoča uporaba izdelkov, ki vsebujejo **naravni perna izvleček**. Najdete ga v izdelkih **PERNATON**. Ti vsebujejo veliko **glukozaminoglikanov**, ki so pomemben del sestave vezivnih tkiv in sklepnega hrustanca.

Glukozaminoglikani, ki jih naneseemo na kožo, skozi njo prehajajo v kri. S krvjo pridejo do sklepnega hrustanca in vezivnih tkiv, kjer uravnavajo prožnost in povečujejo sposobnost obnavljanja teh tkiv.

Na voljo so: hladilni **Pernaton gel**, grelni **Pernaton gel forte** in **kapsule Pernaton**.

Za masiranje mišic, sklepov in vezivnih tkiv.

**PERNATON JE NA
VOLJO TUDI V
OBLIKI KAPSUL.**

Nežka Poljanšek
fizioterapevtka in ambasadorka
za Pernaton

»Imam odlične izkušnje s Pernatonom. Uporabljam ga pri svojih strankah in ga priporočam tudi vam.«

PERNATON®

SWISS MADE

www.pernaton.ch/sf

Na voljo v lekarnah, prodajalnah
Sanolabor, specializiranih prodajalnah,
drogerijah TUŠ in v Hervislu.

Planinci in kolesarji na pomembni prelomnici

Slovenska turnokolesarska pot

Turno kolesarstvo postaja vse bolj priljubljena dejavnost članov Planinske zveze Slovenije, ki bodo čare dežele na sončni strani Alp odslej lahko okušali tudi na krožni kolesarski poti. Ta obide vse naše pomembnejše gorske skupine, zbere okoli 1800 kilometrov in v vzponu premaga 50.000 metrov višinske razlike. Slovenska turnokolesarska pot (STKP), ki tehnično ni posebej zahtevna, saj nagovarja širok krog turnih kolesarjev, je izrazit primer prispevka k trajnostni mobilnosti in eden večjih projektov na področju kolesarjenja, ki povezuje lokalna planinska društva, lokalne skupnosti in ostale organizacije na področju planinstva, turizma in gostinstva.

Da bi spodbudila razvoj turnega kolesarstva, je Komisija za turno kolesarstvo (KTK) PZS zasnovala krožno pot, ki ljubiteljem vrtenja pedal omogoča razgibano in odmaknjeno Slovenijo doživeti na kolesu. "Pri izbiri trase nas je vodila želja spoznati pestrost slovenske vzpete

pokrajine, tako njene naravne lepote kot tudi pomembne točke naše planinske, narodopisne in tehnične zgodovine. Pot smo, kjer je to mogoče, speljali po manj prometnih poteh, gozdnih cestah in vlakah. Kolesarji bodo spoznali lepe, pogosto odmaknjene koticke Slovenije, na okolju prijazen način, s kolesom.

Manca Čujež

Priložnost ponujamo tudi majhnim turističnim ponudnikom in manj obiskanim planinskim kočam," je razložil načelnik KTK PZS Jože Rován, ki je zasnoval potek turnokolesarske "obvoznice". Osnovna trasa, ki se ji bodo postopoma dodajale kratke zahtevnejše različice, namenjene predvsem spustom, tehnično ni posebej zahtevna, je pa mestoma naporna, ponekod bo kolo treba tudi potiskati, vendar nikjer nositi. "Pri načrtovanju smo se izogibali potem, kjer lahko pričakujemo velik obisk pohodnikov, izbirali smo dovolj široke, kjer se lahko varno srečata pešec in kolesar. Od kolesarjev pa seveda pričakujemo, da bodo pri srečevanju zmanjšali hitrost in na zahtevnih mestih ustavili in dali prednost peščem. Pohodniki in kolesarji se počasi navajamo drug na drugega, mnogi tako ali

tako nastopamo v obeh vlogah, ob primerni strpnosti z obeh strani zato ne pričakujemo težav, kajti za dva pametna je vsaka pot dovolj široka," je poudaril Rovana.

Kolesarji bodo lahko na poti obiskali številne znamenitosti – od Slovenskega planinskega muzeja, Kugyjevega spomenika, alpskega botaničnega vrta Juliana do rudnika Idrija, muzeja in rudnika Mežica, spomenika srčnim možem v Bohinju ... Pot poteka mimo 112 obveznih točk STKP, na katerih bodo kolesarji z žigom v dnevnik potrdili svoj obisk. STKP ponuja priložnost za povezovanje planinske organizacije s turističnim gospodarstvom in lokalnimi skupnostmi in občinami, obišče tudi okrog 50 koč, ki so manj obiskane, zato se lahko nadejajo prispevka k izboljššanemu poslovanju.

Skrb za organizacijo ureditve poti so prevzeli izkušeni društveni delavci, kolesarji z znanjem kartografije, številni markacisti, ki predstavljajo vezni člen med planinskimi društvi kot skrbniki planinskih poti in lastniki oz. upravljavci drugih poti na eni strani in KTK PZS kot nosilec projekta na drugi strani. Kolesarji se bodo na poti orientirali s pomočjo GPS-sledi, ki bodo na voljo na strežniku PZS in s pomočjo zemljevidov. Orientacijsko zahtevnejši

odseki bodo markirani s kolesarskimi oz. dvonamenskimi markacijami. Pot in njene posamezne etape so podrobneje predstavljene na spletnem naslovu <http://stkp.pzs.si/>.

Pri načrtovanju poti so upoštevali omejitve obstoječe zakonodaje, za nekatere odseke pa je bilo treba doseči soglasje o dvonamenski rabi oz. dovoljenje za kolesarjenje na drugih poteh: "Slovenska zakonodaja še vedno umešča kolesarja bližje motornim vozilom kot pešcem, čeprav se gibljemo na lasten pogon, ne onesnažujemo okolja in tudi vpliv na poti je primerljiv z vplivom pohodnikov. Kolesarjenje je dovoljeno po gozdnih cestah in širših prometnicah, po utrjenih poteh v negozdnem prostoru, če temu ne nasprotuje lastnik, po gozdnih vlakih, če so označene in s soglasjem lastnika, in po planinskih poteh, ki jih ob soglasju ministra skrbniki poti namenijo za dvonamensko rabo. Pridobivanje soglasij pa je mukotrpen posel, ob katerem mnogi obupajo in nam je v primeru STKP vzelo ogromno časa in energije. Zakonodajni premiki so prepočasni, medtem ko je odnos javnosti do kolesarjev vedno boljši." Osnova za turnokolesarsko "obvoznico" je dvonamenska raba planinskih poti, ki v zadnjih letih omogoča sobivanje planincev in turnih kolesarjev. "V letih

Turno kolesarstvo – varno in strpno: 10 priporočil Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA)

1. Zdravi na kolo.
2. Skrbno načrtujte.
3. Kolesarite samo po ustreznih poteh.
4. Preglejte svoje kolo.
5. Poskrbite, da imate s seboj vse, kar potrebujete.
6. Vedno nosite čelado.
7. Pešci imajo prednost.
8. Uravnajte svojo hitrost.
9. Za seboj ne puščajte ničesar.
10. Pomislite na živali.

2012 in 2013 smo sprejeli merila za dvonamensko rabo planinskih poti, ki so odgovor na veliko vprašanj s področja kolesarjenja v hribovitem in gorskem svetu in dokaj natančno določajo, kaj je sprejemljivo in kaj ne. Ta merila so bila osnova, da smo lahko v PZS pripravili in izvedli projekt STKP, saj je turno kolesarjenje ena izmed dejavnosti naše organizacije, poleg tega pa želimo, da služi kot vzorčni primer umeščanja kolesarskih poti v prostor. Na ta način želimo

Odprtje slovenske turnokolesarske poti bo v soboto, 18. junija 2016, na Dnevu slovenskih planinskih doživetij na Mozirski koči na Golteh. Ta dan bo pod vodstvom turnokolesarskih vodnikov PZS organiziranih več kolesarskih izletov. Podrobnosti najdete na spletni strani www.pzs.si. Vabljeni!

1 Slovenska turnokolesarska pot tehnično ni posebej zahtevna, zato nagovarja širok krog turnih kolesarjev.

Foto: Manca Čujež

2 Zemljevid poteka slovenske turnokolesarske poti

Vir Komisija za turno kolesarstvo

spodbuditi kolesarske organizacije, da se glede na povečano število kolesarjev zunaj urbanih središč bolj optimistično lotevajo priprave namenskih kolesarskih poti in se ob tem predhodno uskladijo tako z lastniki zemljišč kot tudi s pristojnimi organizacijami," je razložil predsednik PZS Bojan Rotovnik. Dodal je še: "Verjamem, da se bo s povečanim številom namenskih kolesarskih poti občutno razbremenilo tiste poti, ki so manj primerne ali neprimerne za kolesarje. Vsekakor se zahvaljujem vsem prizadevnim članom Komisije za turno kolesarstvo PZS, med katerimi bi želel še posebej izpostaviti načelnika komisije Jožeta Rovana. Z obilico volje, energije in ogromno prostovoljnega dela so pomembno pripomogli k uresnitvi projekta Slovenske turnokolesarske poti." ●

Od Bovca do Drežnice

Irena Mušič Habjan

Lepo, toplo spomladansko vreme in cvetoči travniki vabijo, da zapustimo svoje domove in se odpravimo v naravo. Kam bi lahko šli, da ne bi bilo preveč naporno, da bi lahko povabili prijatelje, si mogoče privoščili miru samo zase, si ogledali še kaj zanimivega ... Ena od možnosti je vsekakor 25. etapa pohodniške poti Alpe Adria Trail, ki poteka od Bovca do Drežnice nad Kobaridom. Pohod lahko opravimo tudi v nasprotni smeri, vsekakor pa je priporočljivo, da je to enodnevni izlet in si ob zaključku hoje zagotovimo prevoz do izhodišča z avtom, avtobusom ali kako drugače.

ALPE ADRIA TRAIL

Začnemo v središču Bovca, kjer na zahodni strani glavnega trga pod mogočnim kostanjem poiščemo lični rumeni smerokaz z logotipom in oznako AAT. Od tu nadaljujemo pot skozi staro obnovljeno mestno jedro po ozkih uličicah, občudujoč klasično arhitekturo bovških hiš z ganki. Tik ob mogočni stoletni lipi si ljubitelji zgodovine lahko ogledajo zasebno muzejsko zbirko iz 1. svetovne vojne. Kmalu zatem zapustimo Bovec in se po gozdni poti mimo zadnjih kmetij v senci gozda začnemo zlagoma vzpenjati proti vasici Plužna. Vasica Plužna skorajda nima središča, le križišče ozkih cest, kjer nas bodo oznake napotile proti zahodu. Asfaltne ceste je kmalu konec, za zapornico se spustimo strmo navzdol po ožji betonski cesti, ki vodi do umetnega jezera. Nekaj razgleda, ki smo ga do zdaj imeli, tu izgubimo, vendar je v bližini slap Virje, ki je s poti oddaljen približno pet minut (oznake). Na nasprotni strani poti je tudi razgiban izvir potoka Glijuna, ki si ga je vsekakor vredno ogledati. V jezeru ob hišicah lahko opazujemo ribe, s steze na zahodni strani pa se

odpre pogled na pobočje Rombona. Stopimo v gozd in z betonske poti kmalu zavijemo levo navzdol proti igrišču za golf, nato pa ob šumenju potoka Glijuna hodimo skoraj vodoravno ob severozahodnem robu do konca. Nadaljujemo do HE Plužna in kratko po asfaltni cesti, ki jo kmalu zapustimo. Zavijemo desno čez travnik, prečimo potoček (most z lesenimi vrati), mogoče presenetimo

obiskovalce manjšega ličnega kampa, kolovoz mimo osamljenih hiš in čez travnike (na razpotju je desno plezališče) nas privede na glavno cesto pri gostilni Žvikar. A cesto kmalu zapustimo, zavijemo desno v gozd navzgor do ravnice in po njej še nekaj časa, dokler ne zaslišimo ropot z glavne ceste, ki se ji v rahlem spustu priključimo. Desno za mostom Boka se po urejeni poti dvignemo na razgledišče pod slapom Boka, nato pa nadaljujemo na nasprotni strani čez nizko vzpetnico do parkirišča in mosta čez Sočo. Z njega se nam odpre lep pogled na Svinjak na vzhodu, poraščeno pobočje Stola na zahodu in na navdušence vodnih športov pod njim.

Slap Boka

Najmogočnejši slap v Sloveniji že od daleč občudujemo z mostu Boka na cesti Bovec–Kobarid, a to vendarle ni dovolj. Da bi si lahko поблиže ogledali njegovo veličastnost, se s ceste ob poti Alpe Adria Trail v petnajstih minutah po urejeni pešpoti dvignemo do razgledišča. Tu imamo kaj videti! Slap bruha vodo sredi skalne stene, ko je najbolj vodnat, tudi do 100 kubičnih metrov vode na sekundo, nato prosto pada 106 metrov in drsi še 33 metrov, ob ustju pa je širok kar 30 metrov. Voda s Kaninskih podov si je tudi na tak način utrla svojo pot v dolino. Informativne table v bližini mosta in parkirišča nas poleg slapa Boka opozarjajo še na prisotnost Male Boke oz. Golobje jame, z vhodom desno od slapa nad suho strugo, ki se nadaljuje v podzemno veliko dvorano, od koder je lep razgled ven na most čez Boko in proti Logu Čezsoškem.

Po ozki asfaltni cesti pridemo do Loga Čezsoškega, kjer v vasi pri smerokazu zavijemo levo in mimo lesene klopce nadaljujemo pot tik pod jugozahodnim pobočjem Polovnika. Pot hitro preide v makadam. Če smo žejni, si privoščimo še požirek studenčnice ob poti (oznaka), nato pa se močno približamo zeleni Soči, v kateri si lahko

ohladimo vroče noge. Ob Soči nadaljujemo mimo Serpenice (oznaka, most), od tu pa se začnemo zložno vzpenjati. Pot postane bolj senčna, bučanje Soče pa ostaja globoko pod nami. Na planini Prevejk tik nad kanjonom Soče hodimo mimo *prestaj*,¹ ki jih prerašča gozd, zob časa pa jih spreminja v ruševine, starožitnost Bovškega tako počasi izginja. Na planini Drežniški Prevejk se pot prevesi navzdol proti Trnovemu ob Soči (most, kamp, okrepčilo), ki je s 313 metri najnižja točka naše poti, ki pa še ni zaključena. Spet, a vendarle zadnjič, se dvignemo skoraj dvesto metrov po makadamski cesti proti Drežnici, končni točki našega izleta. Sprva v okljukah, višje pa zložno gor in dol se mimo dveh izvirov vode priključimo asfaltni cesti, ki vodi skozi vasico Magozd in nato še kakšen kilometer do glavne ceste, ki z desne pripelje iz Kobarida. Na križišču zavijemo levo in v nekaj minutah smo v središču Drežnice, kjer si lahko ogledamo zasebno zbirko Botognice, bližnjo cerkev Srca Jezusovega ... in si oddahnemo. ●

¹ Prestaja je narečni izraz za hlev z drugimi prostori začasno bivanje živine pred odhodom na planino in po prihodu z nje.

Slap Virje

Nedaleč od vasice Plužna nad Bovcem se v zaraščeni globeli skriva slikovit slap Virje potoka Glijuna. Kot drugi najpomembnejši kraški izvir se potok Glijun napaja z vodo s Kaninskih podov, visoko nad Bovcem. Slap pada skoraj 15–16 metrov globoko v tolmun turkizne barve. Zaobljena skalna grbina razdeli vodo v dva pramena, desni je bolj vodnat. Slap je najmogočnejši konec maja in v začetku junija, ko se sneg na Kaninskih podih že močno tali. Od oznake za slap ob poti Alpe Adria Trail se v petih minutah spustimo po široki in udobni prodnati stezi v okljukah do manjše jase, s katere lahko slap občudujemo v vsej lepoti. Ob tolmunu stoji tudi informativna tabla.

Muzejska zbirka Botognice

V Drežnici si lahko ogledamo zasebno muzejsko zbirko Botognice zbiratelja Mirka Kurinčiča. Njegova zbirateljska strast se je začela prebujati, ko je še kot otrok poslušal svoje starše, ki so se pogovarjali o vojnih grozotah. Kurinčič zbira eksponate že 50 let, večino zbirke je sestavil sam, nekaj pa so mu pomagali tudi drugi. Muzejsko zbirko je javnosti odprl leta 1993. Sestavljata jo dva tematska sklopa: prva svetovna vojna in Drežnica nekoč, kjer gre za etnografsko zbirko, značilno za lokalni kraj. Kurinčič kot veliki poznavalec območja vodi tudi ogleda gorskih bojišč. Zbirko si lahko ogledate, če so doma oz. ob predhodni najavi: Mirko Kurinčič, Drežnica 22 a, 5222 Kobarid, telefon 05 38 48 601 ali GSM 031 746 023.

1 Na poti Foto: Irena Mušič Habjan

2 Slap Virje Foto: Vladimir Habjan

3 Mirko Kurinčič pri svoji zbirki
Foto: Vladimir Habjan

informacije

Zahtevnost: Srednje zahtevna označena pot AAT.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, predvsem dobri čevlji. V pomoč so tudi pohodne palice.

Dolžina poti: 22,4 km

Izhodišče: Bovec, 465 m. WGS84: N 46.338062°, E 13.552388°

Cilj: Drežnica, 541 m

Čas hoje: 6–8 h

Sezona: Kopni letni časi.

Literatura: *Alpe Adria Trail. Pohodništvo po rajskem vrtu.* Kärnten Werbung GmbH, 2013, brezplačna publikacija.

Spletna stran: www.alpe-adria-trail.com/sl/

Zemljevidi: Bovec, turistična karta občine, LTO Bovec, 1 : 40.000; *Zgornje Posočje*, izletniška karta, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 50.000; *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000.

Vreme še kar vztrajno kroji domače alpinistično dogajanje. V preteklem mesecu se je sem ter tja našla kaka luknja lepega ali vsaj primernege vremena, tako da najbolj neučakani že pridno beležijo vzpone in se pripravljajo na glavni del sezone. Tik pred oddajo novic smo tudi tisti, ki nam nenehno pogledovanje v oblake in izmikanje dežnim kapljam ni pogodu, dočakali sončni konec tedna. Obisk predvsem južnih sten se je eksponentno povečal in plezalci so se lahko brezskrbno predali vertikalni telovadbi, brez strahu pred popoldanskimi nevihtami, nalivi in ostalimi tegobami slabega vremena. Pokojni Šrauf naj bi nekoč zanikal obstoj slabega vremena, ko je dejal, da "ni slabega vremena, so samo slabi alpinisti". Ni kaj, starejše generacije so vsekakor večkrat plezale v nekoliko manj ugodnih pogojih, kot to počnemo mi. Način razmišljanja in pristop k alpinizmu se spreminja,

še le čas pa bo pokazal, ali se spreminja na bolje.

Pomladno ogrevanje nad Logarsko dolino

5. maja je trojica celjskih grmadnikov v sestavi Miran Šumak, Marko Mavhar in Aleš Gradišnik (vsi AO Grmada Celje) obiskala Klemenčo peč, kjer so se podali v smer **Friko (120 m, 6a+)**. Za posledek so si privoščili izstop po zadnjem raztežaju Mrtvaškega pajka. 7. maja sta Matjaž in Karmen Korošec (oba AO Grmada Celje) plezala v Koglu, in sicer klasično **Virensovo smer (160 m, IV/III)**.

Marko Mavhar in Miran Šumak (oba AO Grmada Celje) sta 10. maja obiskala lanski hit sezone – predostenje Križevnika. Navdušenje Marka nad biserom ostenja je botrovalo, da sta zavila v smer **Aktinidija (200 m, VI+)**. Marko pravi, da jo je plezal že tretjič in da se ne bo ustavil pri tej številki. Skratka, gre za smer, ki jo gladko priporoča vsem, željnim lepe plezarije v odlični skali.

Denis Arnšek in Matej Balažič (oba AO TAM) sta 17. maja takisto obiskala

predostenje Križevnika. Ne ve se, ali na predlog predhodnikov, ampak očitno sta tako hrepenela po trdni skali, da se nista mogla upreti skušnjavi in sta zavila v smer **Hrepene-nje (250 m, V+)**. Pohvalila sta kakovost skale, z izjemo prvega raztežaja.

Na sončno nedeljo, 22. maja, sta Luka in Gregor Mokotar (oba AO Celje – Matica) obiskala Belo peč nad Tržičem in preplezala smeri **Bumerang (100 m, V/IV-III)** ter **Katastrofu-lo (100 m, IV-III)**. Posebnih pripomb nad izbiro destinacije nista imela, zato sklepam, da sta v plezanju uživala, v razgledu na severno steno Storžiča pa še bolj. Dan prej pa sta Marko Šarac in Luka Mokotar plezala nad Okrešljem, in sicer v južni steni Mrzle gore. Ker se nista želela ubadati z vijuganjem po steni sem ter tja, sta izbrala **Direktno smer (160 m, VI-/V)**. Marko je dodal, da sta preživela odličen dan v hribih kljub nekoliko mokri in sluzasti smeri. Da pa vse le ni tako slabo, sta ponavljalcem v detajlu smeri pustila nov dober klin.

Tudi drugi člani AO Celje – Matica so bili precej aktivni.

Ti so ostali zvesti lokalnim stenam in so pomladno ogrevanje opravili v Klemenči peči. Tako sta že 7. maja Gašper in Gregor Knez preplezala smer **Sarti (110 m, VI-/V+)** v desnem delu stene. Ker pravijo, da ena ni nobena, sta preplezala še sosednjo smer **Snorky (100 m, VI-/V+)**. Podobnih misli sta bila tudi njuna kolega z odseka, Zdravko Polutnik in Matej Knez, ki sta prav tako preplezala obe omenjeni smeri. Če mi moj luknjičavi spomin še dobro služi, potem sta to smeri, primerni bolj za ljubitelje plošč. Nekaj podobnega kot **Mali cekin (160 m, V/III-IV)** v Planjavi, ki sta ga 22. maja preplezala Eva Hren in Peter Bajec (oba AO Železničar). Sonce se je pošteno razgrela, tako da sta na vrhu stene žarečih livc zvijala vrvi. Plezalci iz konkurenčnega celjskega odseka niso smeli zaostajati za svojimi kolegi, zato so tudi pošteno zastavil pomladno ogrevanje in vplezavane. Peter Robič in Mateja Horjak (oba AO Grmada Celje) sta sončno nedeljo, 22. maja, takisto preživela v Klemenči peči, kjer sta preplezala smer **Sivi volk**

Varni tudi v tujini!

Ekskluzivna ponudba zdravstvenega zavarovanja v tujini z asistenco CORIS za člane PZS, ki je odlična dopolnitev članskega zavarovanja PZS za aktivnosti v tujini!

Zavarovanje krije stroške zdravstvene oskrbe v tujini ter stroške prevoza v domovino. Poleg tega zagotavlja tudi **24-urni asistenčni center v slovenskem jeziku**, ki vam pomaga pri organizaciji pomoči v tujini.

V zavarovanje je vključeno tudi športno plezanje, deskanje in smučanje izven urejenih prog ter planinarjenje in trekking do 6.500 metrov nadmorske višine.

Zavarovalna vsota znaša 25.000 EUR, letna premija za posameznika 43,68 EUR (redna premija 96 EUR) za družino z družinskimi člani, ki so člani PZS, pa 103,04 EUR (redna premija 184 EUR).

Več na www.clanarina.pzs.si, na e-naslovu clanarina@pzs.si ali na telefonski številki 01/43-45-688.

(220 m, VI-/V). Dan je bil še dolg, sonce toplo, zato sta se podala še v krajšo, a nekoliko težjo smer **Cvetoča (100 m, VII-/V-VI)**. Ker jima še ni bilo dovolj, skalna abstinenca je očitno trajala predolgo, sta vstopila še v smer **Goot Amerika (100 m, VI+/VI)**, ki je bila po njunih besedah pestra kot že tolikokrat doslej. Kaj še reči? Tudi onadva sta dodobra izkoristila dan nad idilično Logarsko dolino. V soboto, 21. maja, sta Matjaž in Karmen Korošec plezala v Beli peči nad Tržičem. Za ogrevanje sta preplezala Šleparsko (100 m, V-/IV) in po zbranih informacijah sodeč, sta bila z izbiro zadovoljna. Po sestopu nazaj pod steno sta se zapodila še v **Katastrofulo (100 m, IV/III)** in tako lepo zaključila sobotno telovadbo. Njuna kolega z odseka Marko Mavhar in Tilen Podergajs sta soboto preživela v SZ steni Krofičke oz. po nekaterih zapisih Grofičke, a pustimo

Vrh dlani in smeri od leve proti desni: Smer premrlih prstov, Južni raz, Prodenska smer
Foto: Radovan Lapanja

razprave o pravilnem poimenovanju poznavalcem toponomastike. Mi se raje posvetimo plemenitejši dejavnosti – alpinizmu. Potem ko sta si na dostopu dodobra ogrela nožice, sta morala ogreti še zgornje okončine. Ocenila sta, da bosta najbolje opravila v smeri **Zvitorepson (260 m, V+/IV+)**. Plezanje je potekalo tekoče, hitro in polna energije sta pod steno iskala nov cilj. Ni bilo treba dolgo iskati – smer **Garfield (200 m, 6c+)** je predstavljala dovoljšen plezalni izziv, s katerim sta brez težav opravila. Nekoliko več razprave pa bo potrebne, da se bosta uskladila okrog ocene – ali gre za trdovratni 6b ali popustljivi 6c+. Razvoj dogodkov bomo spremljali in vas o zaključkih seveda obvestili. Da ne bi Klemenča peč samevala, sta v soboto poskrbela Jasna Skamen in Branko Skornik (oba AO Grmada Celje). Tudi onadva sta izbrala smer **Sarti (110 m, VI-/V+)**, se podala še v smer **Snorky (100 m, VI-/V+)** ter zaključila z **Goot Amerika (100 m, VI+/VI)**. Plezalo se je še v južni steni Planjave, in sicer je bila

naveza opažena v smeri **Sešetra (350 m, V+/IV-V)**, aktivno je bilo pa tudi v smereh nad Bornovimi tuneli pod Ljubeljem.

Prve prvenstvene skalne sezone

8. maja sta Rado Lapanja in Tone Črv (oba AO Cerkno) raziskovala skrite koticke nad Baško grapo. Že v zelo ranem jutru sta dostopala pod južno steno Vrh dlani, saj sta želela prehiteti popoldanske nevihte. Linija smeri je bila zapisana v njunih mislih že dalj časa, zato se pod steno nista obotavljala in ogledovala, ampak sta kar hitro zaplezala v prvi stolp. **Južni raz (160 m, IV/II-III)** poteka v spodnjem delu čez tri stolpe, vršni del smeri pa poteka po lepi poklini tik desno ob razu. Pohvalila sta skalo in uživaško plezanje v smeri, ki je šele druga

Macesnova smer v Zidni steni
Foto: Peter Bajec

smer v omenjeni steni. Naj dodamo, da sta uresničila tudi prvi del načrta – ubežati dežnim kapljam, saj so prve priletele z neba, ko sta doma že sedla h kosilu. Očitno je bilo navdušenje nad kakovostjo plezanja v Vrhu dlani tako veliko, da so 19. maja Rado Lapanja, Tone Črv in Marko Leban ponovno sopihali v breg. Tokrat so plezali nekoliko desno od Južnega razu, a vedno bolj ali manj vzporedno z njim. Skala je sicer nekoliko slabša, a še vedno solidna. Tokrat pa jim vreme ni bilo naklonjeno, bilo je mrzlo in čez vrh je vlek el mrzel severni veter. Temu primerno so izbrali tudi ime smeri – **Smer premrlih prstov (140 m, IV+/II-III)**. Tik pred oddajo novic, 25. maja, sta Rado Lapanja in Tone Črv preplezala še eno smer, poimenovala sta jo **Prodenska smer (140 m, IV/II-III)** in tako dodala še četrto linijo v to, do pred kratkim povsem neznano steno. Glede na klasično

težavnost smeri bi lahko dejali, da so primerne predvsem za tiste, ki si še nabirajo izkušnje v svetu vertikale, kajti prav veliko klinov tu ne bodo našli. In kaj je boljša šola in igrišče za nabiranje izkušenj kot smer, ki je praktično "čista"? Skoraj neverjetno je, da se v 21. stoletju še vedno najdejo kotički naših hribov, ki so praktično neraziskani. Da se še vedno najdejo stene, ki niso videle planinca, kaj šele plezalca. Čeprav je lepo in na nek način izpolnjuječe potiskati meje vedno višje in se iz vzpona v vzpon preizkušati, pa vendar alpinizem niso samo ocene, težave in previsi. Je tudi raziskovanje, odkrivanje in ustvarjanje. V alpinizmu mora vedno biti prostor tudi za njegovo drugo, nekoliko bolj romantično plat, o kateri znajo predvsem starejši alpinisti povedati veliko lepega. 21. maja je nastala nova smer tudi v Mlinarici, in sicer v Zidni steni. Tudi tam se še najde nekaj snega, tako pod steno kot na njenih policah in kotanjah. Lepa sobota je bila kot nalašč za iskanje prehodov v sicer dokaj dobro obdelani steni. Peter Bajec, Marjeta Kralj in Marko Mlakar (vsi AO Železničar) so novi smeri, ki poteka med Psihoanalizo in Tečajniško, nadedli ime **Macesnova (200 m, III-IV)**. Skala v smeri ni

najboljša, ampak še vedno dovolj dobra za sproščeno plezanje. Edina težava je nekoliko težje nameščanje varovanja, saj je skala skopa z razpokami.

Kanada

Luka Lindič (AO Celje – Matica) je po zaključku resnejšega plezanja v Skalnem gorovju še nekoliko podaljšal svoje bivanje v Kanadi. Pridružila se mu je Veronika Turnšek (AO Celje – Matica) in skupaj sta se posvetila skalnemu plezanju. 2. maja sta preplezala smer **Sisyphus Summits (500 m, 5.10d ali po naše VII)**. Gre za eno izmed klasik doline Bow, ki ponuja precej lepo plezanje v steni Ha Ling. Ime smeri pa izvira iz grške mitologije, in sicer gre za kralja Sizifa, ki je bil obsojen na večno kotaljenje balvana v hrib. Dva dni kasneje sta preplezala še smer **CMC Wall** v istoimenski steni gore Yamnuska. Smer je visoka 300 m, ocenjena pa s 5.11b (VII+/VIII-). Stena je znana po precej izpostavljeni in dokaj težavni plezariji. Na sestopu jima je srčni utrip povečalo tudi srečanje z medvedom, a k sreči resnejših posledic ni bilo. 18. maja se je Veronika navezala na vrh z Nino Caprez in dekleti sta se odpravili v steno Chiefa v odlično smer **The Grand**

Wall (300, 5.10b, AO ali po naše VI+/VII-, AO). Smer odlikuje odlična skala, fantastične počti in kratek odstavček A0 plezanja po gladki plošči. Prvi vzponi v "Šefu" so bili opravljeni v poznih 50. letih, smer pa je bila preplezana šele leta 1961, in sicer po epskem 40-dnevnom obleganju, ki sta ga uprizorila Jim Baldwin in Ed Cooper. Danes velja Grand Wall za prvovrstno smer v ostenju "Šefa".

Novice je pripravil Peter Bajec – Poli.

NOVICE IZ TUJINE

Gneča v Himalaji

Če za začetek omenimo, da so pod Šiša Pangmo 27. aprila našli trupli dveh plezalcev, bi lahko rekli, da gre za slabo novico, ki sodi v črno kroniko. Vendar ni povsem tako. Gre za dva ameriška plezalca, ki sta izginila v plazu pred 17 leti. Alex Lowe in David Bridges sta skupaj s Conradom Ankerjem 5. oktobra 1999 prečila ledenik pod južno steno gore, ko jih je zajel plaz, iz katerega se je po čudežu rešil le Anker. Trojica je bila del odprave, ki je načrtovala smučarski spust z vrha gore. Kljub

večdnevnomu trudu ostali člani odprave izginulih plezalcev niso našli. Letos sta prišla pod južno steno, kjer sta nameravala preplezati novo direktno linijo, Švicar Ueli Steck in Nemeč David Goettler. Med aklimatizacijo sta naletela na trupli plezalcev v ledu, ki so ju nato prepoznali po fotografijah in opisu opreme. Bridges je bil odličan plezalec in filmar, ki je imel pri svojih devetindvajsetih letih izredno veliko izkušenj iz različnih gorstev po svetu, tudi z najvišjih gora, Lowe pa je pri svojih štiridesetih nasploh veljal za enega najboljših ameriških in svetovnih alpinistov. Eden njegovih znanih rekov je bil tudi: "Najboljši alpinist na svetu je tisti, ki se ob tem najbolj zabava." Že mogoče, vendar je to bolj ameriški pogled. Evropske alpinistične legende pravijo, da je najboljši tisti, ki se ob tem zabava in doživi visoko starost. Kakor koli, tovrstnih modrosti je veliko, vsekakor pa na njih v modernih časih marsikdo pozabi. Letos je bilo zelo pestro tudi na najvišji gori sveta, Mount Everestu. Verjeli ali ne, v letošnji spomladanski sezoni je od 11. maja naprej doseglo vrh po normalnih smereh iz tibetanske ali nepalske strani Everesta okoli 400 gornikov z vseh koncev sveta, kar je

Mount Everest z nepalske strani. Desno od vrha je Južno sedlo, kjer je najvišji tabor na gori. Foto: Boris Strmšek

Vzhodna stena Matterhorna z vrisano linijo spusta štirih deklet. S krogi sta označena kočja Hörnli in bivak Solvay. Foto: Boris Strmšek

posledica izredno dobrih razmer in dolgo trajnega ugodnega vremena. Z dobrimi razmerami pa so prišle "horde" plezalcev, kakor se je izrazil Hayden Carpenter v reviji Rock & Ice, z njimi pa veliko primerov poškodb zaradi mraza, tri smrtne žrtve in dva pogrešana, ki pa jih lahko skoraj zagotovo damo na seznam mrtvih na pobočjih najvišje gore na svetu. Težava je vselej povsem običajna. Prevelika želja po osvojitvi vrha, premalo izkušenj, zastoji na nevarnih mestih, govori se tudi o krajah jeklen s kisikom, vdiranju v tuje šotore in še marsičem. Očitno je gorniška etika na najbolj obiskanih gorah sveta postala redkost. Na srečo pa je še veliko gora, ki ne privlači komercialnih odprav in kvazigornikov.

Novo na Aljaski

Američana Graham Zimmerman in Chris Wright sta 15. maja zaključila novo smer na vrhu gore Celeno Peak (4083 m) na območju St. Elias Range na Aljaski. West Face Direct je po oceni, ki sta ji jo dala plezalca (M6, 5.10 XA2+, 95°), vsekakor smer, ki ni prav pogosta v aljaških razmerah. Dobrih 1800 m visoko smer sta preplezala v treh dneh, četrti dan pa sestopila nazaj v bazni tabor, ki sta ga postavila štiri kilometre stran od gore. Začetni in zaključni del je predstavljal plezanje po strmih snegu, kar sta opravila večinoma simultano, osrednji del pa je bil precej bolj tehnično zahteven, na najtežjem delu sta morala plezati tudi čez precej slabo skalo s pičlimi možnostmi varovanja. Omeniti velja, da je to šele drugi vzpon na vrh gore, kot zanimivost pa dodajmo, da je prvega opravil pilot letala, ki ju je zapeljal na ledenik. Pilot in alpinist Jay Claus je

leta 2012 preplezal severozahodni raz na Celeno Peak, do takrat je bil to najvišji še neosvojeni vrh v ZDA. Območje ponuja še veliko možnosti za nove vzpone in pustolovščine v povsem odmaknjenih gorah, kjer zagotovo ni gneče.

Smučarske v Alpah

7. septembra 1979 je Stefano Benedetti kot prvi presmučal smer Major v Mont Blancu. 3300 višinskih metrov z vrha najvišje gore v Alpah vodi čez vzhodno steno oziroma tako imenovano Brenva Face naravnost v Val Veni na italijanski strani gore. Leta 1928 sta se po smeri prva povzpela do vrha Mont Blanca britanska alpinista Thomas Graham Brown in Francis Sydney Smythe, kasneje se je linije prijel ime Major. Čeprav je bila tudi večkrat na očeh ekstremnih smučarjev, pa je to zaradi razmer, ki tam vladajo, in zaradi objektivnih nevarnosti presmučana do letos le enkrat.

37 let po prvem smučarskem spustu je zima postregla z obiljem padavin in razmerami, ki so na začetku maja omogočile spust gorskima vodnikoma iz Courmayerja. Luca Rolli in Francesco Civra Danu sta 6. maja ob polnoči krenila iz bivaka Borgna Alberico na Fourchu (3680 m) in bila po devetih urah čez smer na vrhu Mont Blanca, kjer se je zanju pričelo smučanje, ki ga je Rolli označil kot "življenjski spust". Po slabih treh urah smučanja (označila sta ga za "perfect run") sta dosegla dolino Veni nad Courmayerjem. V najtežjem delu smeri sta morala le enkrat po 15 metrov splezati navzdol, na dveh kratkih mestih pa sta se spustila ob vrvi. Smer je sicer ocenjena TD- z mesti IV+.

Da v gorah ne smučajo le fantje, so dokazala štiri dekleta. Italijanka Giulia Monego, Francozinja Liv Sansoz (se je še spomnite s tekmovanj v športnem plezanju?) in Avstrijki Lorraine Huber ter Melissa Presslauer so se odločile za vzhodno steno Matterhorna. Giulia se je poigravala z idejo že leta, študirala najugodnejšo in varno linijo, toda razmere ji niso šle na roko. Do letos. Sredi maja so se vse štiri odločile, da so čas in razmere primerni, se iz Chamonixa odpravile v Zermatt, se povzpela do bivaka in naslednji dan splezale čez vzhodno steno Matterhorna do strmega vršnega dela, od koder je možno smučati navzdol. Naklonine okoli 45 stopinj in okoli 1200 višinskih metrov jim je postreglo z odličnimi razmerami in enkratnimi občutki. Kot prvi je čez vzhodno steno Matterhorna leta 1975 smučal Toni Valeruz, steno pa so spoznavali tudi že slovenski alpinistični smučarji.

Novice je pripravil Boris Strmšek – Strmina.

Triglav. Planinska karta, 1 : 25.000. Ljubljana, PZS, Geodetski inštitut Slovenije in Geodetska družba d. o. o., 2016. 8,10 EUR.

Triglav je gotovo v središču zanimanja številnih ljubiteljev gora, tudi če je vrh obljuden, je v soseščini še

obilno samote. Ni čudno, da je karta Triglava iskana, pogosto popravljana in dopolnjevana. Letošnja izdaja pomeni temeljito prenovitev tudi v pogledu grafične podobe in zasnove. Nova karta, ki se vklaplja v rdeče-zeleno podobo novih zemljevidov PZS, je v merilu 1 : 25.000. Posebnost karte je, da vsebuje tudi opise poti na Triglav. Na zadnji strani je na kratko opisanih (v slovenščini in angleščini) in grafično predstavljenih kar deset poti, ki privedejo na vrh. Zelo koristno za vsakogar, ki želi imeti vse pomembne podatke kar na karti! In če dodamo še izčrpne informacije o vseh kočah, ki so na karti, popotniku razen moči in razsodnosti kaj dosti več ni treba prispevati. Pa še tu karta opozarja na previdnost (v šestih jezikih), daje informacije o klicih na pomoč in o tem, kje se pozanimamo o stanju koč in poti. Obsežna legenda odlično zaključuje eno najbolj informativnih zadnjih strani, kar sem jih kdajkoli videl. Pa obrnimo zdaj stran in se ozmimo na zemljevid. Kar veliko ozemlje se je znašlo na nekoliko pokončni karti – Triglavu delata družbo celotna Martuljkova skupina in Kepa na severu, na jugu pa seže karta v Voje (Bohinj je že zunaj, saj ima svojo karto). Na zahodu sega karta do Zadnjega Prisojnika in Zadnjiškega Ozebnika, na vzhodu do Radovne in Mrzlega studenca. Karta je videti odlično izdelana, čeprav zaradi gostih rjavih plastnic (na 10 metrov) in precej krepkega tiska ponekod postane že malce težko pregledna (posebej, če jo denimo primerjamo s prvo izdajo v enakem merilu iz leta 1993). Po drugi strani pa dobro oko opazi številna ledinska imena, mnoge oznake za naravne in nekatere kulturne znamenitosti, izvire, mesta

za parkiranje – praktično in hvalevredno. Posebej gosta, poleg poti, je mreža označenih turnih smukov (modra barva, spet nekoliko slabše vidna), lepo je označena slovenska planinska pot (oznaka 1). Se pa lahko vprašamo o smiselnosti označevanja poti Planica–Pokljuka (PP), ki je na prejšnjih kartah imela vrisano celotno traso, na sedanji pa le sem in tja zapazimo oznako PP. Če se sprehajamo po zemljevidu še naprej, seveda vidimo poleg planinskih koč in bivakov označene še lovske kočice, tudi mejo Triglavskega narodnega parka (četudi praktično vse območje karte leži v njem), utrujeni planinci pa bodo veseli tudi rdečih kvadratkov z vilicami in žlico – simbol je dovolj zgovoren.

Še enkrat pa poudarjam – ne glede na "polnost" karte je prav, da so zares označena številna ledinska imena, ki jih na nekaterih prejšnjih ni bilo. To prispeva k ohranjanju dediščine, seveda pride izjemno prav tudi pri osnovnem namenu karte, tj. pri orientaciji, navsezadnje pa tudi pri pogovorih med gorniki o tem, kje in kam. Prav je, da v današnji digitalni dobi, ko je zadeve dokaj enostavno popraviti, tudi sami prispevamo k posodobljenosti in pravilnosti kart. Zato sem vesel jasnega povabila ("Prošnja za boljše podatke", kar je zdaj že praksa), naj PZS sporočamo morebitna odstopanja. Takoj imam eno sporočilo: okno v Rjavini je vrisano preveč vzhodno od vrha, dejansko je okno še pred samim vrhom.

Za zaključek pa tole. Bliža se čas, ko bodo triglavske magistrale spet oživele, zato priporočam nakup novega zemljevida – za večjo varnost, za boljšo informiranost in za veliko veselja v Triglavovem kraljestvu.

Marjan Bradeško

Več avtorjev, uredila Nina Rman, Matevž Novak: 70 geoloških zanimivosti Slovenije. Ljubljana, Geološki zavod Slovenije, 2016. 204 str., 24 EUR.

Geološki zavod Slovenije je ob svoji 70-letnici obstoja v aprilu 2016 izdal nov in v slovenskem prostoru še ne viden vodnik – *70 geoloških zanimivosti Slovenije*. Kot sta urednika zapisala v uvodu, je namenjen tako spoznavanju raznolike geološke zgradbe Slovenije in prepoznavnosti kot tudi širšemu razumevanju nekaterih pojavov, ki so zaradi svoje pomembnosti in znamenitosti razglašeni celo za naravno vrednoto ali spomenik.

Pri pisanju in končni podobi vodnika z lepo in nazorno naslovnico je sodelovalo večje število avtorjev, ki so sodelavci treh vodilnih slovenskih raziskovalnih inštitutov, Geološkega zavoda Slovenije, Oddelka za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani in Prirodoslovnega muzeja Slovenije.

V vodniku so izbrane geološke znamenitosti predstavljene v dvanajstih poglavjih oz. po regijah (osrednjeslovenska, zasavska, gorenjska, goriška ...). Urednika in avtorji opisov znamenitosti so morali narediti izbor, pri katerem so se osredotočili predvsem na tiste, ki so ljudem dostopne, vidne in označene, njihov ogled pa ne predstavlja nove grožnje za okolje. Preden se lotimo branja posameznih geoloških znamenitosti,

je priporočljivo, da si v uvodnem delu vodnika pogledamo položaje posameznih točk na zemljevidu Slovenije, preberemo priporočila geobontonar, geološko zgodovino Slovenije s časovno lestvico in legendo geološke karte, ki je predstavljena pred vsakim poglavjem. Pomemben je seznam simbolov, ki nam pri opisih takoj nazorno pove, za kakšno vrsto znamenitosti gre: kamnino, mineral, fosil, tektonski ali kraški pojav, posebno obliko v kamnini ... Pri posamezni geološki točki, ki je predstavljena na dveh straneh, sta v uvodnem delu v preprostem, a še vedno strokovnem jeziku zapisana nastanek in geološka zgodovina te točke, na manjšem zemljevidu PZS je označen njen položaj, dostop je zapisan tudi z GPS-koordinato in QR-kodo z informacijami o nahajališču. Dodan je še tip zavarovanosti (naravna vrednota državnega, lokalnega pomena). Da bi si lahko vse nazornejše predstavljali, so pomembne tudi številne fotografije, ki nam dajejo še dodaten slikovni vpogled v določeno znamenitost. Na koncu vodnika sta seznama muzejev in zbirka z geološko vsebino ter literature za tiste, ki bi se radi o temi vodnika še bolj izobrazili. Med vsem gradivom je bilo verjetno težko izbrati tiste geološke pojave, ki so zanimivi za ogled, zato naj pohvalim avtorje za skrb in kakovosten izbor. Planince bodo pritegnili tisti, ki se nahajajo v hribovitem svetu in jih do zdaj morda še niso (pre)poznali: dolomit na Polhograjski Grmadi, škofjeloški konglomerat v Kamnitniku (plezališču, op. av.), dolino Triglavskih jezer, mezozojske kamnine na Mangartskem sedlu, dachsteinski apnenec na Krnu

in Batognici, diamante na Pohorju, rudnik v Mežici ... če se omejimo samo na nekaj izbranih geoloških točk.

Na koncu vodnika je za poslastico še šest muzejskih primerkov: karbonske rastline na Ljubljanskem gradu, fosili iz Dovžanove soteske, morski konjički iz Tunjiškega gričevja, triasni fosili vretenčarjev v Alpah, slovenski mineral dravit in meteorit Jesenice.

Se je pa kljub skrbnemu večkratnemu pregledu vodnika prikradlo v besedilo nekaj slovničnih napak, geološki zemljevid posavske regije pa je dobil dvojčka na mestu zasavske regije. Vsekakor je vodnik dobrodošla novost, tudi med planinsko literaturo, uporaben je tako za širšo javnost kot za naravoslovne navdušence, izletnike, planince, učitelje geografije, turistična društva ... Vodniku želim srečno pot do bralcev in uporabnikov, saj bo z novopridobljenim znanjem o naravi okoli nas tudi sama pot zanimivejša.

Irena Mušič Habjan

Mladost v objemu gora – pesmi Tamare Likar

Ime Tamara Likar je menda znano vsakemu plezalcu, ki ga količkaj zanima zgodovina alpinizma, žal verjetno tudi zaradi tragedije, v kateri je ugasnilo njeno mlado življenje. S soplezalcem Pavlom Podgornikom sta preminila v vremenskem preobratu, ki ju je konec junija leta 1982 ujelo pod

robom stene Malega Koritniškega Mangarta. Več kot trideset let pozneje smo se imeli obiskovalci prireditve, ki je potekala 27. maja na Otlici, od koder izvira Tamarin rod, priložnost seznaniti tudi s Tamarino pesniško zapuščino. Pesmi je začela pisati že kot osnovnošolka, za objavo v knjižici *Mladost v objemu gora* pa jih je iz Tamarinega obsežnega pisnega gradiva zbral njen stric Lojze Likar. Kot je zapisal v sestavku na koncu knjižice, je ob dvajsetletnici njene smrti nameraval sestaviti spominski zapis, a mu ni šel izpod peresa, saj je bilo še preveč bolečih spominov. Tako je izšel v časopisu *Gora* šele ob trideseti obletnici njene smrti, letos pa se je Tamarinemu spominu poklonil še izdajo njenih pesmi, po večini posvečenih ljubezni in goram. Poln spominov, ki jih je z navzočimi delila tudi Tamarina mama Silva Likar, je bil tudi večer na Otlici, na katerem ni šlo brez kakšne utrjne solze. Morda bo katero utrnila tudi Tamarina pesniška zbirka, zagotovo pa bo prebiranje njenih pesmi vzbudilo vsaj kanček občudovanja verzov, ki jih je zapisalo zelo mlado dekle z zrelem pogledom na svet. Čeprav je Tamara odšla stara komaj triindvajset let, se zdi, da je, tako kot piše v pesmi *Pravljica res ni življenje naše*, dala svojemu času vse, kar so ji moči dopustile ...

Pravljica res ni življenje naše, kjer vse bi prelepo bilo, kjer človek bi zdaj vitez bil, zdaj kralj, postal karkoli že, samo da željo bi izrekel – vendar, kdor času svojemu je dal, kar so moči mu dopustile, kdor v težkih dneh zbuditi v ljudeh poslednji up je znal – ta vreden je, da bi ga pravljice slavile.

Mateja Pate

PREBRALI SMO

Nives Meroi: Ne pustim te čakati. Prevod: Mateja Gomboc. Celje-Ljubljana, Društvo Mohorjeva družba in Celjska Mohorjeva družba, 2016. 139 str., 19,50 EUR.

O knjigi Nives Meroi, ki je lani izšla v Milanu, smo objavili recenzijo že v *Planinskem vestniku* 11/2015. Tokrat na kratko predstavljamo slovenski prevod. Nives opisuje obdobje petih let, v katerem njen mož, zamejski Slovenec Roman Benet, ob ljubeči podpori svoje žene preмага padev v brezno boleznj, operacij, zdravljenja in rehabilitacij z uspešnim vzponom na osemtisočak. Knjiga se od mnogih drugih tega žanra razlikuje po odkritosrčnem in poštenem opisovanju dogodkov, čustev in ljubezni. Na trenutke jo osvetlita Nivesin občasno piker humor in Romanov obešenjaški pristop, s katerim ohranja razsojnost, tudi ko je stanje videti brezupno. Če je realizem *Gabriela Garcíe Márqueza* magičen, je Nivesin realizem poetične vrste. Tak ostaja, tudi ko se zdi, da ni razloga zanj. Večkrat omenjena hvaležnost doseže vrhunec dva koraka pod vrhom Kangčendzenge, ko se zahvalita neznanemu dvakratnemu darovalcu kostnega mozga. Priporočam!

Mire Steinbuch

Bilten ob 50-letnici MDO PD Ljubljane 2016
MDO PD Ljubljane, Ljubljana, 2016. 54 str.

V brošuri A5-formata so najprej predstavljeni organi in funkcionarji MDO PD, sledijo pomembni dogodki minulih 50 let, npr. za leto 1971 "v skromnejši obliki organiziran planinski ples v dvorani tovarne Litostroj" in "22. 5. 1971 organiziran I. tabor ljubljanskih planincev na Jančah", leta 1986 je bil "za financiranje dela MDO PD članski dinar v višini 5 din" ali notico iz leta 1997, da "organizacija rokovnjaških pohodov poteka stalno že od leta 1991". Tudi zabeležka iz leta 2003, da "vsi odbori dobro delujejo", je vredna pohvale. Sledi seznam dobitnikov priznanj 2015 in poročilo o delu v istem letu ter tabele s podatki o številu članov v posameznih PD in plezalnih klubih. Seznam registriranih vodnikov in doseženih kategorij je zanimiv za meddruštveno primerjanje. Sledijo registrirani markacisti in pregled planinskih poti, ki jih vzdržujejo društva v MDO PD Ljubljane, ter koč, zavetišč in bivakov v upravljanju PD, združenih v MDO PD. Za konec se podrobneje predstavijo še nekatera PD.

Mire Steinbuch

Zgodovina hrvaškega planinarjenja in plezanja
Željko Poljak in Alan Čaplar: Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika. Zagreb, Hrvatski planinarski savez, 2014. 423 str., 200 kun.

Ob 140-letnici organiziranega planinarjenja je na Hrvaškem v formatu A4 izšla zanimiva publikacija, pravzaprav kar enciklopedija dogajanja o razvoju, organizaciji in aktivnostih, povezanih z gorami, alpinizmom in športnim plezanjem. Zvemo, da je prvo planinsko knjigo na svetu napisal pesnik Petar Zoranić Ninjanin, ki so ga navdihnile lepote Velebita in Dinare. Napisal jo je leta 1536, z naslovom *Planine* je izšla v Benetkah 1569. leta. V Poljakovi in Čaplarjevi publikaciji najdemo članke o začetku organiziranega planinstva, planinarjenju med obema svetovni- ma vojnoma, o razvoju po II. svetovni vojni in o nastanku društev. Sledijo plezalski začetki in razvoj hrvaškega alpinizma, ekspedicije v tuja gorstva, portreti pomembnejših plezalcev, med katerimi je po nekaj strani namenjenih Stipetu Božiču, Darku Berljaku in hrvaškim alpinistkam v Himalaji. Seveda ne manjka niti športno plezanje. Posebno poglavje je namenjeno Gorski reševalni službi, tudi na jamarstvo oz. speleologijo niso pozabili. Potem so tu še turno smučanje, orientacija, vodniška dejavnost, šolanje, obvezno varstvo narave, planinska infrastruktura, publicistika in drugo. Skratka, zbirka podatkov in informacij, zanimiva zlasti za planinske zgodovinarje. Avtorja sta se izkazala tudi z izčrpnim stvarnim kazalom.

Mire Steinbuch

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Predsednik PZS je za 2. junij sklical deseto sejo Upravnega odbora PZS. Seja je potekala v Mengeški koči, med temami dnevnega reda pa so bile poročilo z zbora Komisije za turno kolesarstvo (KTK) in Slovenska turnokolesarska pot, poročilo z zbora Komisije za športno plezanje (KŠP), prva obravnava Pravilnika o računovodstvu PZS, rebalans proračuna PZS za leto 2016, informacija o poslovnih prostorih, poročilo s koordinacijskega sestanka vodstva PZS z načelniki komisij in vodij odborov PZS, mednarodno sodelovanje zveze, termin osrednjih aktivnosti PZS v letu 2017, Slovenski planinski muzej in Ustanova Avgusta Delavca, predlog PD Ruše o zamenjavi zemljišč in predlog za prodajo zemljišča v Bohinjski Bistrici. Do 30. maja je bil odprt razpis za prosto delovno mesto strokovnega delavca PZS za področje planinskih poti. Objavili so sezname registriranih strokovnih kadrov PZS v letu 2016, in sicer vodnikov PZS in pripravnikov kategorije A (skupaj jih je 1377), varuhov gorske narave PZS (173), markacistov PZS in pripravnikov markacistov (742) ter mentorjev planinskih

skupin (97). Sezname preostalih strokovnih kadrov PZS bodo objavljeni po zaključnem postopku registracije. Nevladne organizacije, ki imajo enega izmed številnih statusov javnega interesa, so oproščene vseh vrst upravnih taks – tako za izdajo dokumentov (potrdil, dovoljenj, soglasij ...) kot tudi za opravljanje dejanj upravnih organov. V to skupino spada tudi večina planinskih društev in društev oz. postaj gorske reševalne službe. V zahvalo za pomoč Slovenije ob potresu v Nepalju leta 2015 so častni generalni konzul Nepala mag. Aswin Kumar Shrestha ter predstavnik Društva Zeleni prstan Nuša Kerševan in Jani Vogelnek 25. aprila letos, točno leto dni po potresu, v Ljubljani posadili drevo prijateljstva. Ob tej priložnosti je generalni konzulat Nepala v Sloveniji Planinski zvezi Slovenije podelil zahvalo za sodelovanje pri organizaciji slovenski, namenjenih obeležitvi slovenskih alpinističnih podvigov na različne vrhove Himalaje v Nepalju. Objavili so podrobnejši razpored dogajanja na Dnevu slovenskih planinskih doživetij (več na www.pzs.si/novice.php?pid=10895), ki bo potekal 18. junija na Mozirski koči na Golteh. Organizatorji so PZS, PD Mozirje in RTC Golte, pri organizaciji pa sodelujejo tudi PD Nazarje, PD Rečica ob Savinji, PD Ljubno ob Savinji, PD Črna na Koroškem, PD

Šoštanj, NZ Smrekovec in GRS Celje. Vabljeni! Povabili so na prireditev Pomlad pod Triglavom, ki je od 20. do 28. maja v Slovenskem planinskem muzeju združila dogodke Eurorando 2016 – 40 let evropske pešpoti, Teden slovenskih gozdov, Dan Alpske konvencije in odprtje ferat Mojstrana. Dan Alpske konvencije (med 26. in 28. majem) je s svojimi dogodki, pohodi, kolesarjenjem in tekom obogatil tudi Bohinj in dolino Soče. Začeli pa sta se tudi akciji Očistimo gore (7. maja na Pohorju) in Gremo v hribe z Zlatorogovo transverzalo ponosa (14. maja pri Planinskem domu na Mrzlici).

Mladinska komisija (MK) je poročala z aprilske tradicionalne delovne akcije MK v Planinskem učnem središču (PUS) Bavšica in s prvomajskega družinskega planinskega tabora v PUS Bavšica, kjer se je družilo, igralo, potepalo, plezalo ... 20 odraslih in 21 otrok. Organizirali so seminar o družabnosti v gorah, študente so povabili na nočno Menino planino, otroke in odrasle pa na peti Križnikov pravljčni festival – živo pripovedovanje ob stripu in ljudski glasbi (10.–11. junij v Motniku in na Vranskem). Najbolj pa so se posvetili Slovenskemu planinskemu orientacijskemu tekmovanju (SPOT) 2016, ki je 14 in 15. maja potekalo na območju Celja, Šentrupert nad Laškimi in Gorice pri Slivnici. Opozorili so tudi že na novo državno tekmovanje, in sicer na 28. tekmovanje Mladina in gore. Regijska tekmovanja bodo 12. novembra na treh lokacijah (OŠ Griže, OŠ Črni Vrh, OŠ Litija, PD Litija), državno pa bo v 21. januarja 2017 v Idriji. Rok prijave za ekipe je 21. september. **Vodniška komisija** je izvajala vodniške tečaje in kopna izpopolnjevanja za vodnike PZS.

Gospodarska komisija je planinska društva s kočami pozvala k oddaji vlog za pridobitev certifikatov Okolju prijazna planinska kočica in Družinam prijazna planinska kočica ter k prijavi za koriščenje strokovne pomoči pri obnovi in naložbah v planinske kočice. Tržičani so iskali oskrbniški par za oskrbovanje Doma pod Storžičem, Kočevci pa oskrbniški par za Kočo pri Jelenovem studentu.

Komisija za planinske poti je izpeljala prvo letošnje izpopolnjevanje markacistov, in sicer sredi aprila na Starem vrhu. V letošnjem letu so na sporedu predvidena še tri licenčna izpopolnjevanja (4. junija v okolici Ptujja, 20. avgusta na Gori Oljka in 8. oktobra v okolici Polhovega Gradca). Nekaj prostih mest je tudi na tečaju za markaciste, ki bo potekal 3. in 4. ter 17. in 18. septembra na Gorjancih. PD Jesenice je sredi maja zaradi poškodb in močne erozije zaprlo t. i. zimsko pot na Golico.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG) je obvestila o sprejetem novem Načrtu upravljanja TNP za obdobje 2016–2025. Prvo soboto v maju je KVGNG izvedla prvi del štirinajstega tečaja za varuhe gorske narave. Varuhi gorske narave in gorski stražarji Dolenjske in Bele krajine so se podali na naravovarstveno ekskurzijo v Krajinski park Lahinja, Korošci pa na 18. srečanje v Planinski dom Košenjak.

Komisija za alpinizem (KA) načrtuje kar nekaj zanimivih taborov za perspektivne alpiniste in alpiniste, in sicer julija letos poletni tabor v tujini (predvidoma v Dolomitih/Civetta, Marmolada), avgusta poletni tabor v Sloveniji, oktobra zimski tabor v tujini (predvidoma v Chamonixu), januarja oz. februarja 2017 pa zimski tabor v Sloveniji. Vsi zainteresirani se za več informacij obrnite na KA.

Seznam zaprtih odsekov planinskih poti na dan 30. 5. 2016

Glede na seznam zaprtih planinskih poti preteklega meseca, ki smo jo dobili na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>, je edina novost **zaprti zimski pot na Golico**. Informacije o zaprtih poteh na podlagi obvestil društev, skrbnikov poti, zbira in objavlja PZS. Hoja po planinskih poteh je na lastno odgovornost.

Mire Steinbuch

Komisija za športno plezanje (KŠP) je imela svoj redni zbor 19. maja v Gimnaziji Šentvid. Do 25. maja je bil rok za prijave na razpis za mesto selektora članske reprezentance za obdobje 2016–2017. Ob pričetku nove tekmovalne sezone državnega prvenstva v športnem plezanju je KŠP začela izdajati tekmovalne licence za letošnje leto. Nadaljeval se je svetovni pokal v balvanskem plezanju, na peti tekmi v Innsbrucku je bila Janja Garnbret druga.

Komisija za gorske športe (KGŠ) je odprla javno obravnavo osnutka pravilnika KGŠ. Na podlagi prejetih pripomb bo KGŠ pripravila predlog, ki ga bodo predstavili na zboru KGŠ v začetku junija letos.

Komisija za turno kolesarstvo je podaljšala rok prijav za usposabljanje za turno kolesarskega vodnika I (do 26. maja), prvi konec tedna v juniju pa je že izvedla prvi del tečaja na Mozirski koči na Golteh. Povabili so na seminar in delavnico Vlak in kolo – alternativa osebnemu avtomobilu na vsakdanjih in turističnih poteh (Borovnica, 11. maj).

Planinska založba je plezalnim vodnikom *Bohinjske stene*, *Kamniška Bistrica* in *Repov kot*, *Kamniška Bela* do 15. junija ceno znižala za 27 odstotkov. *Plezalni vodnik Robanov kot* in *Plezalni vodniki Koroške* pa so vam na voljo po kar 60 odstotkov nižji ceni. Opozorili so na javni razpis RTV Slovenija za odkup

dokumentarno-izobraževalnih avdiovizualnih del neodvisnih producentov na temo gora in gornišva in na fotografski natečaj Planinskega društva Maribor Matica z naslovom *Narava – znana neznanka* PD Maribor Matica (rok za oddajo posnetkov je 15. oktober). Povabili so v Slovenski planinski muzej k ogledu filma *Langtang* Kiliana Jorneta ob obletnici potresa v Nepalju in k spletnemu ogledu kratkega filma o ljudeh, knjigah in gorah ter drugih videov Alpske konvencije, ki so dosegljivi s slovenskimi podnapisi.

Zdenka Mihelič

Vozni redi v Alpah 2016

Konec maja je že osmič zapovrstjo izšla knjižica *Vozni redi v Alpah*. Knjižico s partnerji, letos jih je sodelovalo dvajset, izdaja CIPRA Slovenija, društvo za varstvo Alp. Priročna knjižica v slovenskem in angleškem jeziku ponuja pregled vozniških redov slovenskih železnic, avtobusov, lokalnih prevoznikov, žičnic in ladij na območju slovenskih Alp in delu avstrijske Koroške. Letos so v knjižico uvrstili še naslednje že obstoječe linije: Beljak–Videm (Udine), Beljak–Jesenice, Tržič–Radovljica, Ljubljana–Maribor, Maribor–Lovrenc na Pohorju, Maribor–vzpenjača Pohorje, Radlje ob Dravi–Ribnica na Pohorju,

MY PASSION MY CRAG — MY FLASH

Nov koncept plezalnega pasu za najtežje projekte. Inovativne zanke za opremo in 3mm mikro oblazinjenje za edinstveno kombinacijo lahkotnosti in udobja. Izberite bistvo: odkrijte novi plezalni pas *Flash* in dvignite svoj izziv.

Vozni redi v Alpah 2016

Avstria © Alpinist Slovenia

Avstria © Alpinist Slovenia

Avstria © Alpinist Slovenia

Avstria © Alpinist Slovenia

Avstria © Alpinist Slovenia

Avstria © Alpinist Slovenia

www.camp.it

Slovenske Konjice–Rogla ter vozni red ladje na Blejskem jezeru, ki je novost med linijami. Knjižica je v obeh jezikih na voljo pri vseh partnerskih organizacijah, v elektronski obliki na spletnih straneh CIPRE Slovenija, PZS in drugih partnerjev. Dostopna pa je tudi prek QR-kode. Deležniki, ki prepoznava-jo trajnostno mobilnost kot rešitev za promet v občutljivem alpskem prostoru, se samoiniciativno združujejo zadnjih osem let. Letos so združili moči CIPRA Slovenija, Stalni sekretariat Alpske konvencije, Slovenska turistična organizacija, Planinska zveza Slovenije, Triglavski narodni park, Kärnten Bus, lokalne turistične organizacije Bled, Bohinj, Bovec, Idrija, Jesenice, Jezersko, Kranj, Kranjska Gora, Ljubljana, Maribor, Preddvor, Slovenj Gradec, Solčavsko, Sotočje in Tržič.

Zdenka Mihelič

OBLETNICA

Milan Meden, devetdesetletnik

Milan Meden

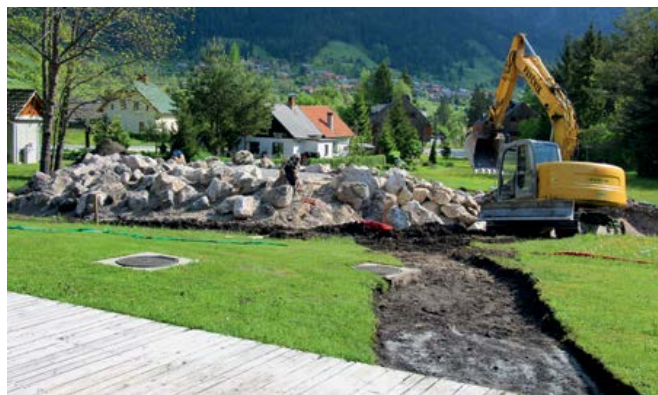
Foto: Srečko Pungartnik

Milan Meden (5. maj 1926) je simbol vztrajnosti, natančnosti, odločnosti, skromnosti, odkritosti, odgovornosti in zvestobe ter predanosti

planinstvu. Za takšnega ne velja le v svojem matičnem planinskem društvu, temveč v planinski javnosti sedanje in nekdanje države. Nadvse bogata je njegova planinska dejavnost, neponovljive in neprecenljive vrednosti za slovensko planinstvo in našo planinsko organizacijo.

Leta 1951 je postal član planinskega društva v Novi Gorici. Istega leta je bil primoran voditi že svoj prvi izlet s trinajstimi udeleženci – kar na Triglav. Potem je nekaj let intenzivno planinaril, kot pravi – za sebe. Po selitvi v Maribor se je leta 1954 včlanil v tedanje PD Maribor, današnja Matico, kjer je od tedaj neprekinjeno član. Zaradi odnosa do svoje delovne organizacije, kjer je bil zaposlen do upokojitve, je bil sočasno še član PD Železničar.

Milan je v Sloveniji in nekdanji Jugoslaviji najbolj znan kot vnet transverzalec (229 transverzale, s ponovitvami pa skupaj okoli 790). Prehodil je vse transverzale, ki so bile na območju Jugoslavije do leta 1991, vse slovenske do danes in dodatno še Pot prijateljstva. Slovensko planinsko pot in Pot kurirjev in vezistov je prehodil kar štirinajstkrat. Do leta 2016 je bil Milan zvest, uspešen in zanesljiv vodnik pri PD Maribor Matica in PD Železničar Maribor; na 167 izletov je popeljal kar 6380 udeležencev in sodeloval pri okoli 470 organiziranih snežnih in kopnih pohodih. Milan Meden je tudi vnet markacist. Dvajset let je brezhibno skrbel za urejenost poti južnega pristopa od Radvanja do Mariborske kočice, rad pa je pomagal tudi na drugih poteh, ko je bila potreba za to. Milan je član UO PD Maribor Matica oziroma njenih odsekov neprekinjeno od sredine šestdesetih let. Vedno je bil aktiven in konstruktiven član.

Neprecenljivo je njegovo angažiranje pri delovnih akcijah društva, organizaciji srečelovov – od zbiranja dobitkov dalje, planinskih plesov ...

Če dneve le površno preštujemo, je bil Milan Meden v hribih kar nekaj let. Nekoč je v pogovoru avtor slovenske planinske poti pokojni Ivan Šumljak rekel, da je njegov svetovni nazor planinstvo. Milan sicer tega ni izrekel, iz njegove planinske bere pa takšen zaključek lahko brez zadržkov potegnemo mi, ki imamo srečo, da smo njegovi sodobniki. Prav zato o Milanu Medenu ne pišemo "vodnik kategorije A", temveč "vodnik A-kategorije", kajti kategorizacija življenja v gorah in njegovih planinskih prijateljev ga je uvrstila namreč mnogo, mnogo višje. Od svoje 75-letnice leta 2002, ko je prejel svečano listino PZS, Milan ni počival. Udeležil se je še 224 pohodov in prehodil veliko planinskega sveta. Slednje počne tudi danes, le težavnost tur ter dolžino poti prilagaja letom. Čestitamo!

PD Maribor Matica

Odpiramo prostor doživetij

Dela na našem novem prostoru doživetij hitro napredujejo. Obiskovalci se bodo imeli možnost

Prostor doživetij v Mojstrani bo pripravljen v začetku julija. Foto: Elizabeta Gradnik

udeležiti v zanimivi, poučni in zabavni igri predvidoma od 1. julija dalje. Glavnina igre se bo dogajala v prostorih, ki so deloma vkopani v zemljo, cilj pa bo bivak, postavljen na ploščadi in obdan s skalami. V okolici bo zrasel tudi pravi gorski vrt, saj bo Semenarna Ljubljana ob svoji 110-letnici uredila skalnjak s 110 sadikami planike. Omenjeni datum je predviden tudi za umestitev Turističnoinformacijskega centra v muzej tako, da bodo turisti vse potrebne informacije dobili pri nas. Že od 13. maja so obiskovalcem na voljo aktivna očala, s katerimi se lahko virtualno sprehajajo po tridesetih slovenskih vrhovih. Zaživeli sta tudi ferati na bližnjem Grančičšču; izposojajo opremo in/ali najem vodnika prav tako zagotavljamo pri nas v muzeju. Zaradi pričakovanega povečanega obiska skupin smo izvedli izobraževanje za muzejske vodnike, ki ga bomo jeseni ponovili. Bili smo tudi delni gostitelji celodnevne študijske ture, ki jo je Turizem Kranjska Gora pripravil za turistične delavce v matični in sosednjih občinah. Spremljajte nas na facebook strani Slovenskega planinskega muzeja. Se vidimo v Mojstrani!

Elizabeta Gradnik

Razor Foto: Jurij Senegačnik

V prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Higiena v gorah

Z NAMI NA POT

Razor, Marmolada

INTERVJUJI

Tanja Glušič, Andrej Brvar, Janko Kovačič, Franci Savenc, Spiro Dalla Porta Xidias, Marek Holeček

gorenjska televizija

www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjiščec

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10

F: 01/893 99 24

E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

golte slovenija hotel & mountain resort

Vabimo vas na

DAN SLOVENSkih PLANINSKIH DOŽIVETIJ 2016

Mozirska koča na Golteh, 18. junij 2016

- od 8.30 PLANINSKI POHODI IN TURNOKOLESARSKI IZLETI z različnih izhodišč na Golte
- 10.30 DOŽIVETJA ZA MLADE PLANINCE IN DRUŽINE (velika igra, delavnice, orientacijski pohod, plezanje ...)
- 11.30 DOŽIVETJA ZA ODRASLE (delavnice na prostem, predstavitev društev, naravovarstveni izlet ...)
- 12.30 ZBOR PRAPORŠČAKOV PLANINSKIH DRUŠTEV (Hotel Golte)
- 13.00 PRIKAZNA VAJA GORSKEGA REŠEVANJA
- 13.30 NASTOP PLANINSKIH PEVSKIH ZBOROV
- 14.00 OSREDNJA PRIREDITEV s SPREVODOM DRUŠTVENIH PRAPORŠČAKOV in ODPRTJEM SLOVENSKE TURNOKOLESARSKE POTE
- 14.45 PLANINSKA ZABAVA Z ŽIVO GLASBO
- po 15.30 PLANINSKI POHODI, TURNOKOLESARSKI SPUSTI ali PREVOZ Z NIHALKO nazaj v dolino

Prireditve bo v vsakem vremenu, zagotovljen bo velik šotor na prireditvenem prostoru.

Dodatne informacije o prireditvi in lokaciji: www.pzs.si, www.pdmozirje.si in www.golte.si.

Pri organizaciji sodelujejo:

Medijski partner dogodka:

